

आर्थिक सर्वेक्षण

(आ.व. २०७९/८०)

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
लुम्बिनी, रुफन्देही
लुम्बिनी प्रदेश

आषाढ २०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको

आर्थिक सर्वेक्षण

(आ.व. २०७९/८०)

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
लुम्बिनी, खपन्देही
लुम्बिनी प्रदेश

आषाढ २०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

रुपन्देही लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

नगर प्रमुखको सन्देश

यस नगरपालिकाका विभिन्न कानून तथा योजनाहरु तयारी भई कार्यान्वयनमा आएका छन्। हालसालै लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण (२०७९/८०) कार्य पहिलो पटक सम्पन्न भएको छ। यसलाई नगरपालिकाले एउटा प्रमुख सूचनाको दस्तावेजको रूपमा लिएको छ।

अबको नगरपालिको भनेको मुख्य प्राथमिकत भनेको आर्थिक विकास हो। योजनावद्व रूपले नगरको आर्थिक विकास गर्नको लागि विभिन्न सूचना र तथ्याङ्कहरु आवश्यक पर्दछ। यसै उद्देश्य पुरा गर्नको लागि यस नगरपालिकाले आर्थिक सर्वेक्षण गरेको हो। यस सर्वेक्षणले आगामी दिनमा योजना तयारी गर्दा हाल नगरपालिकाको आर्थिक क्षेत्रका अलवा अन्य भौतिक पुर्वाधार, सामाजिक, वातावरणीय र संस्थागत क्षेत्रहरुका आधारभूत तथ्याङ्कहरु उपलब्ध गराउनुको साथै यी क्षेत्रहरुमा नगरपालिकाको प्रगति अवस्था के कस्तो छ भन्ने जानकारी गराएर आगामी दिनमा नीति तथा योजना तयार गर्न र यसको कार्यान्वयन गर्न नगरपालिका, नगर सरोकारवालाहरु र अन्य विकास साझेदार हरुलाई सहयोग हुनेछ भन्ने कुराको विश्वास लिएको छु। यो दस्तावेजलाई आगामी दिनमा नगरपालिकाको तर्फवाट पूर्ण कार्यान्वयन गरिने कुराको प्रतिवद्धता व्यक्त गर्न चाहन्छु।

यो आर्थिक सर्वेक्षण प्रक्रियामा सहभागी भई योगदान गर्नु हुने सबै जनप्रतिनिधिज्यूहरु, कर्मचारीहरु, र अन्य संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता सहित धन्यवाद दिन चाहन्छु। प्राविधिक रूपले सहजिकरण गर्ने सिटी सपोर्ट ईनिसियटिभ, रुपन्देही र त्यस संग सम्बद्ध विज्ञहरुलाई धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छु।

.....
सजरुद्धिन मुसलमान
प्रमुख

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

रुपन्देही

लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको मन्तव्य

स्थानीय तहको आर्थिक नीति तथा योजना तयार गर्नको लागि आर्थिक विकास पुर्वाधार, आर्थिक सशक्तिकरण, उद्यमशीलता र औद्योगिक प्रवर्द्धन जस्ता विकासका समग्र पक्षहरूको सूचना तथा तथ्याङ्कहरू संकलन गर्न आवश्यक छ। यि आवश्यकता आर्थिक सर्वेक्षणले पुरा गर्दछ। संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय आर्थिक विकास मुल्याङ्कन कार्यविधि २०७९ ले स्थानीय तहले आर्थिक सर्वेक्षणको आधारमा नीति तथा योजना तयारी गर्ने कुरामा जोड दिएको छ। स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कनले पनि आर्थिक सर्वेक्षणको आवश्यकतालाई जोड दिएको छ। यिनै आधारहरू र नगरपालिकाको आवश्यकतालाई विचार गरेर यस लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाले यस नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/०८० सम्पन्न गरेको छ।

यस दस्तावेजमा लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० चैत्र मसान्त सम्मका सम्पूर्णता आर्थिक परिसूचकहरू, राजश्व परिचालन र खर्च व्यवस्थापनको अवस्था र सोही अवधिसम्मका आर्थिक सामाजिक विकासका प्रमुख सुचकहरू समावेश गरिएका छन्। सबै नगरका सरोकारवालाहरू र वडा स्तर र नगर स्तरीय छलफलवाट प्रदान गरिएका सूचना र सुभावहरू यो दस्तावेजमा समेटिएको छ।

अन्त्यमा, यस सर्वेक्षणको तयारीमा महत्वपूर्ण सूचना र सुभावहरू उपलब्ध गराउनुहुने सम्पुर्ण जनप्रतिनिधि, विभिन्न समितिका पदाधिकारीहरू, संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरू र कार्यरत कर्मचारीहरू र प्राविधिक रूपले सहजीकरण सिटि सपोर्ट ईनिसियटिभ र यस संस्थासंग सम्बन्धीत विज्ञहरूलाई हार्दिक कृतदृष्टता र धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

.....

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
राम प्रसाद ज्ञावाली

विषय सूची

परिच्छेद एक : कार्यकारी सारंश	१
परिच्छेद दुई : समग्र आर्थिक स्थिती	७
२.१ विश्व अर्थतन्त्र.....	७
२.२ नेपालको आर्थिक वृद्धि	८
२.३ दीर्घकालीन सोञ्चको परिदृश्य र परिमाणात्मक लक्ष्यहरू	९
परिच्छेद तीन : आर्थिक वित्त	१३
३.१ स्थानीय तहको आर्थिक वित्त सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था	१३
३.२ स्थानीय आय	१६
३.३ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था.....	१६
३.४ आन्तरिक राजश्व संकलनको अवस्था	१८
३.५ अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण	१८
३.६ कुल राजश्व तथा अनुदान.....	१९
३.७ स्थानीय खर्च विस्तेषण	२१
३.८ स्थानीय अर्थतत्र, गाहस्थ्य उत्पादन, र आर्थिक वृद्धि.....	२५
परिच्छेद चार : आर्थिक विकास	२७
४.१ स्थानीय सडक निर्माणको अवस्था	२७
४.२ आवास, भवन तथा वस्ती विकास	३०
४.३ सूचना तथा संचार.....	३१
४.४ सिंचाइको अवस्था	३२
४.५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	३५
४.६ वाणिज्य, व्यवसाय दर्ता, लघु धरेलु र साना उद्योहरुको संख्या	३६
४.७ श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी विवरण	३८
४.८ कृषि उत्पादन	३९
४.९ पशु विकास.....	४४
४.१० वजार केन्द्रहरु	४६
४.११ पर्यटन सम्बन्धी विवरण	४७
४.१२ उर्जा र विद्युतिकरण, साना जलविद्युत	५५
४.१३ उत्पादनमूलक सहकारी र अन्य सहकारी.....	५६
४.१४ बैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी (सम्मव भएसम्म)	६०
४.१५ यूवा, श्रम, रोजगार र सीप.....	६०

४.१६ आर्थिक क्षेत्रका अवसर र चुनौतीहरु.....	61
परिच्छेद पाँच : सामाजिक विकास	६३
५.१ स्वास्थ्य.....	६३
५.२ खानेपानी, सरसफाई र फोहरमैला व्यवस्थापन	६६
५.३ युवा तथा खेलकूद.....	६९
५.४ खेलकुद र मनोरञ्जन	७०
५.५ महिला, वालवालिका र जेष्ठ नागरिक, सामाजिक सुरक्षा, पंजिकरण	७२
५.६ वालमैत्री स्थानीय शासन	७४
५.७ शिक्षा.....	७४
परिच्छेद छ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	८०
६.१ वन जंगल क्षेत्र	८०
६.२ जलाधार व्यवस्थापन	८०
६.३ विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन	८२
६.४ वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन	८३
६.५ ल्याण्डफिल क्षेत्र	८४
परिच्छेद सात : सुशासन तथा संस्थागत विकास	८५
७.१ सुशासन र वित्तिय व्यवस्थापन	८५
७.२ स्थानीय तहको जनशक्ति विवरण	८६
७.३ स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कन नितिजा	८७
७.४ नगरपालिकाको विभिन्न कानूनको अवस्था	९४
अनुसूचि	९५

परिच्छेद एक : कार्यकारी सारंश

सिद्धार्थ गौतम बुद्धको जन्म स्थल लुम्बिनी क्षेत्र यस नगरपालिका परिसरमा पर्ने भएकोले यस नगरपालिकाको नामकरण लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका रहेको हो । यो नगरपालिका नेपालको लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत रुपन्देही जिल्लामा पर्दछ । भौगोलिक हिसाबले ८३ डिग्री १३ मिनेट देखि ८३ डिग्री २० मिनेट पूर्वी देशान्तर र २७ डिग्री २३ मिनेट ४० सेकेण्ड देखि २७ डिग्री ३२ मिनेट ३० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांशमा अवस्थित लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका लुम्बिनी प्रदेशको एउटा प्रमुख पर्यटकिय क्षेत्र हो । यो नगरपालिका समुन्द्री सतहदेखि ९६ मि. देखि १०० मि. को उचाईमा रहेको छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको समग्र आर्थिक गतिविधि र आर्थिक तथा सामाजिक स्थिति प्रतिविम्बित हुने पहिलो आर्थिक सर्वेक्षणको दस्तावेजको रूपमा तयारी गरिएको छ । यस सर्वेक्षणमा नगरपालिकाको गत आर्थिक वर्षको विस्तैषण सहित चालु आर्थिक वर्षको प्रमुख आर्थिक गतिविधि, समस्टिगत आर्थिक स्थिति, क्षेत्रगत विकासको अवस्था, आर्थिक सामाजिक सूचक एवं परिसूचको विस्तैषण गरिएको छ । यसैगरी आर्थिक सामाजिक अवस्था, जनसंख्या र जनसांख्यिक लाभको स्थिति, र जलवायू परिवर्तनसंग सम्बन्धीत समसामयिक विषयलाई यसमा समेट्ने प्रयास गरिएको छ ।

चालु आर्थिक वर्षको शुरुवातमा अन्तर्राष्ट्रिय विषम परिस्थितिका कारणवाट आपूर्ति श्रीङ्खलामा अवरोध, आयातीत खाद्यान्न र ईन्धनको मूल्य वृद्धि तथा आन्तरिक संरचनागत समस्यका कारण नेपालको समग्र अर्थतन्त्र तथा मूल्यस्तरमा चाप रह्यो । परिणाम स्वरूप अपेक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल नहुने प्रारम्भिक आकलन नेपाल सरकारले गरेको छ । सरकारकै अर्थिक प्रतिवेदन अनुसार कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा लगानी तथा स्थीर पुँजीको अनुपातमा कमि आएको छ । वढदो साधारण खर्च तथा ऋणको सावा तथा व्याज भुक्तनी वृद्धिको कारण पुँजीगत खर्चको स्रोत परिचालनमा दबाव परेको छ । तर उच्च व्याजदर र आर्थिक गतिविधिका देखापरेको सिथिलता सुधार उन्मुख छ । गत आर्थिक वर्षमा वाह्य क्षेत्रमा देखिएको दबाव चालु आर्थिक वर्षमा न्यून हुन गई वाह्य क्षेत्रमा सन्तुलन हडै आएको छ । शोधान्तर स्थिति वचतमा छ । चालु खाता घाटमा सुधार भएको छ । विदेशी विनियम स्थिति उल्लेखेनीय रूपमा बढेको छ । केन्द्रका यि सबै असर र प्रभाव स्वभाविक रूपमा यस नगरपालिकामा पनि पर्ने देखिन्छ ।

नेपाललाई सन् २०२६ मा अति कम विकसित राष्ट्रको सूचीवाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरउन्नती गर्ने तयारी भई रहेको छ । नेपालको आर्थिक विकासका साथै केही सामाजिक क्षेत्रमा सन्तोषजनक उपलब्धि हासिल भएको छ । औषत आयु, मातृ मृत्युदर, पांचवर्ष मुनिका वाल मृत्युदर, नवजात मृत्युदर, प्राथमिक एवं आधारभूत तहको खुद भर्नादर, आधारभूत खानेपानीको पहंच लगायत सामाजिक क्षेत्रमा उल्लेखेनीय प्रगति भएको छ । महिला र वालवालिकाको सशक्तिकरण गर्ने सम्बन्धमा सकारात्मक उपलब्धि हासिल भएको छ । नगरपालिकाको तथ्याङ्क अनुसार यि सूचकहरूमा केही प्रगति देखिएको छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको जनसंख्या ८७३८३ रहेको छ भने लैंगिक अनुपात ९७६१ रहेको छ । लैंगिक अनुपात विस्तैषण गर्दा समाजमा पुरुषको चाहना राख्ने सोच वृद्धि भएको देखिन्छ । यसैगरी घरपरिवार संख्या पनि राष्ट्रिय औषत घरपरिवार भन्दा धेरै प्रति घर परिवार सदस्य संख्या अर्थात ६.४२ देखिएवाट घर परिवारलाई ठूलो आर्थिक दायित्व छ भनेर वुभन सकिन्छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

नगरपालिकामा विदेश जानेको संख्यामा वढोत्तरी आएको अर्थात वैदेशिक रोजगारीमा जाने घरपरिवार प्रतिशत २४.७ रहेको देखिन्छ । यसैगरी साक्षरता प्रतिशत राष्ट्रिय साक्षरता प्रतिशत भन्दा कम रहेको छ । यसमा पनि महिलाको अवस्था कमजोर देखिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार जनसांख्यिय संरचनामा काम गर्ने उमेर समुहको जनसंख्या अर्थात १५ देखि ५९ वर्ष सम्मको जनसंख्या हिस्सा धैरे रहेको हुँदा जनसांख्यिय लाभ हासिल गर्ने सुनौलो अवसर छ ।

जनसांख्यिक विस्लेषण

विवरण	२०७८/०७९
जनसंख्या	८७३८३
लैंगिक अनुपात	९७.६१
जनधनत्व	७७९
घरधुरी संख्या	१३६२१
औषत घर परिवार संख्या	६.४२
वैदेशिक रोजगारीमा जाने घरपरिवार प्रतिशत	२४.७
साक्षरता प्रतिशत	७९.१ प्रतिशत (पुरुष ८०.६ र महिला ६२.१)
अशक्त जनसंख्या	१.६ प्रतिशत
जन्म दर्ता	६२.९ प्रतिशत

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

नगरपालिकाको रोजगारीको अवस्था विस्लेषण गर्दा १० वर्षको उमेर भन्दा माथि आर्थिक रूपम सकृय जनसंख्या ६६ प्रतिशत छ, भने रोजगार प्राप्त गर्नेको संख्या लगभग ९० प्रतिशत देखिन्छ । तर अधिकांश व्यमितहरु कृषि पेशा र उद्यम संग सम्बन्धी कृयाकलापहरुमा संलग्न देखिन्छ ।

रोजगारीको अवस्था विस्लेषण

विवरण	प्रतिशत
१० वर्ष माथि आर्थिक रूपम सकृय जनसंख्या	६६.५
१० वर्ष माथि आर्थिक रूपम सकृय नभएको जनसंख्या	३३.५
१० वर्ष माथिको रोजगार प्राप्त जनसंख्या	८९.९
१० वर्ष माथिको रोजगार प्राप्त नगरेको जनसंख्या	९.९

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधि विस्लेषण गर्दा पेशागत रूपमा कृषि पेशामा लागेको जनसंख्या धैरे छ । यसैगरी कामदारको रूपमा रहेको जनशक्ति पनि ठुलो अर्थात २४.७ प्रतिशत देखिन्छ । अन्य सिप मुलक, सेवा मुलक र व्यापार व्यवसायमा लागेको जनसंख्या भने कम छ ।

आर्थिक गतिविधिहरुको विस्लेषण

नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधिलाई योगदान गर्ने क्षेत्र जनसंख्या प्रतिशत (१० वर्ष माथि) Occupation	प्रतिशत
कृषि वन लगायत सिप भएका प्रतिशत	६१.१
प्राथमिक कामदार प्रतिशत	२४.७
व्यापार व्यवसायमा संलग्न कामदार प्रतिशत	३.८
सेवा क्षेत्र विक्रि वितरण लगायत प्रतिशत	३.३
म्यानेजर प्रतिशत	२.१
प्रोफेसनल प्रतिशत	२
अन्य प्रतिशत	३

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

नगरपालिकाको आर्थिक गतिविधिलाई योगदान गर्ने क्षेत्र जनसंख्या प्रतिशत (१० वर्ष माथि) Occupation	प्रतिशत
विभिन्न आर्थिक क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या प्रतिशत (१० वर्ष माथि) Industry	
कृषि	६७.१
होलसेल, रिटेल, मर्मत लगायत व्यापार व्यवसाय	११.१
निर्माण	७.७
सेवा क्षेत्र	३.९
घर कृयाकलाप रोजगार दाता	२.२
उद्योग	२.१
शिक्षा	१.७
यातायत र स्टोरेज	१.२
होटल, रेस्टुरेन्ट तथा खाद्यान्न सेवा कृयाकलापहरु	१.२
अन्य	१.८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अमेरिकन डलरमा रु. ९०० को अनुमान गरिएको छ। नगरपालिकामा विपन्नताको स्तर धेरै रहेको देखिन्छ। नगरपालिकामा वडा तहसम्म हालै गरिएको अर्थिक सर्वेक्षण अनुसार आफ्नो उत्पादनले ३ महिना सम्मको लागि पुग्ने घरधुरी प्रतिशत २२.५३ छ, भने ६ महिना सम्म पुग्ने प्रतिशत २४.०७ प्रतिशत छ। नगरपालिकाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन राष्ट्रिय भन्दा अनुमान गरिएको कारणमा गरिवी र न्यून आर्थिक गतिविधि र व्यापार व्यवसायको हो। यसैरारी नगरपालिकाको गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान गर्ने संरचनाहरुको विस्लेषण गर्दा प्राथमिक क्षेत्रको राष्ट्रिय र लुम्बिनी प्रदेशको भन्दा धेरै अनुमान गरिएको छ, अर्थात ४० प्रतिशतको अनुमान गरिएको छ, भने द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको प्रतिशत कमशः ८ र ५२ अनुमान गरिएको छ, जुन राष्ट्रिय र लुम्बिनी प्रदेशको भन्दा कम हो। यसो हुनुमा लुम्बिनी नगरपालिकालामा तराई भु भाग भएको र कृषि पकेट क्षेत्रहरुको ठाउँ भएको हुनाले र कृषि र पशु सम्बन्धी व्यापार व्यवसायको प्रगति सूचकहरुको विस्लेषणको आधारमा कृषि क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादनमा राम्रो योगदान रहेको कुरा अनुमान गरिएको छ।

आर्थिक वृद्धि र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

सूचकहरु	आ.व २०७९/०८० को आर्थिक सर्वेक्षण		
	राष्ट्रिय	लुम्बिनी प्रदेश	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका (अनुमानित)
प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अमेरिकन डलरमा	१३९९	११२६	९००
ग्राहस्थ्य उत्पादन संरचना			
१. प्राथमिक क्षेत्र प्रतिशतमा	२४.१	२९.८	४०
कृषि वन र मत्स्य पालन,		१७.५	
खानेपानी र उत्खनन		१५.८	
२. द्वितीय क्षेत्र प्रतिशतमा	१३.५	१४.७	८
उत्पादन मुलक उद्योग		१६.१	
विद्युत रयास, वास्प र वातानुकूलित आपूर्ति सेवा		६.१	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचकहरु	आ.व २०७९/०८० को आर्थिक सर्वेक्षण		
	राष्ट्रिय	लुम्बिनी प्रदेश	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका (अनुमानित)
पानी आपूर्ति, ढल, फोहर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका कृयाकलाप		१८.३	
निर्माण		१७.४	
३. तृतीय क्षेत्र प्रतिशतमा	६२.४	५५.५	५२
थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाईकल मर्मत सेवा		१०.१	
यातायत तथा भण्डारण		१४.९	
आवास तथा भोजन सेवा		११.९	
सूचना तथा सञ्चार		१५.७	
वीतिय तथा वीमा क्रियाकलापहरु		१०.९	
घरजग्गा कारोबार सेवा		७.४	
पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक कृयाकलापहरु		७.९	
प्रशासनीक तथा सहयोगी सेवाका कृयाकलापहरु		६.९	
सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा र आवश्यक सामाजिक सुरक्षा		१६.८	
शिक्षा		१७.६	
मानव स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य		१६.८	
अन्य सेवाका कृयाकलापहरु		११.५	
औषत योजदान		१४.२	
आर्थिक वृद्धि प्रतिशत	२.१६	२.२	

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/०८०, राष्ट्रिय जनगणना २०७८ र लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

नगरपालिकाको आ.व. २०७८/०७९ को वजेट विस्लेषण गर्दा चालु र पुंजिगत वजेट लगभग वरावरी जस्तो देखिन्छ। आगामी वर्षहरुमा नगरपालिकाको प्रशासकिय भवन बनाउने कार्या, भौतिक पुर्वाधारको वन्दोवस्त र मानव स्रोत साधानको वन्दोवस्तको लागि चालु वजेट वढन सक्ने हुन सक्दछ। ययको लागि नगरपालिकाले आन्तरिक राजश्व वढाउने उपाय गर्नु आवश्यक छ। नगरपालिकाको खर्चको अवस्था विस्लेषण गर्दा ७२ प्रतिशत खर्च गरेको देखिन्छ, जुन धेरै कम हो। आ.व. २०७९/८० विनियोजन वजेट मध्ये भने ६७.५२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ। आगामी दिनमा यो खर्चलाई वढाई ९० प्रतिशतमा लैजानु आवश्यक छ।

नगरपालिकाको वजेट र खर्च स्थिति (२०७८/०७९) रकम रु.करोडमा

विवरण	चालु	पुंजिगत	जम्मा	खर्च प्रतिशत
वजेट	५२.७१	५०.०९	१०२.७९	
खर्च	४९.९७	३२.१३	७४.९०	७२.०८

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

देहाय वमोजिम आ.व. २०७९/८० क्षेत्रगत वजेटको अवस्था विस्लेषण गर्दा नगरपालिकाले आर्थिक विकासको क्षेत्रमा तुलनात्मक रूपमा धेरै कम अर्थात् ४.१ प्रतिशत वजेट विनियोजन देखिन्छ। आर्थिक क्षेत्रलाई अधिल्लो आर्थिक वर्षमा

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

अभै कम रकम विनियोजन गरिएको देखिन्छ । यसैगरी आर्थिक विकासको विनियोजन वजेटमा पनि सबभन्दा कम अर्थात् ५१.२५ प्रतिशत खर्च देखिएको हुनाले यस क्षेत्रमा वजेट बढाउनु पर्ने देखिन्छ । नगरपालिकाको मौज्दात रकम धैरै देखिन्छ । एक आर्थिक वर्षमा उक्त वजेट खर्च गर्न नसकि अर्को आर्थिक वर्षमा ठूलो रकम अल्या गरि त्याएको देखिन्छ । तसर्थ नियम अनुसार खर्च बढाएमा यसले आर्थिक अवसरहरु पनि सृजना गर्न सक्दछ ।

क्षेत्रगत रूपमा वजेट र खर्च स्थिति (२०७८/०७९)

शिर्षक	आ.व २०७८/०७९			आ.व २०७९/०८०				
	बिनियोजन	खर्च	%	बिनियोजन	खर्च	%		
कुल बिनियोजन तथा खर्च	%	१०२७९४०.५	७४०९८४.९	७२.०८	%	१०४२००४	७०३५१६	६७.५२
आर्थिक विकास	३.७३	३८३७६	२५४२७.५	६६.२६	४.१	४२७५५	२१९१०	५१.२५
सामाजिक विकास	४३.७	४४९१९९	३४६१२६.३	७७.०५	४२.८	४४६०८२	३८३७७३	८६.०३
पूर्वाधार विकास	३७.८	३८८६४८.३	२४९३१४.२	६४.१५	२७.१	२८२७१४	१२१३६४	४२.९३
संस्थागत विकास तथा सुशासन	१.४५	१४९३०	१०९१४	७३.१	४.०६	४२३२०	२५८२८	६१.०३
कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१३.३	१३६७८७.१	१०९२०२.९	७९.८३	२१.९	२२८१३३	१५०६४१	६६.०३

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

नगरपालिकाको अन्य भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा संस्थागत स्थिती

- ❖ कालो पत्रे सडक १२१.०१ कि.मि, Rigid Pavement २४.०३ कि.मि, Drain ५०.६४ कि.मि, रहेको छ ।
- ❖ घरको अपनत्व ९८.२ प्रतिशत रहेको छ ।
- ❖ मोबाईल प्रयोगकर्ता प्रतिशत ७४.३ प्रतिशत रहेको छ ।
- ❖ वार्षिक खाद्यवाली उत्पादकत्व मे.ट./हेक्टर ४ रहेको छ ।
- ❖ वार्षिक नगदेवाली उत्पदकत्व मे.ट.१६ रहेको छ ।
- ❖ वार्षिक फलफूल उत्पदकत्व मे.ट.५ रहेको छ ।
- ❖ सिंचाई ३०० हेक्टर रहेको छ ।
- ❖ खाना पकाउन विजुलीको प्रयोग गर्ने घरधुरी प्रतिशत ०.६ प्रतिशत रहेको छ ।
- ❖ उज्यालोको लागि विद्युत प्रयोग प्रतिशत ९४.२ प्रतिशत रहेको छ ।
- ❖ दुध उत्पादन १४०० मेर्ट्रिटन रहेको छ ।
- ❖ पशु अण्डामा आत्मनिर्भर ६० प्रतिशत
- ❖ नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यासाय तथा उद्योग संख्या ७४०
- ❖ वचत तथा ऋण सहकारीको जम्मा संख्या ९४ (ऋण सहकारी ९ वटा र कृषि सहकारी संख्या ८५ रहेको)
- ❖ उमेर अनुसार कम तौल भएको वालवालिका संख्या ५८ जना रहेको ।
- ❖ Severe Acute Malnutrition २५ जना
- ❖ ANC Visit ७२.६ प्रतिशत
- ❖ २० मिनेटको समयमा स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समय ९० प्रतिशत
- ❖ धारा वा पाईपाको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी प्रतिशत ४०.२
- ❖ शै॒चालय नभएको घरधुरी प्रतिशत १०.९

नगरपालिकाको अन्य भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा संस्थागत स्थिती

- ❖ प्रारम्भिक वाल विकासको कुल भर्ना दर १०० प्रतिशत
- ❖ प्रयाप्त कोठा र भाँतिक पुर्वाधार भएको विद्यालय ४० प्रतिशत
- ❖ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात : आधारभूतमा ४१.०८ प्रतिशत, माध्यमिकमा ६८.८ प्रतिशत
- ❖ विपद जोखिम भएका मुख्य बडाहरु २, ४, ५, १२, र १३
- ❖ स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कन नितजा ४९.५ प्रतिशत (आ.व. २०७८/०७९)
- ❖ कानुनहरुको निर्माण भएको जम्मा संख्या २६

परिच्छेद दुई : समग्र आर्थिक स्थिती

२.१ विश्व अर्थतन्त्र

कोभिड १९ र रुस युकेन युद्धवाट विश्वको अर्थतन्त्र गम्भीर रूपमा प्रभावित भएको छ। यसले अधिकांश मुलुकको अर्थतन्त्र न्यून बनायो। पेटोलियम पदार्थ र खाद्यान्न लगायत दैनिक उपभोग्य वस्तुको मुल्य वृद्धि भई विश्ववापी रूपमा मुद्रस्फीति उच्च रहन गएको छ। मुद्रा नियन्त्रणको लागि गएको कसिलो मुद्रा नीतिले वैक व्याजदर उच्च आर्थिक गतिविधिमा सुस्तता आएको र जसका कारण आर्थिक वृद्धि नकरात्मक भएको अवस्था छ। यसले अन्ततः सार्वजनिक स्रोत परिचालनमा समेत समस्या बनाएको छ। यसले आय, उत्पादन र रोजगारीमा कमि ल्याई गरिवी र असमानता बढने चुनौती छ।

सन् २०२२ को मध्यदेखि रुस युकेन युद्धको कारण बढेको पेटोलियम पदार्थ र खाद्यवस्तुको मुल्य कमशः घट्दै गएकोले अधिकांश अर्थन्त्रको मुद्रस्फीति सन् २०२२ को तुलनामा सन् २०२३ मा कम हुने अन्तराष्ट्रिय मुद्राकोषले प्रक्षेपण गरेको छ।

विश्व आर्थिक गतिविधिमा आएको सूस्तताको प्रभाव दक्षिण एशियाली मुलुकको आर्थिक वृद्धिमा समेत परेको छ। फलस्वरूप भुटान र पकिस्तानको आर्थिक वृद्धि वाहेक बंगलादेश, भारत, माल्दिप्स, नेपाल, श्रीलंकाको आर्थिक वृद्धि दर घट्ने प्रक्षेपण रहेको छ। सन् २०२२ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर ५.८ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२३ मा ४.४ हुने प्रक्षेपण अन्तराष्ट्रिय मुद्राकोषले गरेकोमा राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले २.१४ प्रतिशत मात्र हुने प्रक्षेपण गरेको छ।

विश्व आर्थिक वृद्धिदर

(उपभोक्ता मुद्रामा आधारित प्रतिशतमा)

अर्थतन्त्र	सन् २०२१	सन् २०२२	सन् २०२३
विश्व अर्थतन्त्र	६.३	३.४	२.८
विकसित अर्थतन्त्र	५.४	२.७	१.३
उदीयमान र विकाससील अर्थतन्त्र	६.९	४	३.९
मध्यपूर्व तथा उत्तर अफिकी मुलुक	७.५	४.४	५.३
उदीयमान र विकासशील यूरोप	७.३	०.८	१.२
यूरोपियन युनियनका मुलुक	५.६	३.७	०.७
न्यून आय भएका विकाससील अर्थतन्त्र	४.१	५	४.७

स्रोत : अन्तराष्ट्रिय मुद्रा कोष, २०२३

दक्षिण एशियाली मुलुक तथा चीनको आर्थिक वृद्धिदर

(उपभोक्ता मुद्रामा आधारित प्रतिशतमा)

मुलुक	सन् २०२१	सन् २०२२	सन् २०२३
बंगलादेश	६.९	७.१	५.५
भुटान	३.३	४.३	४.७
भारत	९.१	६.८	५.९

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

मालिदभ्स	४१.७	१२.३	७.२
नेपाल	४.२	५.८	४.४
श्रीलंका	३.३	-८.७	-३
पाकिस्तान	५.६	४	४.२
अफगानिस्तान			
चीन	८.४	३	५.२

स्रोत : अन्तराष्ट्रिय मुद्रा कोष, २०२३

२.२ नेपालको आर्थिक वृद्धि

रुस युकेन युद्धको कारण पेटोलियम पदार्थमा भएको मुल्य वृद्धिले नेपालको पनि समग्र मूल्यस्तर उच्च रहन गएको छ। नेपालक सरकारको मुल्य वृद्धि कम गर्न गरिएको कसिलो मौद्रिक नीतिको कारण निजी क्षेत्रमा प्रवाह हुने कर्जामा कमि हुन गयो। यसैगरी तीन तहका सरकारहरुको पुँजीगत खर्चमा आशातित रूपमा वृद्धि हुन नसकदा पुँजी निर्माण, रोजगारी सृजना, उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि अपेक्षित रूपमा हुन सकेन।

कोभिड १९ को प्रभाव कम भए संगै आन्तरिक मागमा भएको वढोतरीका कारण वस्तु पैठारीमा उच्च दरले भएको वृद्धिको कारण विदेशी मुद्रा सन्तुलनमा दबाव सृजना हुन गएको छ। यसलाई कम गर्न गरिएको आयान नियमनले राजश्व असुलिमा प्रतिकुल प्रभाव परेको छ। तीनै तहका सरकारहरुको अनिवार्य दायित्ववाट चालु खर्चमा भएको वृद्धि र राजश्व असुलीमा आएको कमीको कारण स्रोत व्यवस्थापनमा कठिनाई थिएको देखिन्छ।

नेपालको अर्थतन्त्रको संरचनामा परिवर्तन हैदै गएको छ। आर्थिक वष २०७९/०८० मा कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान (२४.१ प्रतिशत)कमशः पहिला भन्दा घट्दै र सेवा क्षेत्रको योगदान (६२.४ प्रतिशत) बढ्दै गएको देखिन्छ। चालु आ.व.को लिए उद्योग क्षेत्रको योगदान (१३.५ प्रतिशत), कृषि क्षेत्रको योगदान (२४.१ प्रतिशत), र सेवा क्षेत्रको योगदान (६२.४ प्रतिशत) को अनुमान गरिएको छ।

हिउंदे वर्षा समयमा नहंदा हिउंदे वालीमा प्रतिकुल प्रभाव रहन गएको छ। थोक तथा खुद्रा व्यापार, निर्माण तथा घरजग्गाको कारोबारमा आएको शिथिलतासंगै आर्थिक गतिविधिमा कमी आएको हुनाले उद्योग र सेवा क्षेत्रको विस्तार कम हुने आकलन गरिएको छ।

नेपालको मुद्रास्फीति सन् २०२२ मा ६.३ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२३ मा ७.८ प्रतिशत हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। नेपालको सन् २०१७ देखि सन् २०२२ सम्म औषत मुद्रा स्फीति ४.९४ प्रतिशत थियो।

चालु आ.व. मा निर्माण, थोक र खुद्रा व्यापार लगायत औद्योगिक उत्पादनमा भएको कमिको कारण आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा नेपालको अर्थतन्त्र (आर्थिक वृद्धि) गत आ.व.को ५.४६ प्रतिशतको तुलनामा २.१६ प्रतिशतले मात्र विस्तार हुने अनुमान गरिएको छ।

समर्पित आर्थिक परिसूचकहरु

विवरण	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (रु.) (प्रचलित मूल्यमा)	१३५६९२	१५०४९५	१६९०३८	१८२६८३
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	-०.१५	१०.९९	१२.३२	८.०७

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

विवरण	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०*
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (रु.) (प्रचलित मूल्यमा)	१३७२९५	१५१३००	१७००२७	१८४१४०
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	०.००	१०.२०	१२.३८	८.३०
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (रु.) (प्रचलित मूल्यमा)	१७१५६८	१८८३४४	२०८३२८	२२८८०३
पानी आपूर्ति, ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा	-०.४४	९.७८	१०.६१	९.८३
पुनःउत्पादनका क्रियाकलापहरु	७९७०८	८२८०४	८६६५७	८७४५७
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (स्थिर मूल्यमा)	-३.२६	३.८८	४.६५	०.९२
थोक तथा खुदा व्यापार, गाडि तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	८२४१८	८७५८५	९१३७१	९०६६४
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	-४.८७	६.२७	४.३२	-०.७७
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	१०२९९३	१०९०२८	१११९५४	११२६५४
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय (स्थिर मूल्यमा)	-५.२९	५.८६	२.६८	०.६३
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय वृद्धिदर (प्रतिशतमा)				
प्रति व्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	११६७	१२७७	१३९९	१३९९
प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	११८०	१२८४	१४०७	१४१०
प्रति व्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	१४७५	१५९८	१७२४	१७५२
प्रति व्यक्ति कुल खर्चयोग्य राष्ट्रिय आय				
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको प्रतिशतमा	९४.२८	९३.६३	९४.२३	९३.५९
कुल उपभोग खर्च	५.७२	६.३७	५.७७	६.४१
कुल गार्हस्थ्य वचत	३२.१६	३१.५२	२९.०२	३१.६६
कुल राष्ट्रिय वचत	६.८१	५.१२	६.७६	७.१६
वस्तु तथा सेवाको निर्यात	३४.११	३७.९३	४२.६४	३६.५०
वस्तु तथा सेवाको आयात	३०.४७	२९.३४	२८.४५	२५.२१
कुल स्थिर पुँजी निर्माण (कुल स्थिर लगानी)	-०.८७	-७.६७	-१२.६३	-४.१०
श्रोत अन्तर (कुल राष्ट्रिय वचत-कूल लगानी)	२२.५०	२२.०८	२०.४२	२२.८९
विप्रेषण आय	११.९०	१४.७०	१४.६८	१२.७७
अप्रत्यक्ष कर (वस्तु तथा सेवामा लाने कर)	१८.०	२०.०	१९.९	१७.६
कुल कर राजस्व	११६.३१	११७.८७	१२०.८४	१३०.५८
विनियम दर (१ अमेरिकी डलर =..... रूपैया)	२८.६६	२८.९२	२९.१९	२९.४६

स्रोत: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, २०८०

२.३ दीर्घकालीन सोचको परिदृश्य र परिमाणात्मक लक्ष्यहरू

दीर्घकालीन सोचका राष्ट्रिय लक्ष्यहरू प्राप्तिको लागि उच्च आर्थिक वृद्धिदर आवश्यक हुन्छ। यस अवधिमा वार्षिक औसत १०.५ प्रतिशत आर्थिक वृद्धिदरको प्रारम्भिक लक्ष्य अनुमान गरिएको छ। यसमध्ये कृषि क्षेत्रमा औसत ५.५ प्रतिशत, उद्योग क्षेत्रमा औसत १३ प्रतिशत र सेवा क्षेत्रमा वार्षिक औसत १०.९ प्रतिशत आर्थिक वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ।

दीर्घकालीन सोचको अवधिको आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्यअनुरूप यस सोच अवधिको अन्तिम वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको अंश हालको २७ प्रतिशतबाट घटेर ९ प्रतिशत, उद्योग क्षेत्रका अंश हालको १५.२ प्रतिशतबाट वृद्धि भई ३० प्रतिशत र सेवा क्षेत्रको अंश हालको ५७.८ प्रतिशतबाट ६१ प्रतिशत पुग्ने अनुमान छ। यसबाट कृषि क्षेत्रमा रहेको ठूलो

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

जनशक्ति उद्योग र सेवा क्षेत्रमा स्थानान्तरण हुने छ। आगामी २५ वर्षमा उद्योग र सेवाको व्यापक विस्तार भई अर्थतन्त्रमा ठूलो संरचनागत एवम् गुणात्मक परिवर्तन हुने अनुमान छ।

दीर्घकालीन सोचको आधार वर्ष २०७५/७६ मा नेपालको प्रतिव्यक्ति आय १ हजार ४७ अमेरिकी डलर रहेको छ। वि.सं. २०७९ सम्ममा अति कम विकसित राष्ट्रबाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति हुने र वि.सं. २०८७ मा दिगो विकासका लक्ष्यहरू हासिल गर्दै मध्यम आय भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुने छ। वि.सं. २१०० मा १२ हजार १ सय अमेरिकी डलर प्रतिव्यक्ति आयसहित नेपाल उच्च आयस्तर भएको मुलुकमा स्थापित हुने छ।

माथि उल्लेखित लक्ष्यहरू हासिल गर्ने माथि उल्लेखित रूपान्तरणका संवाहक तथा सहयोगी क्षेत्रका अतिरिक्त देहायका तत्वलाई प्रमुख आधार लिइएको छ।

१. संविधानका राज्यका नीति र मौलिक हक प्राप्त गर्ने उच्च र दिगो आर्थिक वृद्धि आवश्यक रहेको।
२. राजनीतिक तथा नीतिगत स्थिरता कायम भई आर्थिक समृद्धितर्फ उन्मुख अवस्था सिर्जना भएको।
३. समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गरी सार्वजनिक, निजी, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्रको लगानी वृद्धि गर्ने उपयुक्त वातावरण निर्माण भएको।
४. जनसांख्यिक लाभ र प्राकृतिक स्रोत-साधनको महत्तम उपयोग गरिने।
५. ज्ञान, सीप, पूँजी र प्रविधि तथा पूर्वाधार र ऊर्जा विकास गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने।
६. वि.सं. २०८७ सम्म दिगो विकास लक्ष्यहरू हासिल गर्ने राष्ट्रिय प्रतिवद्धता रहेको।
७. विकास कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा तीव्रता प्रदान गर्ने आयोजना बैंक, आयोजना पूर्व तयारी र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई सुदृढ बनाइने।
८. अनौपचारिक अर्थतन्त्रलाई क्रमशः औपचारिक र उत्पादनशील बनाइने।
९. राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा विदेशी लगानी आकर्षित गर्ने आवश्यक सुधार र एकद्वार प्रणाली अपनाइने।
१०. ज्ञानमा आधारित अर्थतन्त्र विकास गरी समृद्धि हासिल गर्ने।

दीर्घकालीन सोचका प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्यहरू देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

नगरपालिकाको प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्य

क्र.सं.	राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक	एकाई	आ.व. २०७४/७५ को यथार्थ	आ.व. २१००/०१ को लक्ष्य
१.	आर्थिक वृद्धिर (औसत)	प्रतिशत	६.८	१०.५
२.	कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा वन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२७.०	९
३.	कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१५.२	३०
४.	कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	५७.८	६१
५.	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१०४७	१२१००
६.	गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या (निरपेक्ष गरिबी)	प्रतिशत	१८.७	०
७.	बहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२८.६	३
८.	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात ९५किब चबतब्य०	अनुपात	१.३	१.१
९.	सम्पत्तिमा आधारित जिनी गुणक ९८८८ ऋयभाष्यभलत०	गुणक	०.३१	०.२५

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व. २०७९/८०

क्र.सं.	राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक	एकाई	आ.व. २०७४/७५ को यथार्थ	आ.व. २१००/०१ को लक्ष्य
१०.	श्रम सहभागिता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	३८.५	७२
११.	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	११.४	३
१२.	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५	७०
१३.	जलविद्युत तथा नवीकरणीय ऊर्जा उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	१,०७४	४०,०००
१४.	विद्युतमा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	९०.७	१००
१५.	प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	१९७	३,५००
१६.	३० मिनेटसम्मको दुरीमा यातायात पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	७८.९	९९
१७.	राष्ट्रिय र प्रादेशिक लोकमार्ग	कि.मि.	६,९७९	३३,०००
१८.	द्रुत मार्ग (भूमिगत मार्गसमेत)	कि.मि.	०	२,०००
१९.	रेलमार्ग	कि.मि.	४२	२,२००
२०.	इन्टरनेट प्रयोगकर्ता कुल जनसंख्या	प्रतिशत	५५.४	१००
२१.	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	वर्ष	६९.७	८०
२२.	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	जना	२३९	२०
२३.	पाँच वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा)	जना	३९	८
२४.	४ वर्ष मुनिका कमतौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२७	२
२५.	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	५८	९८
२६.	माध्यमिक तह (९-१२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	४३.९	९५
२७.	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत	९.५	४०
२८.	उच्च मध्यम स्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	२०	९५
२९.	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७	१००
३०.	लैंगिक विकास सूचकांक	सूचकांक	०.९२५	१
३१.	मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.५७४	०.७६०

स्रोत: १. राष्ट्रिय लेखा, आ.व. २०७५/७६; २. बहुआयामिक गरिबीको प्रतिवेदन २०१८; ३. नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण-२०१६;
४. राष्ट्रिय जनगणना, २०६८; ५. मानव विकास प्रतिवेदन २०१८

लुम्बिनी प्रदेशको आवधिक योजनाका परिमाणात्मक लक्ष्यहरू (आ.व. २०८०/८१ सम्म)

राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक	आ.व. २०७५/७६	आ.व. २०८०/८१
कुल गाहस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर (प्रतिशत)	७.४	९.५ (५ वर्षको औसत)
उपभोक्ता मूल्य वृद्धिदर (प्रतिशत)	-	६.० (५ वर्षको औसत)
निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या (प्रतिशत)	१८.२	१०.०
बहुआयामिक गरिबीको दर (प्रतिशत)	२९.९	१५
प्रति व्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	८०३	१६००
बेरोजगारीको दर (प्रतिशत)	११.२	६.०
जन्मदाको अपेक्षित आयु (वर्ष)	६९.३	७२.०
साक्षरता दर १५ वर्षमाथि (प्रतिशत)	५८	८५
बाल मृत्युदर (प्रति हजारमा)	४५	२५
माध्यमिक तह (९-१२) मा कुल भर्ना दर (प्रतिशत)	७४.७	९३
खानेपानी सुविधा पुगेका घरपरिवार (प्रतिशत)	८९.८२	१००
विद्युत सेवा पुगेका जनसंख्या (प्रतिशत)	८१.०३	१००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सिर्वित क्षेत्र (प्रतिशत)	५१	५०
सडकको लम्बाई (कि.मि.)	११२३२	१२५००
पक्की सडकको अंश प्रतिशत	१७ (१,९३८ कि.मि.)	२८ (३५००० कि.मि.)
इन्टरनेटको पहुँच भएका घरपरिवार (प्रतिशत)	४९.४	८५

अन्य केही लक्ष्यहरू

१. प्रदेश भित्रे प्रादेशिक विश्वविद्यालय स्थापना हुनुका साथै प्राविधिक उच्च शिक्षाको सहज उपलब्धता भएको हुने ।
२. सबै नागरिकको स्वास्थ्य सेवा तथा बिमामा पहुँच भएको हुने । प्रदेशभित्र सबै किसिमको विशेषज्ञ सेवासहित स्तरीय सेवा उपलब्ध भएको हुने ।
३. नगर क्षेत्रहरूमा फोहोर संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना भएको हुने ।
४. सबै नागरिकलाई आधारभूत आवासको उपलब्धता भएको हुने ।
५. प्रदेशका रणनीतिक सडक र गाउँ तथा नागरपालिकाका केन्द्रमा पुग्ने सडक कालोपत्रे भएको हुने ।
६. सबै गाउँ तथा नगरपालिकामा खेल मैदान र बहुउद्देश्यीय भवन स्थापना भएको हुने ।
७. मुख्य शहरहरूमा आधुनिक यातायात प्रणाली (विचुतीय बस सञ्चालन तथा रेल्वे निर्माण) शुरू भएको हुने ।
८. खाद्यान्न, माछामासु, दूध, फलफूल र तरकारी उत्पादनमा आत्मनिर्भर भई पूर्ण खाद्य सुरक्षा कायम गरी निर्यात गर्नसक्ने स्थिति बन्ने ।
९. बुटवल-भैरहवा-लुम्बिनी, घोराही-तुलसीपुर र कोहलपुर-नेपालगञ्ज गरी तीन शहरी कोरिडरमा व्यवस्थित शहरीकरण विकास भएको हुने ।
१०. कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा औद्योगिक क्षेत्रको योगदान करिब २० प्रतिशत पुगेको हुने छ ।
११. मुख्य पर्यटन केन्द्रको रूपमा विकास भई वार्षिक न्यूनतम १५ लाख बाह्य पर्यटक आगमन भएको हुने ।

परिच्छेद तीन : आर्थिक वित्त

३.१ स्थानीय तहको आर्थिक वित्त सम्बन्धी सबैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई निम्नानुसारका आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ।

(क) गाउँपालिका वा नगरपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- सम्पत्ति कर: आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने। “घरले चर्चेको जग्गा” भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गा समेत पर्ने।
- भूमि कर (मालपोत): आफ्नो क्षेत्रभित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गाको उपयोगका आधारमा लगाउने। तर, सम्पत्ति कर लगाएको घरजग्गामा भूमिकर (मालपोत) नलाग्ने।
- घर जग्गा बहाल कर: कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, रयारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा।
- व्यवसाय कर: पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा।
- सवारी कर: टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, विद्युतीय रिक्साहरूको दर्ता तथा नविकरण वापत लगाइने कर।
- जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर: आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत लगाइने कर।

आ) शुल्क

- बहाल बिटौरी शुल्क: आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत।
- पार्किङ शुल्क: आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ सेवा उपलब्ध गराए बापत।

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रैकिङ, कायकिङ, बज्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ आदि मनारञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा।
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुराधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि) (अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क)
- सिफारिश सम्बन्धी अन्य सेवा शुल्क।

ई) दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर:

- एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ ।
- ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, खरिढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको समेक्षण, उत्खननु तथा उपयोग ।
- नक्सा पास दस्तुर ।
- पञ्जीकरण व्यवस्थापन दस्तुर ।
- वडामार्फत् गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर ।
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र बातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक बातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको विक्री गर्न सक्ने ।
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको विक्री गर्न सक्ने । यस्तो विक्रीबाट प्राप्त रकम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने
- सामुदायिक बनबाट आय प्राप्त गर्न सक्ने ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ।
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी ।
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ।
- खानेपानी महसुल ।
- स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई सेवा शुल्क ।
- स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, संकलन, प्रसोधन र बजार व्यवस्थापन ।
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति ।
- स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नवीकरण ।
- इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारविहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नवीकरण ।
- स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता ।

संघीय कानून (अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४) अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नअनुसार वित्तीय अधिकार प्रदान गरेको छ ।

एकल कर प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था (आर्थिक ऐन २०७५ वाट संसोधित व्यवस्था)

(क) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाँउपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने ।

(ख) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाँउपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने ।

(ग) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाँउपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने ।

(घ) विज्ञापन करको दर गाँउपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने ।

ख), (ग) र (घ) बमोजिमको करवाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाँउपालिका वा नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रूपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।

(ङ) प्रदेशले सवारी साधन करबाट उठेको रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा गनुपर्ने ।

- प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गरिने
- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय तहलाई बाँडफाँड गर्ने ।
- प्रदेशले मासिक रूपमा सम्बन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

(ग) राजश्व बाँडफाँड

- नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।
- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँड हुने ।
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रूपमा प्राप्त हुने ।
- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत तथा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रूपमा प्राप्त हुने ।

(घ) अनुदान

- वित्तीय समानीकरण अनुदान: खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिशमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- सशर्त अनुदान: कुनै योजना/ कार्यक्रम तथा गतिविधिहरु कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
- समपूरक अनुदान: पूर्वाधार विकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
- विशेष अनुदान: कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने अनुदान ।

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने ।
- नेपाल सरकारको सहमति लिएर मात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमाभित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने ।
- नेपाल सरकारसँग मनासिव कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने ।

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई व्याख्या गरेको छ । स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफनो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (संवैधानिक व्यवस्था)

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको विक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र

३.२ स्थानीय आय

लुम्बिनी सांस्कृतिक गरपालिकाको देहाय वमोजिमका आम्दानीका श्रोतहरु रहेका छन् । विस्तृत विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

१. नगरपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्रबाट प्राप्त कर, शुल्क एवं दस्तुर

सम्पर्ति कर, भूमी कर/मालपोत, घर जग्गा बहाल कर, बहाल विटोरी कर, सवारी साधन कर, पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर, व्यवसायले भुक्तानी गर्ने कर, न्यायिक दस्तुर, परिक्षा शुल्क, प्रशासनिक सेवा शुल्क, पार्किङ शुल्क, नक्सापास दस्तुर, सिफारिश दस्तुर व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जप बेरुजु, तथा बैंक मौजदात

२. प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार बाँडफाँड बाट प्राप्त राजश्वहरु

- घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर
- मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्क
- सवारी साधन कर
- विज्ञापन, मनोरञ्जन कर
- बन रोयल्टी
- दहतर बहतरको विक्रिबाट प्राप्त

३. अनुदान (संघीय तथा प्रदेश सरकार)

- समानिकरण अनुदान
  - शसर्त अनुदान चालु
  - शसर्त अनुदान पूँजीगत
  - विषेश अनुदान
  - समपुरक अनुदान
- वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

३.३ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

स्थानीय तहका राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानूनी आधारमा लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको सम्भाव्य आय शिर्षकहरू अन्तर्गतको वर्तमान राजश्व परिचालनको अवस्था विश्लेषण र गाउँपालिकामा सम्भावना भएका आय शिर्षकहरूको संभाव्यता, संकलनको अवस्था तथा दरको निर्धारणको अवस्थालाई तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावना भएको/नभएको	संकलन भएको/नभएको	दर निर्धारण भएको/नभएको
१	कर राजस्व			
१	सम्पति कर	भएको	नभएको	नभएको
२	भूमि कर (मालपोत)	भएको	भएको	भएको
३	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	भएको	नभएको	नभएको
४	घर जग्गा बहाल कर	भएको	भएको	भएको
५	व्यवसाय कर (दर्ता तथा नविकरण)	भएको	भएको	भएको
६	कवाडी	भएको	भएको	भएको
७	मनोरन्जन कर	भएको	नभएको	नभएको
८	विज्ञापन कर	भएको	भएको	भएको
ख.	गैर कर राजस्व			
९	क) ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, स्लेट, खरीदुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क	भएको	भएको	भएको
	ख) काठ, दाउरा, जराजुरी आदि प्राकृतिक वस्तुको संकलन तथा विक्री शुल्क	भएको	भएको	भएको
१०	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
११	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	भएको	भएको
१२	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	भएको	भएको
१३	पार्किङ शुल्क	भएका	नभएको	भएको
१४	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
१५	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
१६	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	नभएको	नभएको
१७	स्थानीय विद्युत महसुल	भएको	नभएको	नभएको
१८	केवलकार, टेकिङ, कायाकिङ, वन्जीजम्प, जिपफलायर, प्याराग्लाईडिङ आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
१९	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क	भएको	नभएको	भएको
२०	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	नभएको	भएको
२१	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म	भएको	भएको	भएको
२२	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	भएको	भएको
२३	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

श्रोत: छलफल तथा लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको अभिलेख, २०७९

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

३.४ आन्तरिक राजश्व संकलनको अवस्था

राजश्व संकेत	राजश्व शिर्षक	आ.व ०७८/७९		आ.ब ०७९/८०	
		प्रस्तावित आय	यथार्थ आय	प्रस्तावित आय	यथार्थ आय
	आन्तरिक राजश्व	२७२२२७९३३	३२८४५८६६०	२४२४०००००	३२०१४८४९५
१११३१	सम्पत्ति, बहाल तथा पट्टा वापतको आयमा लाग्ने कर	१०३००००	७६३७१४	२०००००	५१३९७१
११३१४	भूमी कर/मालपोत	५००००००	३४३७८४	३५०००००	६०६४५२
११३२१	घर जग्गा बहाल कर	४२५०००	२४४३३५६	१५०००००	१२१०३७८
११३२२	बहाल विटौरी कर (बहाल विटौरी शुल्क)	१८५००००	०	२०००००	२०७५
११४५१	सवारी साधन कर (साना)	८०००००	०	२०००००	६०००
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	२५००००	०	२०००००	०
११६११	व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	१३५००००	७००	१८०००००	०
११६११	अन्य कर	१३५५०००	५३४६०४६	१३०००००	३३१०१२
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	८०६०००	१०२०	६०००००	५६१५३
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	१०००००	०	१०००००	०
१४२२४	परिक्षा शुल्क	५००००	०	५०००००	०
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आमदानी	१४५०००	०	०	०
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	१६०००००	२७५०००	१००००००	४१७२०
१४२४१	पार्किङ शुल्क	२३००००	०	०	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	१५०००००	३३३९७७.२	२००००००	३९३९३५.५
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२००००००	९९९२२६.५	२००००००	९४६८०
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	०	०	०.००	०.००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	३०००००	१५०३५५	३०००००	८२००९
१४२४९	अन्य दस्तुर	१२००००	२८९२४७०	२५०००००	२५३७०४८
१४२५३	व्यवसाय कर (दर्ता तथा नविकरण)	४२५०००	३९६७७७३	३१०००००	३८७६६५५
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१२००००	९५५९७	१०००००	२२७४९
१४५२९	अन्य राजश्व	०	१५७३०५२	२०००००	३५८५०
१५१११	बेरुजु	०	२४४९९०	१०००००	६६१३५०
३२१२२	बैंक मौजदात	२५२७९९९३३	३०९८८८४२१	२२१००००००	३०८८१७१३८

सोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

आन्तरिक राजश्व संकलनको अवस्था मोज्दात बाहेकका

आ.व ०७८/७९		आ.ब ०७९/८०	
प्रस्तावित आय	यथार्थ आय	प्रस्तावित आय	यथार्थ आय
१९४५६०००	१८६३०२५९.६७	२१४०००००.००	११३३१३५७.००

सोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

३.५ अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण

बाँडबाँड बाट प्राप्त हुने	१३३१६४२३७	१८१८७७५५४१	१८३६६१०००	९०२१०९४९५६
---------------------------	-----------	------------	-----------	------------

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

११३१५	घरजग्गा दस्तुर	रजिस्ट्रेशन	०	३००७०४०४।६	१६००००००	१४११६७२६
११४११	मुल्य अभिवृद्धि कर		६०७४०५००	९७९९१५५५।३४	१४७९६००००	६७१५८५०८।७६
११४२१	अन्तःशुल्क		६०७४०५००	३८५५३०६६।४७	०	०
११४५६	सवारी साधन कर		६५०००००	१५१५७५२३।६६	१२३०१०००	८८०२८५७।४७
११४७१	मनोरञ्जन कर		५०७८२३।७	०	०	०
११४७२	विज्ञापन कर		१०५०००	१०५०००	०	०
१४१५३	बन रोयल्टी		०	०	०	१३२८५७।३३
१४१५७	दहतर वहतर बाट प्राप्त		०	०	८२०००००	०
केन्द्रीय अनुदान		५७५।२७३।२०		४८९५७।६५।९	५५४३२४०००	५२४५७००००
१३३११	समानिकरण अनुदान		१८८३०००००	१८८३०००००	२००७०००००	१७५६।२५००
१३३१२	शास्त्र अनुदान चालु		३१५५२६०००	२५५५९।९।३८	३१७८४०००	३२१४६००००
१३३१३	शास्त्र अनुदान पूँजीगत		३७००।३२०	२८०।५।४५	२५।७५००००	२५।७५००००
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत		१२५०००००	१४२।७०००	०	०
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत		२९८०००००	१६।।४।।७६	१०००००००	१७।।४।।००
१३०००	अनुदान प्रदेश सरकार	४७४।२१०००		३४७।३।६।१०	५५।।२००००	४४।।७।।५।।०
१३३११	समानिकरण अनुदान		९०।।७।।०००	९०।।७।।०००	१।।७।।२।।०००	१।।३।।४।।०००
१३३१२	शास्त्र अनुदान चालु		१।।५।।४।।०००	५।।३।।०५।।३८	१।।०।।००००००	१।।०।।००००००
१३३१३	शास्त्र अनुदान पूँजीगत		०	०		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु		७।।०।।०००	४।।७।।०।।७	७।।०।।००००	८।।०।।०००००
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत		०	०		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		१।।८।।०।।०००	१।।५।।२।।९।।५५	२।।०।।०।।०००	१।।३।।३।।५।।७
१३०००	अनुदान प्रदेश सरकार		४।।७।।२।।०।।०००	३।।४।।३।।६।।०।।०००	५।।५।।२।।०।।०००१।।०००	४।।४।।७।।५।।५।।०००
१३३११	समानिकरण अनुदान		९।।०।।७।।०।।०००	९।।०।।७।।०।।०००	१।।७।।२।।०।।०००१।।०००	१।।३।।४।।०।।०००१।।०००
१३३१२	शास्त्र अनुदान चालु		१।।५।।४।।०।।०००	५।।३।।०५।।३८।।०००	१।।०।।०।।०००००१।।०००	१।।०।।०।।०००००१।।०००
१३३१३	शास्त्र अनुदान पूँजीगत		०।।००	०।।००		
१३३१४	विषेश अनुदान चालु		७।।०।।०।।०००	४।।७।।२।।७।।०००	७।।०।।०।।०००१।।०००	८।।०।।०।।०००१।।०००
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत		०।।००	०।।००		
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु		१।।८।।०।।०००	१।।५।।२।।९।।५।।०००	२।।०।।०।।०००१।।०००	१।।३।।३।।५।।०००
३२।।३१	नगद आम्दानी		०।।००	०।।००		०।।००
जम्मा राजश्व तथा अनुदान			१०२।।७।।४।।०।।०।।०	१०३।।४।।४।।७।।०।।०।।०	१०३।।५।।०।।०।।०।।०।।०	१७।।२।।०।।०।।२।।०

सोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

३.६ कुल राजश्व तथा अनुदान

राजश्व शिर्षक	०७८।।७९		०७९।।८० को हाल सम्मको	
	प्रस्तावित आय	यथार्थ आय आय	प्रस्तावित आय	यथार्थ आय आय
आन्तरिक राजश्व	२७।।२।।२।।७।।३।।०।।०	३२।।४।।५।।८।।८।।०।।१	२।।४।।०।।००००००।।०	३।।०।।४।।४।।९।।५।।३।।९
बाँडफाँड बाट प्राप्त हुने शुल्क तथा दस्तुरहरु	१।।३।।६।।४।।२।।३।।०।।०	१।।८।।८।।७।।७।।५।।४।।०।।१	१।।८।।६।।६।।१।।०।।०००।।०	१।।०।।१।।०।।९।।४।।९।।५।।६

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

केन्द्रीय शास्तर तथा निश्चित अनुदानहरु	५७५१२७३२०.००	४८९५७९६५८.९९	५५४३२४०००.००	५२४५७००००.००
अनुदान प्रदेश सरकार	४७४२९०००.००	३४७३९६९०.००	५५१२००००.००	४४२७७५५७.००
जम्मा राजश्व तथा अनुदान	१०२७९४०४९०.००	१०३४६४७५०३.९९	१०३५५०५०००.००	९७९२०७००९.९५

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

आन्तरिक श्रोत तर्फको आय रकम संकलन गर्न नगरपालिकाको वर्तमान संरचना तथा व्यवस्थापन प्रणालीमा व्यापक परिवर्तन गर्न आवश्यक देखिन्छ। नगरपालिकाले आगामी दिनहरुमा राजश्व संकलन वृद्धिका लागि तपसिलका विषयहरुमा ध्यान पुऱ्याउनु आवश्यक छ।

राजश्व परामर्श समितिको कृयाशिलता

- आगामि दिनहरुमा समेत राजश्व सम्बन्धी निति तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा परिचालित हुनुपर्ने देखिन्छ। यसकोलागि नगरपालिकावाट समेत आवश्यकता अनुसारको बजेट व्यवस्था हुनु आवश्यक छ।
- अनुगमनको पाटोलाई समेत प्राथमिकतामा राखिनु पर्दछ।
- आर्थिक ऐनमा कर तथा शुल्कका दर निर्धारण र जरिवाना निर्धारण सम्बन्धमा व्यापक सुधार गरिनुपर्ने देखिन्छ।
- राजश्वमा परामर्श समितिका पदाधिकारीहरु र कर्मचारीहरुलाई अन्य पालिकाहरुको अध्ययन अवलोकन भ्रमण गराउदा राम्रो कामको अनुसरण गर्न सजिलो हुने हुदा यस्ता कृयाकलापहरु संचालन गरिनु पर्दछ।

राजश्व शाखाको सुदृढिकरण

- फराकिलो कार्यकक्ष, उपकरणहरु, सफ्टवेयर तथा आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था तत्काल गरिनु पर्दछ।
- बडा कार्यालयमा समेत आवश्यकता अनुसारको स्थान, उपकरणहरु, सफ्टवेयर तथा आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गरिनु पर्ने तथा राजश्व संकलनमा पालिका तथा बडा तहको समन्वयलाई प्राथमिकता दिई समयमा प्रतिवेदन सम्प्रेषण गर्ने व्यवस्था हुनु आवश्यक छ।
- राजस्वमा संकलनमा कार्यरत कर्मचारीहरुको नियमित रूपमा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिनु पर्दछ।

अनुगमन तथा मूल्यांकन

राजश्व सुधारका नीति, कृयाकलापहरु तथा बजेट अनुमान पश्चात राजश्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका कृयाकलापहरु संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय संकलन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने, आगामी आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधि सम्मको कृयाकलाप तथा आय संकलन अवस्थाको मूल्यांकन गर्ने तथा आर्थिक वर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक वर्षको लागि तय गरिएका कृयाकलापहरु तथा आय संकलन अवस्थाको मूल्यांकन गर्न आवश्यक हुन्छ।

- राजश्व परामर्श समितिले आय संकलनको अवस्थाको अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने गर्नुपर्दछ।
- आगामी आर्थिक वर्षकोलागि आयको अनुमान गर्ने कार्य पूर्व भएका कामहरुको मूल्यांकन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि कृयाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नुपर्दछ।
- कार्यपालिकाको बैठकले राजश्व परामर्श समितिवाट प्रस्तुत गरेका सुभावहरुलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने व्यवस्था हुनु आवश्यक छ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

३.७ स्थानीय खर्च विस्लेषण

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको वजेट तथा खर्चलाई तलका तालिकाहरुमा प्रस्तुतिकरण र विस्लेषण गरिएको छ । नगरपालिकाको आ.व. २०७८/०७९ को वजेट विस्लेषण गर्दा चालु र पुंजिगत वजेट लगभग वरावरी जस्तो देखिन्छ । आगामी वर्षहरुमा नगरपालिकाको प्रशासकिय भवन बनाउने कार्या, भौतिक पुर्वाधारको बन्दोवस्त र मानव स्रोत साधानको बन्दोवस्तको लागि चालु वजेट बढ्न सक्ने हुन सक्दछ । यसको लागि नगरपालिकाले आन्तरिक राजश्व बढाउने उपाय गर्नु आवश्यक छ । नगरपालिकाको खर्चको अवस्था विस्लेषण गर्दा ७२ प्रतिशत खर्च गरेको देखिन्छ जुन धेरै कम हो ।

नगरपालिकाको वजेट र खर्च स्थिति (२०७८/०७९)

विवरण	रकम रु.करोडमा			खर्च प्रतिशत
	चालु	पुंजिगत	जम्मा	
वजेट	५२.७१	५०.०९	१०२.७९	
खर्च	४९.९७	३२.९३	८२.९०	७२.०८

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

नगरपालिकाको आ.व. २०७९/८० को विनियोजन वजेट मध्ये भने ६७.५२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ । आगामी दिनमा यो खर्चलाई बढाई ९० प्रतिशतमा लैजानु आवश्यक छ । यसले स्थानीय तह स्वमुल्याङ्कनलाई पनि सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।

क्षेत्रगत रूपको वजेट विनियोजन तथा खर्चलाई तलको तालिकामा प्रस्तुतिकरण गरिएको छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व. २०७९/८०

क्षेत्रगत बजेट बिनियोजन तथा खर्च

क्र.सं	शिर्षक	आ.व २०७८/०७९			आ.व २०७९/०८०		
		बिनियोजन	खर्च	प्रतिशत	बिनियोजन	खर्च	प्रतिशत
१	कुल बिनियोजन तथा खर्च	प्रतिशत	१०२७९४०४९०.००	७४०९८४८६५.०७	७२.०८	प्रतिशत	१०४२००४०००.००
१.१	आर्थिक विकास	३.७३	३८३७६०००.००	२५४२७४९४.००	६६.२६	४.१०	४२७५५०००.००
१.२	सामाजिक विकास	४३.७०	४४९९९०००.००	३४६१२६३०६.९९	७७.०५	४२.८१	४४६०८९५००.००
१.३	पूर्वाधार विकास	३७.८१	३८८६४८३२०.००	२४९३९४२४०.००	६४.९५	२७.१३	२८२७९४५००.००
१.४	संस्थागत विकास तथा सुशासन	१.४५	१४९३००००.००	१०९९४०३६.००	७३.१०	४.०६	४२३२००००.००
१.५	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१३.३१	१३६७९७९०.००	१०९२०२७८८.०८	७९.८३	२१.८९	२२८१३३०००.००
१.६	आर्थिक विकास	३.७३	३८३७६०००.००	२५४२७४९४.००	६६.२६	४.१०	४२७५५०००.००
१.६.१	कृषि	३६.३९	१३९६६०००.००	८९५६०७.००	६४.४१	५.२.२३	२२३२९०००.००
१.६.२	उद्योग	७.३०	२८०००००.००	२५१८६४.००	८९.९५	११.२३	४८०००००.००
१.६.३	पर्यटन	८.४७	३२५००००.००	८४२५३६.००	२५.९२	३.८६	१६५००००.००
१.६.४	सहकारी	०.००	०.००	०.००	०.००	०.३५	१५००००.००
१.६.५	जलश्रोत तथा सिचाई	३६.५६	१४०३२०००.००	९४४४०८०.००	६७.३०	२७.९७	११९६००००.००
१.६.६	ब्न	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०६	२६०००.००
१.६.७	पशुपत्ति विकास	१०.५०	४०२८०००.००	३४२९०३०.००	८५.९३	३.८४	१६४००००.००
१.६.८	भूमि व्यवस्था	०.७८	३०००००.००	१९७५७७.००	६५.८६	०.४७	२०००००.००
१.७	सामाजिक विकास	४३.७०	४४९९९९०००.००	३४६१२६३०६.९९	७७.०५	४२.८१	४४६०८९५००.००
१.७.१	शिक्षा	६७.३८	३०२६७५०००.००	२५१९८४८६९.००	८२.९९	६६.३०	२९५७५७५००.००
१.७.२	स्वास्थ्य	१५.५०	६९६०४०००.००	४८९७२९८८.९९	७०.३६	१५.९६	७१२१६०००.००
१.७.३	खानेपानी तथा सरसफाई	४.३२	१९४२३०००.००	१२६५५३८०.००	६५.९६	६.२२	२७७४४०००.००
१.७.४	भाष तथा संस्कृति	४.५५	२०४३७०००.००	११४८५०२४.००	५६.२०	४.७४	२११५००००.००
१.७.५	लै.स.सा.स	३.१९	१४३१००००.००	७९७२४४३.००	५५.७१	५.१२	२२८३००००.००
१.७.६	युवा तथा खेलकुद	०.४५	२००००००.००	१४४००१३.००	७२.००	०.६१	२७२००००.००
१.७.७	सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	४.६२	२०७५००००.००	१२४१५५९७.००	५९.८३	१.०५	४६६४०००.००
१.८	पूर्वाधार विकास	३७.८१	३८८६४८३२०.००	२४९३९४२४०.००	६४.९५	२७.१३	२८२७९४५००.००
१.८.१	यातायात पूर्वाधार	५२.४५	२०३८६४६००.००	१४४४८०००१.००	७०.८७	६०.०७	१६९८९१३३०.४२
१.८.२	भवन आवास तथा सहरी विकास	१६.४२	६३८०३४००.००	४२८६६०७८.००	६७.१८	१५.९९	४२७१२९६९.५८
							१००७७४९०.००
							२३.५९

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं	शिर्षक	आ.व २०७८/०७९				आ.व २०७९/०८०			
		बिनियोजन	खर्च	प्रतिशत	बिनियोजन	खर्च	प्रतिशत		
१.३.३	उर्जा	२.३३	९०३९०००.००	६८६७७२२.००	७५.९८	३.९९	११२६८०००.००	४७८२५१५.००	४२.४४
१.३.४	संचार तथा सूचना प्रविधि	०.००	०.००	०.००	०.००	०.२८	७९५०००.००	२९७२००.००	३७.३८
१.३.५	सम्पदा पूर्वाधार	२६.५९	१०३३४१३२०.००	४९७६९५५६.००	४८.१६	२०.४९	५७९२००००.००	३०७६२१८८.००	५३.११
१.३.६	विज्ञान तथा प्रविधि	०.००	०.००	०.००	०.००	०.०७	२०००००.००	०.००	०.००
१.३.७	पुन निर्माण	२.२१	८६०००००.००	५३३०८८३.००	६१.९९	०.००	०.००	०.००	०.००
१.४	सुशासन तथा अन्तर सम्बन्धी क्षेत्र	१.४५	१४९३००००.००	१०९९४०३६.००	७३.१०	४.०६	४२३२००००.००	२५८२८३९०.००	६१.०३
१.४.१	वन	०.००	०.००	०.००	०.००	८.७४	३७०००००.००	९९६८९.००	२४.८६
१.४.२	बातावरण तथा जलवायु	०.००	०.००	०.००	०.००	७.९२	३३५००००.००	२७७८५०५.००	८२.९४
१.४.३	विपद व्यवस्थापन	२९.६४	४४२५०००.००	३५०७५५३.००	७९.२७	११.२५	४७६००००.००	२१८२७७०.००	४५.८६
१.४.४	मानव संसाधन विकास	०.६७	१००००००.००	९२४५०.००	९२.४५	४.८४	२०५००००.००	१०२२५१७.००	४९.८८
१.४.५	शान्ति तथा सुव्यवस्था	३.०१	४५०००००.००	३४८८१०.००	७७.५१	४.३८	१८५५०००.००	१५९८३९८.००	८६.१७
१.४.६	कानून तथा न्याय	२.३४	३५०००००.००	३९१४४७.००	९१.२७	५.२०	२२०००००.००	१४९९२२४.००	६४.५१
१.४.७	शासन प्रणाली	२.६८	४००००००.००	३९७९०.००	९९.४८	१.१८	५०००००.००	४९७२००.००	९९.४४
१.४.८	तथ्यांक प्रणाली	५५.६३	८३०५०००.००	५५०१८८०.००	६६.२५	५.९१	२५०००००.००	०.००	०.००
१.४.९	गरिवि निवारण	०.६७	१००००००.००	०.००	०.००	०.२०	८५०००.००	०.००	०.००
१.४.१०	श्रम तथा रोजगारी	०.००	०.००	०.००	०.००	१४.२०	६००८०००.००	५१८८२७४.००	८६.३६
१.४.११	योजना तुर्जुमा र कार्यान्वयन	०.००	०.००	०.००	०.००	२०.२४	८५६७०००.००	६५१४८८७.००	७६.०५
१.४.१२	अनुगमन तथा मुल्यांकन	१.३४	२००००००.००	१५०००००.००	७५.००	३.२७	१३८५०००.००	१०७४६९.००	७७.३६
१.४.१३	प्रशासकिय सुशासन	४.०२	६००००००.००	५९५९९६.००	९९.३३	१०.३०	४३६००००.००	२१४३३२३.००	४९.९६
१.४.१४	वित्तीय सुशासन	०.००	०.००	०.००	०.००	२.३६	१०००००००.००	४९२१५०.००	४९.२२
१.५	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१३.३१	१३६७८७९७०.००	१०९२०२७८८.०८	७९.८३	२१.८९	२२८१३३०००.००	१५०६४९२४९.२९	६६.०३
१.५.१	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१००.००	१३६७८७९७०.००	१०९२०२७८८.०८	७९.८३	१००.००	२२८१३३०००.००	१५०६४९२४९.२९	६६.०३

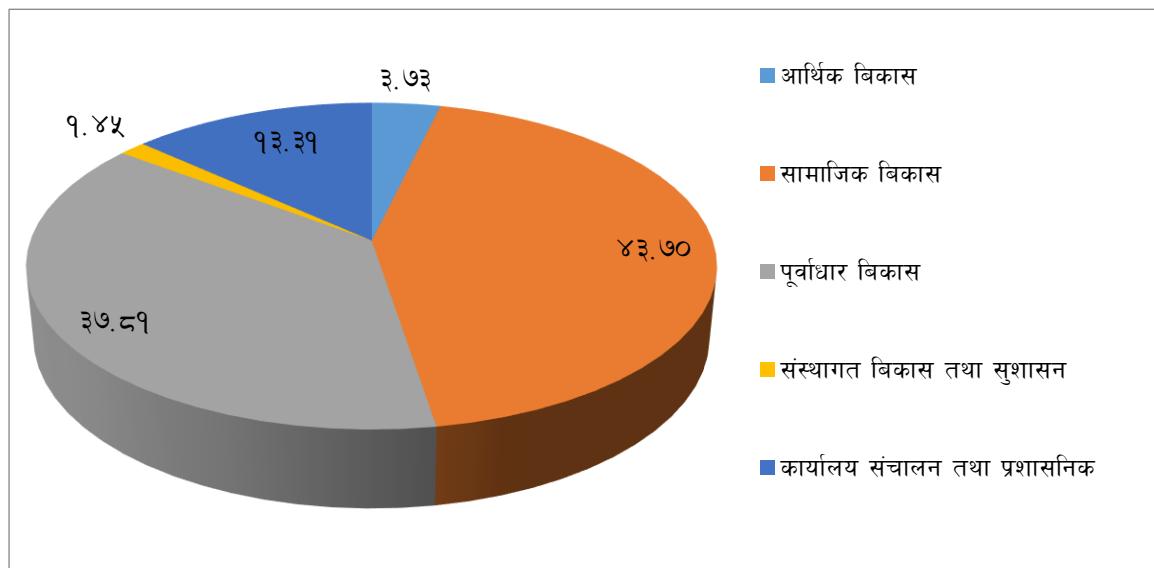
स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

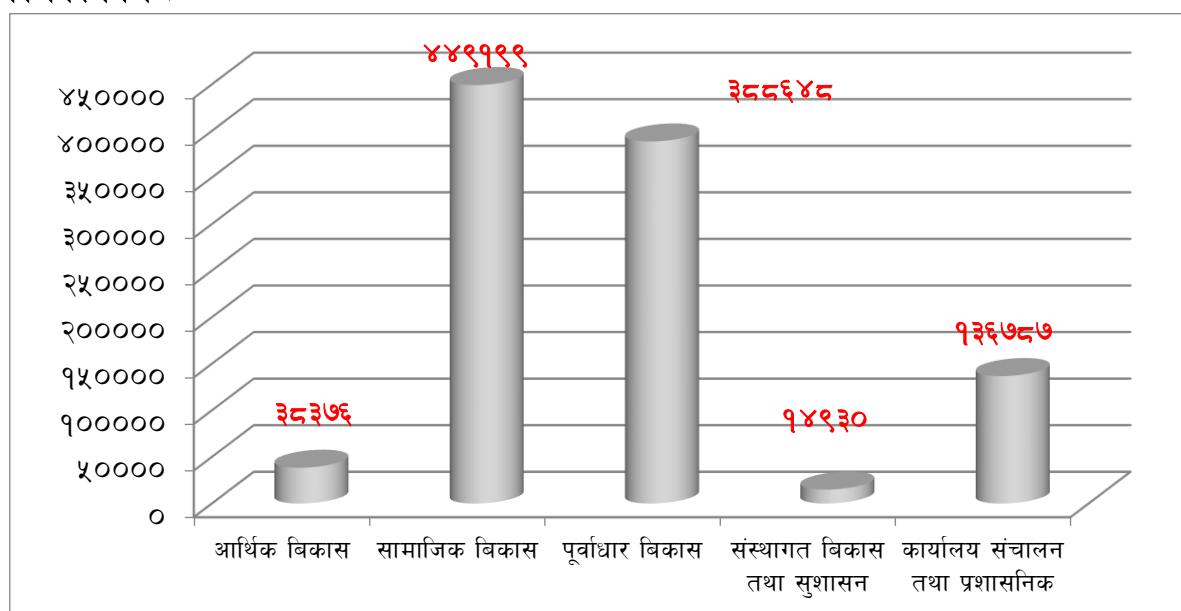
क्षेत्रगत बजेट विनियोजन तथा खर्च रु हजारमा

क्र.सं	शिर्षक	आ.व २०७८/०७९			आ.व २०७९/०८०				
		बिनियोजन	खर्च	%	बिनियोजन	खर्च	%		
१	कुल बिनियोजन तथा खर्च	%	१०२७९४०.५	७४०९८४.९	७२.०८	%	१०४२००४	७०३५१६	६७.५२
१.१	आर्थिक विकास	३.७३	३८३७६	२५४२७.५	६६.२६	४.१	४२७५५	२९९१०	५१.२५
१.२	सामाजिक विकास	४३.७	४४९१९९	३४६१२६.३	७७.०५	४२.८	४४६०८२	३८३७७३	८६.०३
१.३	पूर्वाधार विकास	३७.८	३८८६४८.३	२४९३९४.२	६४.१५	२७.१	२८२७१४	१२१३६४	४२.९३
१.४	संस्थागत विकास तथा सुशासन	१.४५	१४९३०	१०९१४	७३.१	४.०६	४२३२०	२५८२८	६१.०३
१.५	कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	१३.३	१३६७८७.१	१०९२०२.९	७९.८३	२१.९	२२८१३३	१५०६४१	६६.०३

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

खर्चको विस्तैषण :

क्षेत्रगत बजेटको अवस्था विस्तैषण गर्दा नगरपालिकाले आर्थिक विकासको क्षेत्रमा तुलनात्मक रूपमा धेरै कम बजेट विनियोजन र खर्च देखिएको हुनाले यस क्षेत्रमा बजेट बढाउनु पर्ने देखिन्छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

नगरपालिकाको मौज्दात रकम धेरै देखिन्छ । एक आर्थिक वर्षमा उक्त वजेट खर्च गर्न नसकि अर्को आर्थिक वर्षमा ठूलो रकम अल्या गरि ल्याएको देखिन्छ । तसर्थ नियम अनुसार खर्च वढाएमा यसले आर्थिक अवसरहरु पनि सृजना गर्न सक्दछ ।

३.८ स्थानीय अर्थत्र, गार्हस्थ्य उत्पादन, र आर्थिक वृद्धि

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अमेरिकन डलरमा रु. ९०० को अनुमान गरिएको छ । नगरपालिकामा विपन्नताको स्तर धेरै रहेको देखिन्छ । नगरपालिकामा वडा तहसम्म हालै गरिएको अर्थिक सर्वेक्षण अनुसार आफ्नो उत्पादनले ३ महिना सम्मको लागि पुग्ने घरधुरी प्रतिशत २२.५३ छ भने ६ महिना सम्म पुग्ने प्रतिशत २४.०७ प्रतिशत छ । नगरपालिकाको प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन राष्ट्रिय भन्दा अनुमान गरिएको कारणमा गरिवी र न्यून आर्थिक गतिविधि र व्यापार व्यवसायको हो । यसैगरी नगरपालिकाको गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान गर्ने संरचनाहरुको विस्लेषण गर्दा प्राथमिक क्षेत्रको राष्ट्रिय र लुम्बिनी प्रदेशको भन्दा धेरै अनुमान गरिएको छ अर्थात ४० प्रतिशतको अनुमान गरिएको छ भने द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको प्रतिशत कमशः ८ र ५२ अनुमान गरिएको छ जुन राष्ट्रिय र लुम्बिनी प्रदेशको भन्दा कम हो । यसो हुनुमा लुम्बिनी नगरपालिकामा तराई भु भाग भएको र कृषि पकेट क्षेत्रहरुको ठाउँ भएको हुनाले र कृषि र पशु सम्बन्धी व्यापार व्यवसायको प्रगति सूचकहरुको विस्लेषणको आधारमा कृषि क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादनमा राष्ट्रिय योगदान रहेको कुरा अनुमान गरिएको छ । यस नगरपालिकाको विभिन्न सूचकहरु, नेपाल राष्ट्र तथा अर्थ मन्त्रालयको अर्थिक सर्वेक्षण प्रतिवेदन र नगरपालिकाको आर्थिक सूचकहरु र आर्थिक विस्लेषणवाट आगामी वर्ष २ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । हिउंदे वर्षा हुने तथा कृषि उत्पादनको प्राकृतिक कारणले नोक्सान नभएमा आर्थिक वृद्धिर २.५ प्रतिशत सम्म पुग्ने अनुमान गरिएको छ ।

आर्थिक वृद्धि र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

सूचकहरु	आ.व २०७९/०८० को आर्थिक सर्वेक्षण		
	राष्ट्रिय	लुम्बिनी प्रदेश	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका (अनुमानित)
प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अमेरिकन डलरमा	१३९९	११२६	९००
गार्हस्थ्य उत्पादन संरचना			
१. प्राथमिक क्षेत्र प्रतिशतमा	२४.१	२९.८	४०
कृषि वन र मत्स्य पालन,		१७.५	
खानेपानी र उत्खनन		१५.८	
२. द्वितीय क्षेत्र प्रतिशतमा	१३.५	१४.७	८
उत्पादन मुलक उद्योग		१६.१	
विद्युत रसायन, वास्प र वातानुकलित आपूर्ति सेवा		६.१	
पानी आपूर्ति, ढल, फोहर व्यवस्थापन तथा पुनःउत्पादनका कृयाकलाप		१८.३	
निर्माण		१७.४	
३. तृतीय क्षेत्र प्रतिशतमा	६२.४	५५.५	५२
थोक तथा खुदा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाईकल मर्मत सेवा		१०.१	
यातायत तथा भण्डारण		१४.९	
आवास तथा भोजन सेवा		११.९	
सूचना तथा सञ्चार		१५.७	
वीतिय तथा वीमा क्रियाकलापहरु		१०.९	
घरजग्गा कारोबार सेवा		७.४	
पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक कृयाकलापहरु		७.९	
प्रशासनीक तथा सहयोगी सेवाका कृयाकलापहरु		६.९	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचकहरू	आ.व २०७९/०८० को आर्थिक सर्वेक्षण		
	राष्ट्रिय	लुम्बिनी प्रदेश	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका (अनुमानित)
सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा र आवश्यक सामाजिक सुरक्षा		१६.८	
शिक्षा		१७.६	
मानव स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य		१६.८	
अन्य सेवाका कृयाकलापहरू		११.५	
औषत योगदान		१४.२	
आर्थिक वृद्धि प्रतिशत	२.१६	२.२	२

स्रोत : आर्थिक सर्वेक्षण २०७९/०८०, राष्ट्रिय जनगणना २०७८ र लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०८०

परिच्छेद चार : आर्थिक विकास

४.१ स्थानीय सडक निर्माणको अवस्था

सडक तथा यातायातलाई पूर्वाधार विकासको महत्वपूर्ण सूचक मानिन्छ । भैरहवा र कपिलवस्तुको सदरमुकाम तौलिहवा जोडने सडकको लुम्बिनिबाट २२ कि.मी सडक दुरीमा अवस्थित छ । यस नगरपालिका भित्रका सबै वडाहरुमा सडक संजाल पुरोको छ । नगरपालिकाको भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा मुख्य गरी लुम्बिनी तौलिहवा लोकमार्ग, हुलाकी लोकमार्ग र अन्य सहायक मार्गहरु रहेका छन् । नगरपालिका भित्रका अधिकांश मुख्य सडकहरु कालोपत्रे छन् भने भित्री सडकहरु विस्तार तथा स्तरोन्नती तीव्र रूपमा भइरहेको छ । नगरपालिका भित्रका सहायक सडकहरु कच्च अवस्थामा रहेका हुनाले यस्ता सडकहरुमा वर्षातमा हिलो र खाल्डाखुल्डि बढ्ने हुँदा तथा हिउँदमा धुलो हुने हुँदा आवागमनमा नै अवरुद्ध हुने समस्याहरु देखिएका कारण यस्ता भित्री सडकहरु पनि धमाधम ग्राम्भेल तथा स्तरोन्नतीका काम भइरहेका छन् । तथापि यातायातका साधनहरूको अपर्याप्तता तथा रुटहरु वैज्ञानिक नहुँदा सार्वजनिक यातायातको अवस्था कमजोर रहेको पाइन्छ ।

नगरपालिकामा दैनिकरूपमा बस, मिनिबस, माइक्रोबस, टेम्पो, भेन, जिप, जस्ता सार्वजनिक यातायातका साधनहरु नगरपालिकाभित्र तथा बाहिर विभिन्न रुटमा सञ्चालनमा आइरहेका छन् । नगरपालिकामा पडरिया (लुम्बिनी)- काठमाडौं, पडरिया - भैरहवा, पडरिया- ककरहवा सिमा जस्ता लामो रुट साथै छोटा रुटमा विभिन्न किसिमका सवारी साधनहरु सञ्चालनमा आएका छन् । लुम्बिनी पडरिया बसपार्क १ विगाहमा फैलीएको छ । तथापि नगरपालिकामा यातायातका साधनहरूको अपर्याप्तता, रुटको कमी तथा व्यवस्थित बसपार्क तथा बस टर्मिनलहरु नहुँदा नगरवासीहरुले सास्ती भोग्नुपरेको छ । तसर्थ सडक तथा यातायातको योजनाबद्ध एवं व्यवस्थित तवरले विकास गर्नु आवश्यकता रहेको छ ।

तराईको समथर क्षेत्रमा भएकोले यो नगरपालिका भौगोलिक हिसाबले बढी डुवान र कटानको जोखिम भएको क्षेत्रमा पर्दछ । यस्तो सतहमा पानीको प्राकृतिक निकास सहज नहुने भएकाले व्यवस्थित गर्न नसके व्यापक रूपमा डुवान र कटानको जोखिम रहन्छ । त्यसमा पनि ट्र्याक खोलेर व्यवस्थित गर्न नसकेका सडकहरूले डुवान र कटानका हिसाबले थप जोखिमपूर्ण स्थिति शृजना भएको देखिन्छ । समथर भूभागका कारण नदीहरुको उर्लदो भेलले पटक पटक वडा नं. १ खुनगाई को पूर्वी भाग, नन्दनगर पूर्वी, उत्तर, दक्षिण, पश्चिम, वडा नं. २ को दानव नदीको छेउ-छाउमा डुवान, वडा नं. ३ को ठूलो पडरियाको उत्तरतर्फ, वडा नं. ४ को धेरै बस्तीहरु, वडा नं. ५ को मोनोहरपुर पूर्व तर्फ, मोहसड गाउँको पश्चिम दक्षिण, ढोडहवा गाउँ पूर्व र दक्षिण, वडा नं. ९ को धेरै बस्तिहरु, वडा नं. १० यरुनिया ताल महिलवारी, महिलवारी पश्चिम/दक्षिण तर्फ, पिपरपतिया गाउँ को पूर्व तर्फ, महिलवार चौक बजार, महिजिदिया बजार, वडा नं. ११ को केहि गाउँहरु, वडा नं. १२ भभई को पूर्व र दक्षिण तर्फ अमहवा को पूर्व, निपनिया पूर्व तर्फ, अजमा पूर्व-पश्चिम, बभनी उत्तर पश्चिम, आमाको दक्षिण तर्फ, बनजरहीको दक्षिण, वडा नं. १३ मा कालीदहको पश्चिम र उत्तर तर्फ, पैसियाको उत्तर र दक्षिण तर्फ, मुडिलाको उत्तर तर्फ, सानो वडवलियाको पश्चिमको भूभाग का साथै सम्पूर्ण वडाका विभिन्न स्थानहरु डुवानमा परी नगरपालिका बासीलाई वर्षायाम र ठूलो जोखिम हुने गरेकोले नदीमा तटबन्ध निर्माण गरी विपत्ति न्यूनीकरण गर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

सडक तथा यातायातको विकासले उत्पादकत्व वृद्धिगर्ने, स्वास्थ्य तथा शिक्षा सेवामा पहुँच पुऱ्याउने, रोजगारी शृजना गर्ने, गरिबी न्यूनीकरण गर्ने तथा आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने हुँदै यस नगरपालिकामा पांच वर्षको सडक तथा यातायात गुरुयोजना २०८० तयारी भएको छ । यो योजना अनुसार योजनाबद्ध एवं व्यवस्थित तवरले सडक सञ्चालको विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

यो योजनाले देहाय अनुसारको पांच वर्षको लक्ष्य पहिल्याएको छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

१. कालो पत्रे सडक हाल १२९.०९ रहेकोमा पाँच वर्षमा २५२.३८ कि.मि पुयाउने ।
२. Rigid Payment २४.०३ वाट ३१.१९ कि.मि पुयाउने ।
३. Drain ५०.६४ कि.मि वाट ३१.१९ कि.मि पुयाउने ।

योजना तयारीको लागि पाँच वर्षको देहाय वमोजिमको हुन आउने रकम रु. ३,६२९,७४३,४८६ को अनुमान गरिएको छ।

१. पहिलो वर्षमा रु.५१७३९९२५
२. दोश्रो वर्षमा रु.६२०८७०३१२
३. तेश्रो वर्षमा रु.७२४३४८६९७
४. चौथो वर्षमा रु.८२७८२७०८३
५. पाचौं वर्षमा रु.९३१३०५४६८

सूचकहरु र हालको अवस्था

पुर्वाधार निर्माण अवस्था	इकाई	२०७७/०७८	२०७८/०७९
ट्रायाक खोले	कि.मि	०	६.४
ग्रामेल	कि.मि	९.३	१७.९
बेस	कि.मि	०	०
कालो पत्रे	कि.मि	०	४.६
पि.सि.सि	कि.मि	८.८	७.८
आर.सि.सि	कि.मि	०.५१	०.२५
सडक मर्मत	कि.मि	०	३
कल्भर्ट	संख्या	०	१०
नदि नियनत्रण	संख्या	०	०
वोरिड	संख्या	७९	६१
विद्यालय मर्मत	संख्या	०	२४
भवन निर्माण	संख्या	०	२५
भवन मर्मत	संख्या	०	३२
स्वास्थ्य मर्मत	संख्या	०	०
अन्य	संख्या	१	५३
लाईन विस्तार	कि.मि	०	०.६
हेन्ड पाईप	संख्या	१८९	१७१
तारवार	मि.	६६०	८३२३
नाली	कि.मि	२.०३५	१.९१
बाउन्डी वाल	मि.	६२०.३१	१८९२
रिटेनिङ् वाल	मि.	११४३	१९
गेट निर्माण	संख्या	०	०
फर्निचर		०	०

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, पुर्वाधार शाखा, २०८०

सूचकहरु र हालको अवस्था

विवरण	इकाई	परिमाण
घरबाट ३० मिनेटको पैदलयात्रामा सडकमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३३
बाहै महिना सवारी साधन सञ्चालनयोग्य सडकको २ कि.मि. दूरीभित्र बसोबास गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	३३
Black top Road	कि.मि	१२९.०९

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

Gravel Road	कि.मि	१११.१५
Rigid payment	कि.मि	२४.०३
Earthen Road	कि.मि	२७.३७
Drain	कि.मि	५०.६४
सडक घनत्व	कि.मि.	
नगरपालिका केन्द्रबाट वडा केन्द्र जोड्ने कालोपत्रे सडकको लम्बाई	कि.मि	७०
नगरपालिकाको सडकको जम्मा लम्बाई	कि.मि	२५९
नगरपालिकाको कालोपत्रे सडकको जम्मा लम्बाई	कि.मि	९०
कृषि सडकको लम्बाई	कि.मि	५०
सडकहरुमा व्यावस्थित नाला निर्माण	कि.मि	१०
पुल तथा कल्पट निर्माण	संख्या	२०
आफै निजी सवारी साधनमध्ये साइकल भएको घरधुरी संख्या	प्रतिशत	९३
आफै निजी सवारी साधनमध्ये मोटरसाइकल भएको घरधुरी संख्या	प्रतिशत	६७
आफै निजी सवारी साधनमध्ये कार, जिप, भ्यान भएको घरधुरी संख्या	प्रतिशत	१.८९
आफै निजी सवारी साधनमध्ये मोटरसाइकल भएको घरधुरी संख्या	प्रतिशत	६७
आफै निजी सवारी साधनमध्ये कार, जिप, भ्यान भएको घरधुरी संख्या	प्रतिशत	१.८९

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ नगरपालिका भैरहवा र कपिलवस्तुको सदरमुकाम तौलिहवा जोड्ने सडकबाट २२ कि.मी सडक दुरीमा रहेको
■ सडकहरुको निर्माण, विस्तार तथा मर्मत हुँदै जाने तर पुल/कल्पटहरू क्रमशः साँधुरा र जिर्ण हुँदै गएको तथ्यलाई ध्यानमा राखी नगरपालिका क्षेत्रमा आर.सि.सि. वक्स सहितका कल्पटहरू निर्माण गर्ने नीतिलाई प्राथमिकिकरण गरेको
■ नगरभित्रका सम्पूर्ण बाटोहरुको नामाकरण गरी वैज्ञानिक घर नम्बर वितरण गर्ने कार्यको आरम्भ गर्ने नीति लिएको
■ नगरपालिकाका सडकहरुलाई मापदण्ड बनाई सो अनुसारको स्तरोन्तरी कार्यलाई तीव्रता दिइएको हुनाले केही वर्षभित्रै गुणस्तरीय सडक सञ्जाल तयार हुने
■ नगरपालिकाले १३ वटै वडा केन्द्रमा सडकको पहुँच हुनाले नगरपालिकामा कृषि, पर्यटन तथा उद्योगको विकासको राम्रो सम्भावना रहेको

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु
■ योजनावद्व तथा दिगो विकास लक्ष्यका मापदण्ड मुताविक सडक सञ्जाल विस्तार नभएको
■ कच्ची सडक वर्षातको समयमा हिलाम्भे हुने र अन्य समयमा धुलाम्भे हुने हुँदा आवागमन जोखिमपूर्ण र कष्टप्रद हुनेगरेको
■ सडकहरुमा ढल तथा नाली व्यवस्थापन गर्नुपर्ने
■ अधिकांश खोलाहरु तथा पर्याप्त पुल नभएको र भएका पुलहरू स्तरोन्तरिको पर्खाइमा रहेका
■ नगरपालिकाभित्र दैनिक आवतजावतका लागि आवश्यक भरपर्दो यातायातको असुविधा भएकाले विभिन्न रूटहरूको निर्धारण गरी सार्वजनिक यातायात सेवा संचालन गर्नुपर्ने
■ सडक वरपर प्रदृष्टण भई वातावरण र जनस्वास्थ्यमा पर्ने गएको नकारात्मक असर कम गर्न पहल गर्नुपर्ने
■ सडकको स्थिति कमजोर हुँदा उद्योगवन्दा, कलकारखाना, व्यापार व्यवसाय, कृषि, पर्यटन जस्ता क्षेत्रहरु चलायमान हुन नसकेको
■ सडकको स्तर उन्नती गर्न ठूलो आकारको बजेट आवश्यक पर्ने

विद्युतको पहुँच सबै वडामा करिव ६० प्रतिशत घरमा छ, भने संचारको क्षेत्रमा नेपाल टेलिकम र एनसेलले सेवा प्रदान गरि रहेका छन्।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

४.२ आवास, भवन तथा वस्ती विकास

नेपालको संविधानले पनि सुरक्षित तथा वातावारण मैत्री आवासको हकलाई प्रत्याभूति गरेको छ। राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकामा आफ्नो घर भएको परिवार प्रतिशत ९९.२ छ भने भाडमा वस्ने घरपरवार प्रतिशत १.५ रहेको छ।

घर निर्माणमा प्रयोग भउको सामग्रि विस्लेषण गर्दा विना आर.सि.सि सिमेन्ट र ईटको प्रयोग गरेर वनाएका घरको संख्या सबभन्दा धेरै ६५ प्रतिशत देखिन्छ।

घरको छानाको अवस्था विस्लेषण गर्दा आर.सि.सि ढलाना घर संख्या ८६ प्रतिशत देखिन्छ।

घरको अपनत्व

विवरण	परिमाण
आफ्नो घर	९८.२
भाडमा	१.५
संस्थागत	०.१
अन्य	०.२

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

घर निर्माणमा प्रयोग भएका सामग्री

विवरण	परिमाण
Mud bonded bricks/ stone	२३.५
Cement bonded bricks/ stone	६४.९
Reinforced cement concrete (RCC) pillars	८.३
Wooden/ bamboo pillars	३
Other	०.३

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

घरको छाना

विवरण	परिमाण
Galvanized sheet	७.८
Reinforced Cement Concrete (RCC)	८५.७
Thatch / straw	४.६
Tile	१.३
Stone/slate	०.३
Wood / planks	०.२
Mud	०
Other	०.१

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

सबल पक्ष: मुख्य संभावना र अवसरहरू

- समधर भूमि भएकाले प्रत्येक बडामा रहेका खुला क्षेत्रलाई सम्भाव्यता अध्ययन गरी एकीकृत वस्ती विकास गर्न सजिलो।
- स्थानीय स्तरमा आवास निर्माण सामग्रीहरू जस्तै- गिर्दी बालुवा आदि उपलब्धता भएको र यथेष्ट मात्रामा सडक सञ्जालको विस्तारका कारण ढुवानीमा समस्या नरहेको हुँदा स्थानीय स्रोतसाधनको प्रयोग गरी निर्माण गर्न सकिने।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

<ul style="list-style-type: none"> ■ नगरभित्र बन्ने नयाँ घरहरूलाई व्यवस्थित गर्न घर निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण गरी यही आ.व. देखि कार्यान्वयनमा ल्याउने नीति लिएको ■ भूकम्प प्रतिरोधी वातावरण मैत्री सुविधासम्पन्न तथा सुरक्षित भवन निर्माणमा जनचासो बढ़ाई गएको ।
--

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु
<ul style="list-style-type: none"> ■ अधिकांश घरहरु कच्ची / भुप्रोको रूपमा रहेकाले सुरक्षित नभएका
<ul style="list-style-type: none"> ■ समथरभू-धरातलका कारण बस्तीमा डुबान तथा कटान हुने गरेको
<ul style="list-style-type: none"> ■ छारिएर रहेका बस्तीहरूलाई एकीकृत गर्न तथा आवास क्षेत्रमा वृद्धाश्रम, धर्मशाला, सामुदायिक भवन आदि निर्माण गर्न प्रशस्त मात्रामा बजेटको आवश्यकता पर्ने
<ul style="list-style-type: none"> ■ मौलिक संस्कृति र वास्तुकलाको लोप हुँदै जाने अवस्था रहेको
<ul style="list-style-type: none"> ■ भू-उपयोग योजना निर्माण र कार्यान्वयनमा आउन नसकेको
<ul style="list-style-type: none"> ■ सुकुम्बासी, विपन्न, लोपोन्मुख जाति तथा अर्थिक रूपले पिछाडिएका परिवारका निम्नित आवास निर्माणसम्बन्धी ठोस नीति आवश्यक रहेको
<ul style="list-style-type: none"> ■ भवन तथा सुरक्षित आवास निर्माणका लागि स्थानीयस्तरमा प्राविधिक र दक्ष जनशक्तिको अभाव भएको

४.३ सूचना तथा संचार

नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा मोबाइल टावरहरु भएकाले network coverage को हिसाबले स्थिति सन्तोषजनक नै भएतापनि गुणस्तर सुधार गर्नु जरुरी छ । मोबाइल फोनको प्रयोग मार्फत सूचना र खबर आदानप्रदानमा एक प्रकारको क्रान्ति नै भएकोले यो नगरपालिकामा इन्टरनेट प्रविधिको पहुच पुरेको देखिन्छ । वडा नं. ३, १० र ९ मा तारसहितको टेलिफोनको सुविधा छ । यस नगरपालिकामा विभिन्न राष्ट्रिय दैनिक पत्रिका जस्तै गोरखापत्र, कान्तिपुरआदिको सहजै आपूर्ति भए तापनि स्थानीयहरू सूचनाको पहुँचबाट टाढै रहेका छन् । आर्थिक विकासका लागि सूचना तथा संचारको विकास अत्यावश्यक भएका कारण यस नगरपालिकामा सूचना तथा सञ्चारको विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु गर्नुपर्ने आवश्यकता छ ।

तलको तथ्याङ्क विस्लेषण गर्दा मोबाइल प्रयोगकर्ताको संख्या बढ़ाई गएको छ । तर यसको प्रयोगलाई अझै वढाउनु पर्ने देखिन्छ ।

सूचकहरु र हालको अवस्था

विवरण	प्रतिशत
रेडिया	१५
टेलिभिजन,	२९.७
ल्याण्डलाईन टेलिफोन,	०.८
साधारण मोबाइल,	७८.३
स्पार्ट मोबाइल,	७४.३
कम्प्यूटर, ल्यापटप,	४.६
इन्टरनेट	२२

सोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
<ul style="list-style-type: none"> ■ नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा मोबाइल टावर रहेका
<ul style="list-style-type: none"> ■ वडा नं. ३, १० र ९ मा तारसहितको टेलिफोनको सेवा तथा नगरपालिकाका केही स्थानहरूमाइन्टरनेट सेवा पुरेको

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

<ul style="list-style-type: none"> ■ मोबाइल डाटाको प्रयोगबाटे भएपनि नगरपालिकावासीहरुमा Facebook, Youtube जस्ता सामाजिक सञ्जालको प्रयोगमा वृद्धि हुँदै गएको ■ विभिन्न राष्ट्रिय दैनिकहरु गोरखापत्र, कान्तिपुर तथा स्थानीय पत्रिकाहरु लुम्बिनी सांस्कृतिक बुलेटिन आदिको नगरपालिका तथा अन्य सरकारी कार्यालयहरुमा पहुँच भएको ■ उपभोक्ताको माग राष्ट्रो भएको खण्डमा निजी सञ्चार सेवा प्रदायक मोबाइल तथा इन्टरनेट कम्पनीहरुलाई सेवा विस्तारमा आकर्षण गर्न सकिने
--

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु
■ ल्याण्डलाइन टेलिफोन तथा इन्टरनेट सेवा विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको
■ विद्यालय तथा सार्वजनिक स्थानहरुमा इन्टरनेट सुविधा विस्तार गरी निःशुल्क वाईफाईको व्यवस्था गर्नुपर्ने
■ नगरपालिकाभित्र रेडियो तथा टेलिभिजन प्रसारण केन्द्र नभएको
■ सञ्चार क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने
■ नगरपालिकावासीमा सञ्चारका सबै प्रविधि सँगको पहुँच स्थापना गरी साइबर सुरक्षासम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने

४.४ सिंचाईको अवस्था

तराईको समधर मैदानमा रहेको अवस्थितिका कारण यस नगरपालिकामा पर्याप्त मात्रामा कृषियोग्य जमिन रहेको छ । यहाँ धान, गहुँ, मकै, मुसुरो, तोरी, तरकारी, जस्ता कृषि उत्पादन प्रचुर मात्रामा हुने गरेको पाइन्छ । नगरपालिकामा हाल डीप बोरीझ सिंचाई आयोजनाहरूबाट, तथा भूमिगत जलस्रोत मार्फत कृषियोग्य जमीनमा सिंचाई गरिए आइरहेको छ , तथापि अपर्याप्त सिंचाई सुविधाका कारण सम्पूर्ण खेतीयोग्य जमिन सिंचित हुन सकेको छैन । सिंचाई कृषि उत्पादनका लागि अत्यावश्यक पूर्वाधार भएको हुँदा उच्च प्राथमिकताका साथ नहर तथा सिंचाई आयोजनाहरू निर्माण गरी सिंचाई कार्य गर्नु नितान्त जरुरी छ ।

सूचकहरु र हालको अवस्था

खेतीयोग्य जमिनमध्ये सिंचाइ सुविधा पुगेको भूमि	प्रतिशत	२१
खेतीयोग्य जमिनमध्ये १२ महिना सिंचाइ सुविधा पुगेको भूमि	प्रतिशत	१८
सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)	हेक्टर	२१४२

जल तथा नदी क्षेत्र

नगरपालिकामा प्रमुख नदीहरुतेलार नदी, दानव नदि, कोठि नदि, कोइलीहवा खोला र काली दह हुन । यी नदीले नगरपालिकाका केहि वडाहरूलाई छोएर बर्ने हुँदा खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाई पुऱ्याउने क्षमता राखे तापनि सो अनुसारको सुविधा लिन सकिएको छैन । यसका साथै नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरुमा ताल , नाला र थुप्रै पोखरीहरु रहेका छन् ।

क्र. सं.	नदी, खोलाको नाम	ठेगाना
१	तेलार नदी	वडा नं. १
२	सोड्रया नाला	” ”
३	भगवानपुर पूर्वको नाला	” ”
४	भगवानपुर पश्चिमको नाला	” ”
५	भगवानपुरमा ९ पोखरी	” ”
६	नन्दनगरमा २ पोखरी	” ”
७	खुनगाइमा ५ पोखरी	” ”

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र. सं.	नदी, खोलाको नाम	ठेगाना
८	कर्तिपुरमा १ पोखरी	„ „
९	शिवलवामा १ पोखरी र १ नाला	„ „
१०	तेलार नदी, दानव नदी, नरैवा नाला, नौखनीया कुलो	वडा नं. २
११	भर्थापुरको कुलौवा	„ „
१२	नौखनिया ताल	„ „
१३	चिकवी पोखरी, मुजहाना ३ पोखरी, भगतपुरवा २ पोखरी, भुजहिंया ३ पोखरी, अधौला -२ पोखरी, अधौला २ पोखरी, अधौली ३ पोखरी	„ „
१४	तेलार नदि	वडा नं. ३, लंकापुर-पडेरिया जोड्ने
१५	घोडहवा नाला	„ „ ठूलो पडेरिया उत्तर
१६	हरनवा ताल	„ „ „
१७	भौरहिया पोखरी	„ „ ठूलो पडेरिया पश्चिम
१८	सौरहिया पोखरी	„ „ ठूलो पडेरिया पूर्व सङ्क
१९	कालि मन्दिर छेउको पोखरी	„ „ „
२०	राम जानकी मन्दिर अगाडी पोखरी	„ „ „
२१	चमार टोल ताल	„ „ चमारटोल पश्चिम
२२	कोठि नदी	वडा नं. ४ कपिलबस्तु, रुपन्देही सिमा नदी
२३	तेलार नदी	„
२४	आमारी विच नाला	„ „ अमारी
२५	भुताहा नाला	„ „ मनौरा
२६	हर्मी नाला	„ „ मनौरा उत्तर
२७	वेलाहाडिहको पोखरी, ढोढहवाको पोखरी, मनोहरपुरको पोखरी (ठूलो) र सानो मुरथैया पोखरी, पोतनी पोखरी (ढोढहवाँमा), धोविया पोखरी (ढोढहवाँ), पडेरिया ताल, धोविघाट-२ पोखरी मोहसङ, खुखुडिहवा पोखरी (ताल), तर्कुलहिया ताल, करबलहिया ताल, चिकनी पोखरी	वडा नं. ५
२८	कोठी नदी, हडहवा नाला	
२९	पुन्नीहवा ताल (डेड विगाह)	वडा नं. ६, पुन्नीहवा
३०	महजिदिया ताल (१० कट्टा	„ महजिदिया
३१	बनरहवा पोखरी - ३	वडा नं. ७ बनरहवा
३२	पोखरी सानो बनरहवा (विचौवापुर) १	„ „
३३	भैंसहिया पोखरी	„ „
३४	अधियारीमा पोखरी -२	„ अधियारी
३५	पूर्व शिवगढीया -१, पश्चिम शिवगढीया -१	
३६	तेलार नदी	वडा नं. ८ र ९ को सिमा
३७	एकता पोखरी	वडा नं. ८ एकला
३८	भगतपुर पोखरी	„ भगतपुर
३९	तेलार नाला	वडा नं. ९
४०	सोइया नाला	„
४१	कोइलवा नाला	„
४२	मटखनवा ताल	„ लकडीगढ
४३	कोरचहवा ताल	„ बेलभरिया

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र. सं.	नदी, खोलाको नाम	ठेगाना
४४	५ ठीहवा ताल	„ चैनपुरवा
४५	करबलव ताल	„ लकडीगढ
४६	कोइलीहवा खोला	वडा नं. १० महजिदिय, मधुबनी
४७	मर्चहवा ताल	„ „ महिलवारी
४८	हथिहवा ताल	„ „ लक्ष्मीपुर
४९	थरुनिया ताल	„ „ महिलवारी
५०	कोठि नदी	वडा नं. ११, सिमा नदी (रुपेन्देही कपिलवस्तु)
५१	छिरकहवा नाला	„ „
५२	घनश्यामपुर नाला	„ „ घनश्यामपुर
५३	नौखनिया ताल	„ „ नौखनिया
५४	धुपही ताल	„ „ धुपही
५५	तेलार नदी	वडा नं. १३ वडा भएर बरछ
५६	कोठरी नदी	„ „ „
५७	पुन्नीहवा पोखरी, सिध्रहवागडा पोखरी कालीदह	„ „
५८	पैसिया मा रहेको कुस्मैया पोखरी	„ „ पैसिया
५९	मोहियार पोखरी करिब २ विगाह	„ „ पैसिया पूर्व पट्टी

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू	
■	पर्याप्त भूमिगत जलस्रोतको भण्डार रहेकोले बोरिङ तथा डिप बोरिड मार्फत नगरपालिकाका सबै वडाहरूलाई सहजै सिंचित गर्न सकिने
■	नगरपालिकामा हाल ढीप बोरीङ सिंचाई आयोजनाहरूबाट, तथा भूमिगत जलस्रोत मार्फत कृषियोग्य जमीनमा सिंचाई गरिए आइरहेको
■	नगरपालिकामा रहेका पानीका मुहानहरूलाई संरक्षण गरी उक्त क्षेत्रहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गरी सिंचाई योजना निर्माण गरी कृषि उत्पादनमा व्यापक वृद्धि गर्न सकिने
■	प्रत्येक वडामा रहेका परम्परागत सिंचाई कुला र नहरहरूको मर्मतसम्भार तथा स्तरोन्नति गरी सुविधायुक्त बनाउन सकिने
■	कृषि विद्युतीकरण मार्फत सिंचाई सहजीकरण गर्न सकिने
■	एकीकृत सिंचाई कार्यक्रमको सम्भाव्यता अध्ययन गरी स्रोतको बहु उपयोग गर्न सकिने
■	भौगोलिक अवस्थालाई हेर्दा कृत्रिम जलाशयहरू निर्माण गरेर समेत खेतीयोग्य भूमिमा सिंचाई सुविधा पुर्याउन सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू	
■	उपलब्ध जलस्रोतको पूर्णरूपमा सही सदुपयोग हुन नसकेको हुँदा खेतीयोग्य जमिन बाँझो हुने गरेको
■	परम्परागत प्रविधिमा आधारित कुलो तथा नहरहरूको मर्मत संभार नियमित हुन नसकेको
■	नदीजन्य प्रकोपका कारण कुलो तथा सिंचाईका आयोजनाहरूमा प्रत्येक वर्ष क्षति पुने गरेको
■	पोखरी र परम्परागत तलाउहरूमा मानवीय क्रियाकलापका कारण अतिक्रमण बढ्दो
■	भूमिगत सिंचाई परियोजनाहरू खर्चिलो भएका कारण प्रभावकारी हुन नसकेको
■	कृषि विद्युतीकरणमार्फत खेतखेतमा विजुलीको लाइन लगेर सिंचाईका मेसिन चलाउन खर्चिलो रहेको र सिंचाईका लागि उपयोग हुने मोटरहरूबाट उत्पन्न हुने धुवाले प्रदूषण बढाउने

४.५ वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु

हाल यहाँ यस नगरपालिका मा विभिन्न सहकारी, बैड़ तथा वित्तीय संस्थाहरुले सेवा दिइरहेका छन्। नगरपालिकामा ग्लोबल आई.एम.इ बैड़, प्रभु बैड़, एन.आइ.सि एसिया, सिद्धार्थ बैड़, एभरेस्ट बैड़, एन.सि.सि, महालक्ष्मी बैंक, कृषि विकास बैड़, साधना लघु वित्त, मेरो माइक्रो फाइनान्स, उत्थान लघु वित्त, सबैको लघु वित्त, आई.एम.ई तथा थुप्रै वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरु रहेका छन्। हाल नगरपालिकाका थोरै घरधुरी परिवारका सदस्यको बैड़ खाता रहेकोमा त्यसको विस्तारको कार्यक्रम नगरपालिकाले अधि बढाइरहेको छ।

सूचकहरु र हालको अवस्था

विवरण	इकाई	परिमाण
आफै नाममा बैड़ खाता भएका घरपरिवार	संख्या	५३४६
नगरपालिकामा विस्तार भएका वाणिज्य बैड़को	संख्या	
नगरपालिकामा विस्तार भएका विकास बैड़	संख्या	१२
नगरपालिकामा विस्तार भएका लघु वित्त	संख्या	७
वित्तीय सेवाको पहुँचमा रहेका घर परिवारको संख्या	संख्या	७५६
प्रति १ लाख वयस्कहरूमा वाणिज्य बैड़हरूमा शाखा (८.१०.१ क)	संख्या	
प्रति १ लाख वयस्कहरूमा ए.टि.एम (८.१०.१ ख) प.दि.वि.ल)	संख्या	
बैड़वाट ऋण लिएर व्यवसायका उद्योग सञ्चालन गर्ने व्यवसायीको (९.३.२) प.दि.वि.ल.	संख्या	४७६ परिवार
लघु वित्तद्वारा समेटिएको खेती गर्ने परिवार प्रतिशत (१०.५.१.१) प.दि.वि.ल.	प्रतिशत	३
३० मिनेटको पैदल दुरीमा बैड़िङ सेवामा पहुँच भएका परिवार	प्रतिशत	३२.९

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरू

- “क” वर्गका बैड़क सीमित मात्रामा रहेका
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्नेबैड़हरूमा लामो लाईन हुने हुँदा भन्नक्टिलो भएको जनगुनासो रहेको
- बैड़ तथा वित्तीय संस्थाहरुको स्थापना र पूँजी वृद्धि हुन नसकेको
- ईटा उद्योगहरु, ससाना राइस मिल्स तथा डेरी उद्योग बाहेक उद्योग तथा कलकारखानाहरुको स्थापना नभएको
- वित्तीय संस्थाहरुमा सहज पहुँच नहुँदा तथा अर्थतन्त्र चलायमान नहुँदा स्थानीय पूँजीको विकास कमजोर रहेको
- सहकारीको सङ्गठनात्मक विकास नभएका कारण लगानीको क्षेत्र र दायरा ठूलो हुन नसकेको
- औद्योगिक पूर्वाधार, उद्योग, व्यापारिक केन्द्र र स्थानीय पूँजीको विकास गर्नुपर्ने
- बैड़ तथा वित्तीय संस्थाको स्थापना हुन नसकदा स्थानीय लगानीकर्ता तथा पूँजीपतिको पूँजी पलायन भई ग्रामीण अर्थतन्त्र थप कमजोर बन्न सक्ने
- सबल सहकारीहरुको संस्थागत विकास नहुँदा स्थानीय पूँजी वृद्धिमा वाधा हुन सक्ने
- १ बडाको खुनगाई बजार रुपेन्देही कै पहिला जिल्ला सदरमुका भए पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको अभाव,

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकाले नियमित सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको व्यवस्था गरेको
- नगरपालिकामा महिला वचत समुह तथा महिला सहकारीहरुको विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न सकिने
- अति विपन्न वर्गमा नियमित वचत गर्ने बानीको विकास गर्ने प्रोत्साहन गर्न सकिने
- नगरपालिकाभित्र रहेका सहकारीहरुको सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन कार्यलाई प्रभावकारी गर्ने नीति लिइएको
- नगरपालिकामा ऋण तथा कर्जा सेवा प्रदान गर्ने विभिन्न कृषि तथा महिला समुहहरू सक्रिय रहेका
- उद्योग, कलकारखाना, बजार केन्द्र, व्यापारिक कारोबारको विस्तार गर्दै बैड़ तथा वित्तीय संस्थाहरुको विकास गर्न सकिन
- सहकारीको विकासमार्फत ग्रामीण अर्थतन्त्रको उचित विकास गर्न सकिने
- अन्य बैड़ तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई आर्क्षण गर्न सकिने

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

<ul style="list-style-type: none"> ■ स्थानीय जनताको अग्रसरतामा माइक्रो फाइनान्स तथा सहकारीहरूको विकास र विस्तार गर्न सकिने ■ सहकारीहरूको स्थापना भएकाले स्थानीय सहकारी नीतिअनुरूप “नगरनगरमा सहकारी घर-घरमा रोजगारी” अभियान सञ्चालन गर्न सकिने ■ सबल पक्षमा उल्लेखित सम्पूर्ण क्षेत्रलाई व्यापक रूपमा विकास गरी नगरपालिकाको विकास गर्न सकिने
--

४.६ वाणिज्य, व्यवसाय दर्ता, लघु घरेलु र साना उद्योगहरूको संख्या

मुख्यतया कृषि पेशामा संलग्न घरपरिवारको संख्या बढी भएको इलाका भएकोले मध्यम र ठूलो स्तरका उपभोक्ता बजारहरूको यहाँ विकास भएको छैन । तसर्थ उद्योग, व्यापार र वाणिज्य क्षेत्रको आधारभूत तहबाट नै विकास हुन बाँकी छ । यद्यपि कृषिमा आधारित केही उद्योगहरू भने हाल यहाँ सञ्चालनमा रहेका छन् । नगरपालिकामा धेरैजसो मिल, ग्रिल, डेरी जस्ता उद्योगहरू रहेका छन् । नगरपालिकामा ठूला उद्योगहरू सञ्चालनमा आउन नसके पनि नगरपालिकामा उपलब्ध स्थानीय स्रोत र साधनको उपयोग गरी विभिन्न साना तथा घरेलु तथा कृषिजन्य उद्योगहरू रहेका छन् । जसले नगरपालिकाको आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याएको छ ।

नगरपालिको वडा नं ६ मा पाउरोटी उद्योग, राइसमिल उद्योग, आइसकिम उद्योग, ग्रील उद्योग, काष्ठ उद्योग, वडा नं. ७ मा काष्ठ उद्योग, राइस मिल, ग्रील उद्योग, वडा नं. १० मा हिरा इट्टा उद्योग, ग्रील उद्योग, लगायतका उद्योगहरू रहेका छन् । नगरपालिकामा भएका उद्योगहरू सबल र विस्तार भएको भने देखिदैन ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकामा दर्ता भएका विभिन्न व्यवसायिक, व्यापारिक तथा उद्योगहरूका संख्या देहाय वमोजिम रहेको छ ।

वडा नं १ मा ८२ वटा, वडा न. २ मा ५९, वडा न. ३ मा १४ वटा, वडा न. ४ मा ३३, वडा न. ५ मा २४, वडा न. ६ मा ८४, वडा न. ७ मा २७, वडा न. ८ मा ३४, वडा न. ९ मा ३०, वडा न. १० मा २०१, वडा न. ११ मा ५९ वडा न. १२ मा ३२ र वडा न. १३ मा वडा न. ६१ । जम्मा संख्या : ७४० रहेको छ ।

यसैगरी निर्माण तथा कम्पनीको संख्या १०४ रहेको छ । व्यापार उद्योग तथा व्यवसायीको विस्तृत विवरण अनुसूचिमा राखिएको छ ।

वडागत छलफल र पालिकास्तरीय छलफलको आधारमा कतिव ३३ प्रतिशत थप संख्या हुन सक्ने आकलन गरिएको छ । यसको लागि पालिकाले लगत संकलन गर्नु पर्ने र नविकरणलाई थप जोड दिनु पर्ने आवश्यकता छ ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ लाई विस्लेषण गर्दा १० वर्षभन्दा माथिको उमेर समुहको आर्थिक कृयाकलापमा कृषि पेशामा लाग्ने व्यक्तिहरूको संख्या धेरै देखिन्छ । तर व्यवसायिक कारोबार र उद्योग व्यवसायमा लाग्ने व्यक्तिहरूको संख्या कम देखिन्छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाका वजार व्यवसायी, सहकारी संस्था र तरकारी व्यवसायीक समितिहरूसंगको छलफलको आधारमा वणिज्यको विस्लेषण गर्दा आयात मुल्य वार्षिक २ अरब रहेको छ भने र वार्षिक निर्यात मुल्य ८० करोड रहेको देखिन्छ ।

नगरपालिकामा नाम दर्ता भएका उद्यमिहरूको संख्या ११९ रहेको देखिन्छ ।

१० वर्षभन्दा माथिको उमेर समुहको आर्थिक कृयाकलाप

विवरण	जम्मा	पुरुष	महिला
-------	-------	-------	-------

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

	६७.१	६७.३	६७
कृषि वन र मत्स्य पालन,			
खानेपानी र उत्खनन	०.१	०.१	०.१
उत्पादन मूलक उद्योग	२.१	२.७	१.२
विद्युत ग्रास, वास्त्र र वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	०.१	०.२	०.०१
पानी आपूर्ति, ढल, फोहर व्यवस्थापन तथा पुनः उत्पादनका कृयाकलाप Activities	०.२	०.३	०.१
निर्माण	७.७	९.१	५.९
थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडी तथा मोटरसाईकल मर्मत सेवा	११.१	९.८	१२.९
यातायत तथा भण्डारण	१.२	२.१	०.१
आवास तथा भोजन सेवा	१.२	१.४	०.८
सूचना तथा सञ्चार	०.०४	०.०५	०.०३
वीतिय तथा वीमा क्रियाकलापहरु	०.२	०.३	०.१
घरजग्गा कारोबार सेवा	०.०३	०.०५	०
पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक कृयाकलापहरु	०.१	०.२	०.०२
प्रशासनीक तथा सहयोगी सेवाका कृयाकलापहरु	०.१	०.१	०.०३
सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा र आवश्यक सामाजिक सुरक्षा	०.४	०.६	०.१
शिक्षा	१.७	२.१	१.१
मानव स्वास्थ्य र सामाजिक कार्य	०.४	०.४	०.३
Arts entertainment and recreation	०.१	०.१	०.०१
Other service activities	३.९	२.७	५.६
Activities of households as employers	२.२	०.३	४.६
Activities of extraterritorial organization and bodies	०.०३	०.०१	०.०४
Not Stated	०.१	०.१	०.१

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिको वडा नं ६ मा पाउरोटी उद्योग, राइसमिल उद्योग, आइसकिम उद्योग, ग्रील उद्योग, काष्ठ उद्योग, वडा नं. ७ मा काष्ठ उद्योग , राइस मिल, ग्रील उद्योग , आइस उद्योग, वडा नं. १० मा हिरा इट्टा उद्योग , न्यू अहमद फर्निचर, ग्रील उद्योग, लगायतका उद्योगहरू रहेका
- कृषिमा आधारित औद्योगिक कच्चा पदार्थको उपलब्धता रहेको
- स्थानीय जनशक्तिको सदुपयोग हुने कम खर्चिलो श्रमशक्ति प्राप्त गर्न सकिने
- नगरपालिकामा खुनगाई, मुजाहाना, पडरिया, लोखडीया , अमारी , महिलबार चोक जस्ता थुपै बजारकेन्द्रहरूको रूपमा रहेका
- नगरपालिकाका विभिन्न वडाहरूमा साप्ताहिक तथा अर्धसाप्ताहिक हाटबजार लाग्ने गरेको
- पशुजन्य उत्पादनमा आधारित डेरी तथा मासु, हाड, छाला प्रशोधन उद्योगहरूको स्थापना गर्न सकिने
- कपडा उद्योग, हस्तकला, काष्ठकला तथा ललितकलामा आधारित उद्योगहरू सञ्चालन गर्न सकिने
- नगरपालिकामा रहेका प्राकृतिक पोखरीहरू तथा कृत्रिम पोखरीमा व्यवसायिक माछापालन गर्न सकिने
- स्थानीय सम्भाव्यताका आधारमा धान खेती, गहूँ खेती, मुँग खेती, केरा खेती, कुखुरापालन, पशुपालन र तरकारी खेती उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गर्न सकिने
- स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषि उद्योगहरूको स्थापना गर्न सकिने
- औद्योगिक पूर्वाधारहरूको यथोचित विकास गर्न सके नगरपालिकामा रोजगारीको सम्भावना र अवसरहरूको प्रचुरता रहेको
- नगरपालिका भित्र सञ्चालित व्यवसायलाई दर्ता, नवीकरण तथा अन्य कानूनी प्रक्रियामा सरलता ल्याई प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्न सकिने
- डेरी उद्योग र हस्तकलामा आधारित घरेलु उद्योगहरूको विकास गर्न सकिने
- प्रस्तावित औद्योगिक क्षेत्रहरू विस्तार गरी नगरपालिकाभित्र रोजगारी सिर्जना गर्न सकिने
- सिलाइ/कटाइ/बुनाइ, मैनवर्ती बनाउने तालिम, मोटरसाईकल तथा साइकल मर्मत तालिम, कृषिजन्य तालिम प्रदान गरी साना तथा घरेलु उद्योगको लागि दक्ष जनशक्ति तयार गर्न सकिने

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

- लुम्बिनी संग जोडिएको ले पर्यटन क्षेत्र संग सम्बन्धित उद्योग व्यवसाय र आपूर्तिलाई सुधार गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
■ उद्योगको प्रचुर सम्भावना भए तापनि औद्योगिक पूर्वाधारहरू जस्तै सडक, उर्जा, पूँजी, दक्ष जनशक्ति, प्रविधि आदिको अवस्था अत्यन्त कमजोर रहेको
■ युवा जनशक्ति विदेश पलायन भइरहेको
■ औद्योगिक उत्पादनको सिप सिकाउने शिक्षा प्रणाली नभएको
■ स्थानीय जनताहरू बुटवल, भैरहवा, काठमाडौं र अन्य सुविधासम्पन्न शहरहरूतिर बसाई सरी जाने प्रवृति रहेको
■ नगरपालिकाका बजारकेन्द्रहरूमा मूलो स्तरको आर्थिक गतिविधि नभएका
■ निजी क्षेत्रको लगानी आर्कषण गर्न नसकिएको
■ बैड्ड तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा स्थापना गर्न बचतकर्ताको कमी रहेको
■ वित्तीय सुरक्षाको पर्याप्त प्रत्याभूति नभएको
■ स्थानीय पूँजी बजारको विकास आशातित रूपमा नभएको
■ उद्योगमा संलग्न मजदुर तथा औद्योगिक क्रियाकलापका दौरान सामाजिक जटिलता, अपराध आदिको वृद्धि हुन सक्ने
■ लगानी सुरक्षाको वातावरण आवश्यक पर्ने
■ औद्योगिक पूर्वाधार विकासमा यथेष्ट बजेट व्यवस्था गरी योजनावद्व ढड्गले लाग्नु पर्ने
■ उद्योग विकासको लागि सडक, यातायात, विचुत् तथा अन्य भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्नुपर्ने
■ विभिन्न प्रकारका उद्योगहरू स्थापना गर्दा औद्योगिक प्रदूषण वृद्धि हुन सक्ने
■ ठूलो आकारको लगानीको व्यवस्था गर्नुपर्ने
■ पूँजीको अभाव, विकासका पूर्वाधारको भरपर्दो व्यवस्था नहुनु

४.७ श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी विवरण

१० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको सकृय जनसंख्यको रोजगारीको अवस्था हेदै रोजगारी प्रतिशत ९० प्रतिशत छ, भने वेरोजगारीको प्रतिशत १० प्रतिशत देखिन्छ ।

१० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको सकृय जनसंख्यको रोजगारीको अवस्था

विवरण	जम्मा	पुरुष	महिला
रोजगार	८९.९	९२.७	८५
वेरोजगार	१०.१	७.३	१५

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

१० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको सकृय जनसंख्याको आर्थिक कृयाकलापमा संलग्नता

विवरण	जम्मा	पुरुष	महिला
सकृय	६६.५	७७.१	५३.२
निस्कृया	३३.५	२२.९	४६.८

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

१० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको सकृय जनसंख्यको आर्थिक कृयाकलापमा (जन गणनाको समयमा)

विवरण	जम्मा	पुरुष	महिला
अन्य ठाउँमा रोजागार गर्ने	१७.५	१९.६	१४.६
रोजगारदाता	१.३	१.८	०.५
आफै रोजगारी	६१.१	६४.६	५६.६
घर परिवारको सेवा गर्ने	२०.१	१३.९	२८.२

आग्रह : राष्ट्रिय जनगणना २०७८

१० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समुहको सकृय जनसंख्याको आर्थिक कृयाकलापमा विस्लेषण गर्दा कृषिमा संलग्न जनसंख्या ६७.२ प्रतिशत, निर्माण कार्यमा २.१ प्रतिशत, निर्माण कार्यमा ७.७ प्रतिशत, होलसेल, रिटेल र मर्मतसंभार आदिमा ७.७ प्रतिशत, यातायत तथा भण्डारमा १.२ प्रतिशत, खाद्यान्न सेवामा १.२ प्रतिशत, शिक्षामा १.७ प्रतिशत, रोजगार दाता मा २.२ र अन्य सेवामा वांकी प्रतिशत रहेको छ ।

४.८ कृषि उत्पादन

तराईको समथर भूभाग रहेको यो नगरपालिकामा मलिलो जमिनको प्रधानता रहेकोले नगरपालिकाको समृद्धिको प्रमुख संवाहक नै कृषि क्षेत्र हो । यो नगरपालिका समुद्री सतहबाट ९६ मिटर देखि १०० मिटरको उचाइमा फैलिएको छ । करिब ९०.६१ (२०६८) प्रतिशत जमिन खेतीपातीको लागि योग्य भएको देखिन्छ । नगरपालिका चुरे पर्वत श्रङ्खलाभन्दा दक्षिण तर्फ समथर तराई क्षेत्रमा रहेको छ । जलवायुको हिसाबले यस नगरपालिका उष्ण प्रकारको हावापानी रहेको छ ।

कुल ११२.२१ वर्ग कि.मी क्षेत्रफल मध्ये १०.६१ प्रतिशत जमिनमा हाल खेतीपाती भैरहेको छ । त्यसैगरी जल क्षेत्रको १.७१ प्रतिशत, वनजंगल (बगैचा) क्षेत्रले ४.९९ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ । नगरपालिकाका १३ वटै वडामा खेतीपाती हुनसक्ने र भैरहेका प्रसस्त कृषि क्षेत्रहरु छन् । हाल खेतीपाती भैरहेको क्षेत्र मलिलो र सघन खेतीपाती गर्न सकिने उर्वर क्षेत्रमा पर्ने भएकोले यो भूमिको पूर्ण सदुपयोग गर्न सके यो नगरपालिकालाई कृषिको नमूना क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ । नगरपालिकाको कुल जनसंख्याको ६० प्रतिशत भन्दा बढी कृषि पेशामा संलग्न रहेकोले नगरपालिकाको दीर्घकालीन विकास र समृद्धिका लागि यो क्षेत्रलाई वैज्ञानिकिकरण र व्यवसायिकीकरण गर्न सकिने प्रबल संभावना रहेको छ ।

नगरपालिकाको प्रमुख नगदे बाली उखु, मास, मुसुरो, अरहर, तोरी र अन्न बालीहरु धान, गहुँ, मकै, आदी हुन । यी क्षेत्रहरूमा समान प्रकृतिको भू-बनोट भएकाले एकीकृतरूपमा जलवायु अनुकूल माटोको प्रकृतिअनुसार बालीनाली तथा फलफूल र तरकारीको खेती सघन रूपमा गर्नु उपयुक्त देखिन्छ । यस्ता क्षेत्रहरूलाई उपयुक्तताको आधारमा कृषि पकेट क्षेत्र घोषणा गर्न सकिन्छ । विशेषगरी वडा नं. १ मा धान पकेट (खुनगाई) र तोरीको पकेट क्षेत्र भगवानपुर, वडा नं. ९ मा स्मार्ट तरकारी खेती, स्मार्ट धान खेती, वडा नं. १० मा धान, तरकारी (महिलावारी) र केरा खेती (लक्ष्मीपुर), वडा नं. ११ मा तोरी, काला निमक उन्नत धान र तोरी, कृषि पकेट क्षेत्रका रूपमा रहेका छन् । तथा उष्ण क्षेत्रमा लगाइने सबै प्रकारका तरकारी बालीहरुको यहाँ प्रचुर संभावना रहेको छ ।

नगरपालिकामा रहेको कुल खेतीयोग्य जमिनमध्ये ८९.८७ प्रतिशत जमिनमा सिंचाई सुविधा पुगेको देखिन्छ भने १० % जमिन असिंचित अवस्थामा देखिन्छ । नगरपालिकामा हाल डीप बोरीजङ्ग सिंचाई आयोजनाहरूबाट, तथा भूमिगत जलस्रोत मार्फत कृषियोग्य जमीनमा सिंचाई गरिदै आइरहेको छ ।

१३ वटै वडाको माटोको नमुनाहरु परीक्षण रिपोर्ट हेर्दा धेरैजसो जग्गाको माटो क्षारिय देखिन्छ । तसर्थ पि.एच को हिसाबले यहाँको माटो लगभग सबैजसो बालीको लागि उपयुक्त देखिदैन । क्षारियमाटो सुधार गर्न प्राङ्गारिक मल बढी मात्रामा प्रयोग गर्नुको साथै हरियो मलको प्रयोग गर्न सकिन्छ । यसका लागि बाह्रै महिना सिंचाईको सुविधा पुग्ने क्षेत्रको विकास र विस्तार गरी वैज्ञानिक, व्यवसायिक र तीव्र उत्पादनमुखि कृषिको प्रवर्द्धन गरी समग्र नगरपालिकालाई एक नमुना कृषि ग्रामको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ ।

भू-उपयोगको स्थिति

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

विवरण	क्षेत्रफल
खेती योग्यकूल क्षेत्रफल	१०७००
खेतीगरिएको जम्मा क्षेत्रफल	१०७००
जम्मा सिंचित क्षेत्रफल	११५०
जम्मा असिंचित क्षेत्रफल	८७५०
बनजंगलले ढाकेको जम्मा क्षेत्रफल	
नदीनालाले ढाकेको जम्मा क्षेत्रफल	२४०
रियल स्टेटले ढाकेको क्षेत्रफल	७१

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, कृषि शाखा, २०८०

माटोको बनावट (Soil Type)

यो नगरपालिकाको प्राय क्षेत्र समथर हुँदा खेतीपातीको लागि अब्बल रहेकाले अन्न भण्डारको रूपमा विकसित गर्ने संभावना रहेको छ ।

जमिनको भिरालोपन (Slope)

यो नगरपालिकासम्थर क्षेत्रमा अवस्थित भएकोले यहाँको जमिनमा भिरालोको मात्रा कम रहेको छ । यसको अर्थ यहाँको जमिनमा खेतीपाती गर्न थेरै सहज रहेको छ । खेतीपाती मार्फत अन्नभण्डार बन्ने क्षमता नगरपालिकाले राख्दछ । नगरपालिकाको भिरालोपनको थप विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

भिरालोपन (डिग्रीमा)	उपयोग
० देखि १	गहिराई पर्याप्त भएको, खेतीपाती र बनको लागि उपयुक्त माटो, नदीको किनारमा परेको जग्गाबाहेक यस समूहको जग्गामा ठूलो भू-क्षय हुने समस्या नदेखिने र भू-बनौटको स्थायित्वमा कुनै कुराको असर नपर्ने हुँदा यस प्रकारको जग्गामा परम्परागत वा आधुनिक दुवै प्रविधिवाट खेती गर्न सकिन्छ । तर वर्षाको समयमा वर्षाको सोझो प्रहारवाट हुन सक्ने भू-क्षय रोक्ने उपाय अपनाउनु पर्दछ । सामान्य अवस्थामा वर्षे पानीको सतहगत प्रवाह र माटोको चिस्यानको मात्राले जमिनको उपयुक्तता निर्धारण गरेको हुन्छ । मनसुनको समयमा वर्षाको पानी सजिलैसँग बगेर जाने वा पानी नजम्ने खालको माटो भएमा कृषि चरन वा बनस्पतीको लागि त्यस्तो जग्गा उपयुक्त हुन्छ ।
१ देखि ५	माटोको गहिराई पर्याप्त भएको, पानीको निकास राम्रोगरी हुने कान्त्वा बनाई खेती गर्न सकिने, यस्तो जमिनमा माटोको गहिराई पर्याप्त हुन्छ र पानी सतहमा तथा अर्धभूमिगत अवस्थामा समेत सजिलै निकास हुन्छ । मनसुनी खेती गर्नका लागि यस्तो भूमिमा गराहरू बनाउनु पर्दछ । सतहगत जलप्रवाह एवं अर्धभूमिगत पानीको निकासलाई भू-क्षय हुन नपाओस भनी नियन्त्रणका उपायहरू अपनाउनु पर्दछ ।

जमिनको उचाइ (Height)

नगरपालिकाको उचाईको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा यहाँको उचाइमा त्यति विविधता पाइँदैन । उचाइका हिसाबले नगरपालिका समुद्र सतहवाट करिब ९६ मिटरदेखि १०० मिटरसम्म को मात्र अन्तर भएकोले विविधता भने छैन

वडा नं.	कृषि योग्य क्षेत्र	वडा नं.	कृषि योग्य क्षेत्र
१	सबै क्षेत्र	८	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
२	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	९	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
३	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१०	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
४	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	११	नौखनिया पोखरी फाँट, महादैवा फाँट, वडा कार्यालय फाँट, गढ्वाडीहवा फाँट, मोगलाह फाँट लगायतका सम्पूर्ण गाउँहरूका फाटहरू
५	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१२	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र
६	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र	१३	गाउँ वरपर सबै क्षेत्र

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

विभिन्न बालीले ढाकेको क्षेत्रफल, उत्पादकत्व, उत्पादनको विवरण

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व. २०७९/८०

सूचक	इकाई	आधाररेखा हालको	कैफियत
खाद्यान्नबालीउत्पादन क्षेत्रफल	हे.	१५५७५	धान गहु मकै
खाद्यवालीउत्पादन	मे.टन	५९७३२	
उत्पादकत्व (सरदर)	मे.टन/हे.	४	
नगदे वालीको क्षेत्रफल	हे.	१६०	
नगदे वालीको उत्पादन	मे.टन.	१६	
तरकारी वालीको क्षेत्रफलतथा अन्यउत्पादन	हे.	४४४	
तरकारी वालीको क्षेत्रफलतथा अन्यउत्पादन	मे.टन.	१८०	
फलफुल क्षेत्रफल	हे.	८५	
फलफुलउत्पादन	मे.टन.	५	
सिंचाई क्षेत्रको विकास	हे.	३०००	
माटो परिक्षण संख्या	संख्या	५५०	
खाद्यान्नबालीवीउत्पादन	हे.		
कौशि खेती घरधुरी	संख्या	०	
खाद्यान्नबाली			
धान	क्षे.(हे.)	१०२००	
गहु	क्षे.(हे.)	५३५०	
मकै	क्षे.(हे.)	२५	
जम्मा	क्षे.(हे.)	१५५७५	
नगदेवाली			
तेलहन	क्षे.(हे.)	८५०	
दलहन	क्षे.(हे.)	६३०	
आलू	क्षे.(हे.)	१७०	
उखु	क्षे.(हे.)	०	
जम्मा	क्षे.(हे.)	१६५०	
कृषिउपज संकलन केन्द्र (२ वटा निर्माणाधिन)	संख्या	२	

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, कृषि शाखा, २०८०

बालीको नाम	ढाकेको क्षेत्रफल(हे)	उत्पादकत्व /हे. (मे.ट.)	जम्मा उत्पादन (मे.ट.)
खाद्यान्नबाली			
धान	१०२००	४.३	४३८६०
गहु	५३५०	२.९५	१५७८२.५
मकै	२०	४.५	९०
दलहनबाली			
मसुरो	५८०	१.०५	६०९
केराऊ	४०	१.२३	४९.२
रहर	१०	१.५५	१५.५
तेलबाली			
तोरी	८५०	०.९५	८०७.५
तरकारी बाली			
काउली	१५०	२०	३०००
बन्दा	५०	२२	११००
ब्रोकाउली	२५	१२	३००
टमाटर	७०	२८	१९६०
सिमी	१०	१०	१००
मूला	२०	१०	२००
फर्सी	१५	१५	२२५
लौका	१२	१५.५	१८६
करेला	१८	१३.२	२३७.६
घिरौला	१५	१४.४	२१६
गाजर	७		
भिण्डी	२०	१८	३६०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बालीको नाम	ढाकेको क्षेत्रफल(हे)	उत्पादकत्व /हे. (मे.ट.)	जम्मा उत्पादन (मे.ट.)
रायो	७		
पालुंगो	५		
अन्य	२०		
मसलाबाली			
धनिया	२०		
प्याज	५९	१८	१०६२
अन्य	५		
नगदे बाली			
आलू	१६०	१६	२५६०
फलफूल			
आँप	३५		
फल्ले	३०	२	६०
नफल्ले	५		
केरा	४		
अन्य	५		

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, कृषि शाखा, २०८०

आफ्नो उत्पादनले वर्ष दिनलाई पुग्ने घरपरिवार प्रतिशत

बडा नम्बर	घर परिवार प्रतिशत				
	३ महिना	४ देखि ६ महिना	७ देखि ९ महिना सम्म	९ महिनाभन्दा बढी	कृषि कार्यका लागी जग्गा प्रयोग नगर्ने
१	२५	२५	४०	५	५
२	५०	२०	५	२५	
३	८	३७	३१	२४	०
४	२०	१५	१३	५०	
५	२७	११	१६	४६	०
६	२०	१०	२०	५०	
७	१५	२५	३०	३०	
८	१०	३०	२०	४०	
९	१०	२५	२०	४५	
१०	३५	१५	३०	१०	
११	१०	२०	४०	३०	
१२	३३	४०	१५	१०	२
१३	३०	४०	२०	८	२
जम्मा	२९३	३१३	३००	३७३	९
औषत प्रतिशत	२२.५३८	२४.०७९	२३.०७६९	२८.६९२३१	०.६९२३०८

स्रोत : फिल्ड सर्भे, २०८०

सक्रिय कृषक समूहहरुको विवरण

कृषक समूहको नाम	ठेगाना	अध्यक्षको नाम
लुम्बिनी महिला कृषक समुह	ल. साँ. न. पा. ११	सहिदुन निसा
दुर्गा तरकारी उत्पादक समुह	ल. साँ. न. पा. २	निर्मला मुराउ
बुद्ध मिश्रित तरकारी समुह	ल. साँ. न. पा. ९	शेषराम यादव
गौतम बुद्ध तरकारी उत्पादन समुह	ल. साँ. न. पा. ७	छोटेलाल बरई
युवा जागरण तरकारी उत्पादन समुह	ल. साँ. न. पा. १	लक्ष्मण प्रसाद मुराउ
वहुविधि तरकारी उत्पादन समुह	ल. साँ. न. पा. २	जीत पुराई
मायादेवी कृषक समुह	ल. साँ. न. पा. २	साहेब यादव
पार्वती कृषक समुह	ल. साँ. न. पा. १२	प्रभावती कुर्मा

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

श्री बुद्धभूमि कृषक समूह	ल. साँ. न. पा.	राम प्रसाद गुप्ता
लक्ष्मी कृषक समूह	ल. साँ. न. पा.	चन्द्रावती यादव
श्री लाली गुराँस कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. ११	तहरुन निसा
गरिब नवाज तरकारी उत्पादक समूह	ल. साँ. न. पा. ११	युसुफ फ़किर
बगाहा बाबा तरकारी उत्पादन समूह	ल. साँ. न. पा. २	जसमती लोध
श्री बुद्धभूमि कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. ३	राधेश्याम गुप्ता
आमा तरकारी उत्पादक समूह	ल. साँ. न. पा. १२	राजेश कु. नाउ
उत्पान कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. १२	राम प्रकाश लोध
श्री सरस्वती जीवन कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. १२	भुवाल लोध
श्री बुद्ध महिला तरकारी उत्पादन समूह	ल. साँ. न. पा. ३	विजय कुमारी मौर्या
श्री महालक्ष्मी कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. १२	श्याम सुन्दर चाई
श्री लक्ष्मी तरकारी उत्पादन कृषक समूह	ल. साँ. न. पा. १०	मंगरु लोध

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, कृषि शाखा, २०८०

कृषि सम्बन्धी विद्यमान अवस्था र तथ्याङ्कहरू

कृषि तथा पशु प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	१३
कृषिमा आधारित उद्योग	संख्या	१
पशुधन निर्यातबाट प्राप्त रकम	लाखमा	६२००
पन्छीजन्य निर्यातबाट प्राप्त रकम	लाखमा	२००
माछा निर्यातबाट प्राप्त रकम	लाखमा	१००
मह निर्यातबाट प्राप्त रकम	लाखमा	१
कृषक समूह	संख्या	५७
दुध चिस्यान तथा डेरी	संख्या	१३
कृषि पकेट जोन/सुपर जोन	संख्या	३
व्यवसायिक जडिवुटी खेती गरिएको क्षेत्रफल जडिवुटी नर्सरी	संख्या	०
व्यवसायिक तरकारी उत्पादन गरिएको क्षेत्रफल	हेक्टर	३०००
कृषि सडकको पहुँचले जोडिएको कृषि क्षेत्रको	प्रतिशत	३०
रासायनिक मल समयमा प्राप्त हुन नसकि प्रभावित कृषक	प्रतिशत	७५
व्यवसायिक रूपमा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने कृषक	संख्या	५
सघन खेतीपातीले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	५
करारखेतीले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१०
बगर खेतीले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	७५
खाद्यन्न गोदाम	संख्या	०
कृषि क्षेत्रले ओगटेको पूर्ण रोजगारी	प्रतिशत	६५
कृषि प्रदर्शनी तथा मेला	संख्या वार्षिक	०
कृषि प्राविधिक तालिम तथा अभियुक्तिकरणबाट पूर्ण लाभान्वित छु भन्ने कृषक	संख्या	१५०००

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- प्रसस्त मलिलो खेतीयोग्य जमिनको उपलब्धता हुनु ।
- भूमिगत जलस्रोतको उपलब्धता हुनु ।
- अधिकांश जनसंख्याको मुख्य पेशा कृषि रहनु ।
- कृषिसम्बन्धी राष्ट्रिय, प्रावेशिक र स्थानीय नीतिहरू अनुकूल हुनु ।
- वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केको युवा जनशक्तिमा शिप हुनु तथा कृषि तर्फ आर्कषण बढ्नु ।
- स्थानीय सरकारले स्थानीय विशिष्टता र आवश्यकता अनुसार कृषि क्षेत्रलाई प्राथमिकता प्रदान गर्न सक्ने अधिकार हुनु ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ मुख्य खाद्यान्त बालीमा धान, मकै, गाहुँ लगायत उष्ण क्षेत्रमा पाइने सबैखाले फलफूल तरकारी र नगदेबालीको उत्पादन हुन् ।   ■ नगरपालिकामा विभिन्न हाट बजारहरूबाट कृषि लगायतका वस्तुहरूको बजारीकरण हुने गरेको ।

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

■ कृषिको वैज्ञानिकीकरण, यान्त्रिकीकरण र व्यवसायीकरण हुन नसक्नु ।   ■ सम्पूर्ण खेतीयोग्य जमिनको पूर्ण सदुपयोग हुन नसक्नुले जमिन बाँझो रहन् ।   ■ वैज्ञानिक भू-उपयोग योजना लागू नहुन् ।   ■ बाढी, डुवान र कटानको समस्या हुन् ।   ■ बाहै महिना सिंचाइको सुविधा नहुन् तथा आकाशे खेतीमा भर पर्नु ।   ■ जमिन खण्डीकरण हुन् ।   ■ शीत भण्डारणको उपलब्धता नहुन् ।   ■ कृषि विमालाई पूर्ण प्रभावकारी बनाउन नसक्नु ।   ■ यूवाशक्ति कृषि पेशामा आर्कषित हुन नसक्नु ।   ■ किसानको कृषि सामाग्री, मल, वीउ, किटनाशक औषधि, औजार, ज्ञान र सिपको अपर्याप्तता र पहुँच कम हुन् ।   ■ खुल्ला सीमाका कारण भारतिय उत्पादनसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु ।   ■ बजारको साथै विक्री मूल्यको सुनिश्चितता नहुन् ।   ■ विचौलियाको विगतिवर्गी हुन् ।   ■ परम्परागत खेती प्रणाली हुनाले निर्वाहमुखी हुन् र उच्च प्रतिफल प्राप्त हुने उत्पादन तर्फ किसानहरूलाई आकर्षण गर्ने ठोस योजना नहुन् ।

४.९ पशु विकास

उपयोक्त हुने जातका गाई, भैसी, बाखा, भेडा, बगुंर, कुखुरा, हाँस, ब्रोइलर कुखुरा, बट्टाई, मौरी लगायतका पशुपक्षीहरूको यहाँ व्यवसायीक उत्पादनको राम्रो संभावना रहेको छ । पशुपन्थी पालनमा आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण हुन नसकेकोले यिनीहरूको विक्री वितरणबाट प्राप्त हुने आम्दानी भने न्यून रहेको छ । अर्कोतर्फ, यस नगरपालिकामा माछापालनबाट आर्थिक आम्दानीको राम्रो सम्भावना भएतापनि केही फाईफुट वाहेक ठूलोस्तरको व्यवसायिक माछापालन भने यो नगरपालिका रहेको छैन । नगरपालिकामा भूमिगत जलस्रोतको पर्याप्त उपलब्धता भएकोले स्थानीय जलवायू अनुकूल माछा पालन गर्न उपयोक्त देखिन्छ ।

सूचकहरू र हालको अवस्था

सूचक विवरण	इकाई	हालको अवस्था
दुध उत्पादन मे.ट. मा बृद्धि	मे.ट.	१४०००
गाई फर्म	संख्या	३
भैसी फर्म	संख्या	१०१
बाखा फर्म	संख्या	१२
कुखुरा फर्म	संख्या	५३
डोरी स्थापना संख्या (उद्योग) (थप)	संख्या	३
यूवा लक्षित व्यवसायीक फर्म प्रवर्द्धन	संख्या	१०
कृत्रिम गर्भाधान (वटा)	संख्या	१५२२
उन्नत जातको भाले जनावर वितरण	संख्या	१५ (बोका)
स्थानीयस्तरमा पालेका भाले पशुलाई बन्धाकरण संख्या	संख्या	१२०० (सानो जनावर)

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक विवरण	इकाई	हालको अवस्था
पशु आहारा घाँस व्यवस्थापन सुधार का लागि च्यापकटर वितरण संख्या	संख्या	१५
भुई घाँस रोपण हेक्टर	हे	१२५
रोग निरोधक खोप संख्या (गाई, भैसी, वाखा, वंगुर, कुखुरा)	संख्या	४५०००(न.पा.बाट)
पशु स्वस्थ्य शिविर पटक	संख्या	१
रेवीज रोग नियन्त्रणका निशुल्क खोप कार्यक्रम पटक	संख्या	१
एक वार्ड.एक ग्रा.प.स्वा.का. भएका वडासंख्या	संख्या	१
सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यक्रम	संख्या	१४
मासु र अण्डामा आत्मनिर्भर प्रतिसत	प्रतिशत	६०
पशु रोग अन्वेषणी तथा नमुना संकलन पटक	पटक	१

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, पशु शाखा, २०८०

नगरपालिकामा रहेका एग्रोभेट सेवाको विवरण

एग्रोभेटहरुको नाम	ठेगाना
पूजा एग्रोभेट	ल.साँ.न.पा.११
शिवम एग्रोभेट	ल.साँ.न.पा.७
गणेश एग्रोभेट	ल.साँ.न.पा.११
न्यु प्रतिक्षा एग्रोभेट	ल.साँ.न.पा.९
वर्मा एग्रोभेट	ल.साँ.न.पा.९

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, पशु शाखा, २०८०

सूचकहरु र हालको अवस्था

कृत्रिम गर्भादान सेवा संख्या	वार्षिक	१५००
उन्नत नश्लका पशुपन्थी स्रोत केन्द्र	संख्या	०
रैथाने पन्थी तथा पशुपालक फार्म	संख्या	०
घाँसेवालीले ओगटेको कृषि क्षेत्र	हेक्टरमा	३००
भेटिरिनरी प्रयोगशाला	संख्या	०
माछा पोखरीले ओगटेको क्षेत्रफल	हेक्टर	१००
मौरी घार	संख्या	३००
माछाका भूरा वितरण संख्या	प्रतिवर्ष	२२५००

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

■ समधर भू-धरातल र उष्ण क्षेत्रमा उपयुक्त जातका पशुपन्थी र माछा उत्पादन गर्न सकिने ।
■ दुध, माछा, मासु र अण्डाको खपत बढिरहेकोले रास्तो आम्दानी गर्न सकिने ।
■ राष्ट्रिय राजमार्ग प्रणालीसंग जोडिएको र ठूला उपभोक्ता बजारहरू समेत नजिक भएको ।
■ पशुपन्थी जन्य उत्पादनमा आधारित उद्योगहरू सञ्चालन गर्न सकिने ।
■ व्यवसायीक उत्पादन बढाउन सके माछाको बजारको समेत रास्तो सम्भावना रहेको ।
■ विभिन्न वडाहरूमा व्यवसायिक कृषि तथा पशु फर्म सञ्चालनमा रहनुका साथै प्रधानमन्त्री कृषि कार्यक्रम अन्तर्गतका परियोजनाहरू सञ्चालनमा रहेको ।
■ वडा नं. २ को समुहलाई स्पेट्रियल्की, पम्पिडसेट-१, उन्नत विउ, कुखुरा पालन तालिम तथा कुखुरा वितरण, माछाका भूरा वितरण रु २०००० हजार (पुरै गाँड) तरकारी खेती अनुदान ६५ जनाले पाएको ।
■ धैरै पोखरी भएकोले माछापालन पकेट बनाउन सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु
■ यस क्षेत्रको व्यवसायीकरण र आधुनिकीकरण हुन नसकेको ।
■ कृषि पूर्वाधार विकासमा चुनौती रहेको ।
■ युवा तथा व्यवसायीक सोचका कृषि उद्यमीहरुलाई यस क्षेत्रमा आर्कषण गर्नुपर्ने ।
■ पशुपन्थी तथा मत्स्य सेवा केन्द्र तथा प्राविधिकहरुको पर्याप्त व्यवस्था नभएको ।
■ दुध, मासु, अण्डा, माछाको माग अनुसार आपूर्ति पर्याप्त गर्न नसकिएको ।
■ भारतीय उत्पादनसँग प्रतिस्पर्धा गर्नुपरेको ।

४.१० वजार केन्द्रहरु

नगरपालिकामा रहेका व्यापारिक केन्द्रहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

बडा नं.	बजार केन्द्रको नाम	मुख्य व्यापारिक क्रियाकलापहरु
१	खुनगाई	किराना, खाद्यान्न, अन्य घरायसी सामान, होटेल, फर्निचर, भाँडाकुँडा बनाउने, पेट्रोल पम्प, स्टेशनरी, वर्कशप, फोटो स्टुडीयो, सिलाई बुनाई,
२	मुजहना, खुनगाई	किराना, खाद्यान्न, अन्य घरायसी सामान, होटेल, फर्निचर, भाँडाकुँडा बनाउने, स्टेशनरी, वर्कशप, फोटो स्टुडीयो, सिलाई बुनाई, गहना पशल
३	पडरिया	किराना, खाद्यान्न, अन्य घरायसी सामान, होटेल, फर्निचर, भाँडाकुँडा बनाउने, स्टेशनरी, वर्कशप, फोटो स्टुडीयो, सिलाई बुनाई, गहना पसल, पेट्रोल पम्प
४	खुनगाई, अमारी	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, गरगहना, फर्निचर, मोबाइल मर्मत, फोटो स्टुडीयो, वर्कशप, पेट्रोलपम्प, स्टेशनरी, पालर, सैलुन, रेस्टुरेन्ट क्याफे, सिलाई बुनाई
५	मोगलाहा चोक,	व्यवसायिक फर्म, किराना, खाद्यान्न, रेस्टुरेन्ट, दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल,
६	पर्सा चोक, लोहखडिया चोक	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, गरगहना, फर्निचर, मोबाइल मर्मत, फोटो स्टुडीयो, वर्कशप, स्टेशनरी, पालर, सैलुन, रेस्टुरेन्ट क्याफे, सिलाई बुनाई, हार्डवेयर, कपडा फेन्सी, पम्प
७	भैसहीया चोक, महजिदिया	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, गरगहना, फर्निचर, मोबाइल मर्मत, फोटो स्टुडीयो, वर्कशप, स्टेशनरी, पालर, सैलुन, रेस्टुरेन्ट क्याफे, सिलाई बुनाई, हार्डवेयर, कपडा फेन्सी, होटल लज,
८	भैसहीया चोक, महजिदिया चोक	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल,
९	महजिदिया, बडा नं. १०	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, अटोमोबाइल शोरुम
१०	महिलावाचौक, महजिदिया चोक	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, गरगहना, फर्निचर, मोबाइल मर्मत, फोटो स्टुडीयो, वर्कशप, पेट्रोलपम्प, स्टेशनरी, पालर, सैलुन, रेस्टुरेन्ट क्याफे, सिलाई बुनाई, अटोमोबाइल शोरुम, पेट्रोल पम्प, कानुनी सेवा
११	मोगलहवा चोक, महादेवा चोक, विचौचापुर चोक	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल
१२	बनजरही चोक	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, कानुनी सेवा
१३	खुनगाई, गौतम बुद्ध नगर (बोर्डर)	दैनिक घरायसी तथा व्यापारिक पसल, कानुनी सेवा

स्रोत : फिल्ड सर्वे २०८०

४.११ पर्यटन सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकाको केन्द्रमा विश्रभरका बौद्ध धर्मालम्बीको आस्थाको केन्द्र शाक्यमुनि गौतम बुद्धको जन्म भुमी र मायादेवि मन्दिर रहेको छ । बौद्ध धर्मार्वलम्बीको आस्थाको केन्द्र र अन्य पवित्र तिर्थ स्थलहरु पनि रहेको कारण यहा राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय बौद्ध धर्मार्वलम्बीका तथा आन्तरिक एवं वाह्य पर्यटकहरुको अत्यधिक आगमन हुने गरेको छ । यस नगरपालिकामा रहेको मायादेवीको मन्दिर, कालि मन्दिर, रामजानकि मन्दिर, मस्जिद, समय माई स्थान, सिद्धेश्वर महादेव, कालीथान, दुर्गा मन्दिर, समय स्थान, लक्ष्मी मन्दिर, हनुमान मन्दिर, शिव मन्दिर, नाला, पोखरी, ताल, पार्क, पिकनिक स्थल, खेलकुद मैदान, संग्रहालय, लगायतका प्रर्यटकिय र धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् । यति मात्र नभएर यहाँको लोकप्रिय संस्कृति, भाषा, कला, साहित्य, भेषभुषा, चाडपर्व, रिसोर्ट, होम स्टे जस्तोठाउहरु विद्यमान रहनुका साथै कृषि ग्रामको रूपमा विकास गर्न सके कृषि पर्यटनको समेत व्यापक संभावना रहेकोले यस नगरलाई सम्पदा पर्यटकीय नगरका रूपमा विकास गर्न सकिने प्रशस्त आधार हरु रहेका छन् ।

विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीतकृत वृहत लुम्बिनी क्षेत्रका कारण यो नगरपालिका अत्यन्त महत्वपूर्ण छ । हालसम्म पर्यटनका आधारभूत पूर्वाधारको विकास थोरै भएपनि नगरपालिका पर्यटनको सम्भावना रहेको क्षेत्र हो । विशेष गरी यो नगरपालिकालाई कृषि पर्यटन, धार्मिक पर्यटन र शैक्षिक पर्यटनका हिसाबले विकास गर्न सकिन्छ । अत्यन्त उर्वर कृषि क्षेत्रका रूपमा कृषि ग्रामको विकास गर्न सके पर्यटक तथा कृषकहरु नमूना कृषिका लागि अवलोकन भ्रमण गर्न आउने स्थल हुन सक्छ । हाल विशेष गरी धान, तोरी, मौरी, मकै, तरकारी, माछा पकेट क्षेत्र साथै अन्तरबाली प्रणाली विकास भैरहेकोले सो हेर्न आउने गरी कृषि पर्यटनको विकास गर्न सकिन्छ । यो नगरपालिका शाक्यमुनि गौतम बुद्धको जन्म भुमी तथा मायादेवि मन्दिर रहेको र बौद्ध धर्मालम्बीको आस्थाको केन्द्र हो । बौद्ध धर्मको आस्थाको केन्द्र रहेको पवित्र स्थल रहेको कारण नगर क्षेत्रमा राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय बौद्ध धर्मालम्बी एंव आन्तरिक एवं वाह्य पर्यटकहरुको अत्यधिक आगमन हुने गरेको छ । यस नगरपालिकामा रहेको कालि मन्दिर, रामजानकि मन्दिर, आमा बन बाटिका, पून्यहवा र बगाहवा ताल, मस्जिद, समय माई स्थान, सिद्धेश्वर महादेव, कालीथान, श्री नवदुर्गा मन्दिर महादेवा, समय स्थान, लक्ष्मी मन्दिर, हनुमान मन्दिर, शिव मन्दिर, नाला, पोखरी, ताल, पार्क, पिकनिक स्थल, खेलकुद मैदान, संग्रहालय, यस्ता जस्ता पर्यटकिय र धार्मिक स्थानहरु रहेकाकारण साँस्कृतिक विकास लुम्बिनी सँग जोडेर यस नगरपालिकामा सम्पदा र धार्मिक पर्यटनको विस्तार गर्न सकिन्छ । यहाँको लोकप्रिय संस्कृति, भाषा, कला, साहित्य, भेषभुषा, चाडपर्व, प्रवर्द्धन गर्दै कृषि ग्रामको रूपमा विकास गर्न सके कृषि पर्यटनको समेत व्यापक संभावना रहेकोले पर्यटन क्षेत्र यो नगरपालिकाको समृद्धिको मुख्य संवाहक हो । यसका अलावासबै जातजाति र सम्प्रदायका आ-आफ्नै खाले धर्म, संस्कृति र चालचलनहरु छन् । त्यस्तै यहाँ दशै, दिपावली, छठ, इद, बकर इद, होली, माघी, तीज, गाईजात्रा, शिवरात्रि, गौरा, लोसार, बुद्धजयन्ति, कृष्णजन्माष्टमी, आईतबारी, जितिया, मोहरम, क्रिसमस जस्ता विभिन्न चाड पर्व, आजमा को पूर्णिमा नुहाउने मेला (कर्तिक पूर्णिमा) एवं साँस्कृतिक उत्सवहरु मनाइने गरिन्छ । नौटडकी नाच, जलसा, थारु नाच, सोहर, धोवि नाच, कहार नाच, पचरा नाच, झाँकी प्रदर्शनी आदि यहाँको परिवेशलाई जैविक तुल्याएका छन् भने वाद्यवादन तथा बाजाहरुमा ब्रमदेव नटुवाको व्याण्ड बाजा, हार्मुनियम, थंगेजी बेण्ड बाजा, ढोल तासा, झ्याली, ढोलक, मजिरा, झाँज, डफला, बाँसुरी विशेष समय/ अवसरहरुमा बजाइन्छ । सोहर, साउने गीत, गाली गीत, होली, तकरिर र नजम, विरह, कृष्ण भजन, सखीया गीत, कजरी गीत जस्ता स्थानीय लोक गीत यहाँको लोकगाथाहरु हुन् । डिकटी, घोड्गी सेवई, बाख्खाको मासु, खिंचडी, पुडी, मिठाई जस्ता विषेश नगरवासीको खानपानमा यो नगरपालिकामा विभिन्न धार्मिक, साँस्कृतिक, संदर्भालय एवं ऐतिहासिक स्थलहरु (जस्तै राम जानकी मन्दिर, निपनिया धर्मशाला, थारु संग्रहालय आदिजोडेर साँस्कृतिक पर्यटनको विस्तार गर्ने प्रचुर सम्भावना रहेको छ । त्यसैगरी अन्तराष्ट्रिय सीमा स्तम्भ, बाढी, डुवान, कटान आदिको

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

अध्ययन गर्ने विद्यार्थी, अनुसन्धानकर्ता, इन्जिनियर लगायत यहाँ बसोबास गर्ने जातजाति तथा संस्कृतिका बारेमा समाजशास्त्रिय तथा मानवशास्त्रिय अध्ययन गर्ने विद्यार्थी तथा अनुसन्धानकर्तालाई नगरपालिका एक महत्वपूर्ण शैक्षिक गन्तव्य समेत हुन सक्दछ ।

गौतम बुद्धको जन्मस्थल विश्वै सबैभन्दा अनुपम सम्पदा यसै नगरपालिकामा रहेको ले यहाँको पर्यटकीय महत्व समेत अनुपम नै रहेको छ । त्यस्तै नगरपालिकाका प्रत्येक बडाहरूमा विभिन्न पर्यटकीय आकर्षणका केन्द्रहरू समेत रहेका छन् । नगरपालिकामा मठ मन्दिर, मस्जिद तथा सुन्दर प्राकृतिक बगैँचाहरू रहेकोले यी क्षेत्रहरूलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ ।

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्व	बडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वारहरूको विद्यमान अवस्था
१	मायादेवी मन्दिर	बडा नं. ५	धार्मिक, पर्यटकीय	२ किमी	
२	दुर्गा मन्दिर - ३	बडा नं. १, खुनगाई	धार्मिक	„	
३	कालि मन्दिर- १	„	धार्मिक	„	
४	समय स्थान	„	धार्मिक	„	
५	शिव मन्दिर	„	धार्मिक	„	
६	ओवा थान	„	धार्मिक		
७	मस्जिद - ३	„	धार्मिक		
८	शिव मन्दिर	बडा नं. १, नन्द नगर	धार्मिक	१.५	
९	राम जानकी	„	धार्मिक		
१०	कालि मन्दिर	„	धार्मिक		
११	रामजानकी हनुमान मन्दिर	बडा नं. १, भगवानपुर	हरेक मंगलबार विशेष पुजा, बडा दशैमा मेला, शिव रात्री र माघ मा फि भोजन हुन्छ	२	
१२	कालि मन्दिर- २	„	धार्मिक		
१३	शिव मन्दिर	„	धार्मिक		
१४	दिउहार बाबा	„	धार्मिक		
१५	मस्जिद - २	„	धार्मिक		
१६	मस्जिद - १	बडा नं. १, किर्तीपुर	धार्मिक	५	
१७	दुर्गा मन्दिर - २				
१८	कालिका मन्दिर	बडा नं. २, अदौला ठुलो	धार्मिक	२० मिनेट	
१९	समय स्थान -५	„ अदौला ठुला, अदौला सानो, केवटलिया सानो, केवटलीया ठुलो			
२०	कालि मन्दिर -	बडा नं. २, अदौला सानो	धार्मिक		
२१	शिव मन्दिर	अदौली	धार्मिक	२५ मिनेट	
२२	कालि मन्दिर	„	धार्मिक		
२३	बगाह बाब स्थान	„	धार्मिक		
२४	पहारी बाबा	बडा नं. २ केवटलिया सानो	धार्मिक	३० मिनेट	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्व	वडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वाधारहरूको विद्यमान अवस्था
२५	कालि मन्दिर	„	धार्मिक	३५ मिनेट	
२६	शिव मन्दिर	„	धार्मिक		
२७	हनुमान मन्दिर	„	धार्मिक		
२८	मस्जिद	„	धार्मिक		
२९	कालि मन्दिर	„ केवटलीया ठूलो	धार्मिक	३५ मिनेट	
	राम जानकी मन्दिर	„ भर्थापुर	धार्मिक	३० मिनेट	
३०	शिव मन्दिर	„ „	धार्मिक		
३१	कालि मन्दिर	„ „	धार्मिक	३० मिनेट	
३२	काली मन्दिर - ४	„ लम्तिहवा, मुजहाना, भगतपुरवा, कचरीहवा			
३३	दुर्गा मन्दिर- २	„ लम्तिहवा, भुजहिंया			
३४	शिव मन्दिर -२	„ लम्तिहवा, भुजहिंया			
३५	राम जानकी मन्दिर - २	„ मुजहाना, कचरीहवा			
३६	लक्ष्मी मन्दिर	„ कचरीहवा			
३७	राम जानकी मन्दिर	वडा नं. ३ ठूलो पडरीया	धार्मिक		
३८	शिव मन्दिर	„	धार्मिक		
३९	कालि मन्दिर	„	धार्मिक		
४०	दिउहार बाबा थान	„	धार्मिक		
४१	चमरईमाइ	„	धार्मिक		
४२	ब्रमदेव थान	„	धार्मिक		
४३	मस्जिद - ४	„	धार्मिक		
४४	मस्जिद - ३		धार्मिक		
४५	इदगाहा - १	„ सानो पडरिया	धार्मिक		
४६	रामजानकी - १	„ लंकापुर	धार्मिक		
४७	शिव मन्दिर -२	„ „	धार्मिक		
४८	दुर्गा मन्दिर	„ „	धार्मिक		
४९	काली मन्दिर	„ „	धार्मिक		
५०	शिव मन्दिर -२	वडा नं. ४ अमारी	धार्मिक		
५१	कालि मन्दिर		धार्मिक		
५२	दिउहार बाबा थान		धार्मिक		
५३	मस्जिद	„ शिवलहवा	धार्मिक		
५४	कालि मन्दिर		धार्मिक		
५५	शिव मन्दिर		धार्मिक		
५६	शिव मन्दिर	„ खम्भे	धार्मिक		
५७	कालि मन्दिर	„ खम्भे	धार्मिक		

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्त्व	वडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वाधारहरूको विद्यमान अवस्था
५८	मस्जिद	„ खम्भे	धार्मिक		
५९	वासुदेव थान	„ खम्भे	धार्मिक		
६०	राम जानकी	„ मनौरा	धार्मिक		
६१	शिव मन्दिर	„ मनौरा	धार्मिक		
६२	कालि मन्दिर	„ मनौरा	धार्मिक		
६३	कोटही माई	„ मनौरा	धार्मिक		
६४	मस्जिद	„ मनौरा	धार्मिक		
६५	हिउहार बाबा	„ मनौरा	धार्मिक		
६६	ब्रम स्थान	„ मनौरा	धार्मिक		
६७	सिद्धेश्वर महादेव	„ मनौरा	धार्मिक		
६८	शिव मन्दिर	„ मनौरा	धार्मिक		
६९	कालि मन्दिर	„ मनौरा	धार्मिक		
७०	कालीथान	वडा नं. ५ , तेनहवपूर्व गाउँ	धार्मिक		
७१	मस्जिद	„	धार्मिक		
७२	शिव मन्दिर	„ मोहसड	धार्मिक		
७३	कालि माइथान	„ „	धार्मिक		
७४	मस्जिद	„ लोखडिया	धार्मिक		
७५	मस्जिद		धार्मिक		
७६	मस्जिद	„ हन्नामपुर	धार्मिक		
७७	कालिथान	„ तेनुहवा पश्चिम	धार्मिक		
७८	मस्जिद	„ तेनुहवा पश्चिम, पिपराहवाँ, मोहम्मद नगर, भोगलाहा चौक पूर्व र दक्षिण	धार्मिक		
७९			धार्मिक		
८०	शिव मन्दिर	वडा नं. ५ , बेलाहाडिह	धार्मिक		
८१	रामजानकी शिव मन्दिर	„ ढोडहवाँ	धार्मिक		
८२	शिव मन्दिर	„ „	धार्मिक		
८३	कालि थान	„ „	धार्मिक		
८४	मस्जिद	„ ढोडहवाँ, मनोहरपुर	धार्मिक		
८५	शिव मन्दिर	„ मनोहरपुर	धार्मिक		
८६	कालिथान	„ „	धार्मिक		
८७	कालि मन्दिर	वडा नं. ६, तेनहवा विचगाउँ, महिजिदिया ढाला,	धार्मिक		

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्व	बडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वाधारहरूको विद्यमान अवस्था
८८	मस्जिद	बडा नं. ६, तेनहवा बिचगाउँ, महिजिदिया ढाला, तर्कुलाह, मोहम्मदपुर, रमवापुर, पर्सा	धार्मिक		
८९	दुर्गा मन्दिर	बडा नं. ६, तर्कुलाह,	धार्मिक		
९०	शिव मन्दिर	„ „	धार्मिक		
९१	कृष्ण मन्दिर	„ रमवापुर			
९२	काली थान	„ रमवापुर, पर्सा			
९३	समयमाइ थान	„ „			
९४	कारणमाइ थान	„ „			
९५	लक्ष्मी मन्दिर	बडा नं. ७ पकरीहवा	धार्मिक	२ कि.मी	
९६	दुर्गा मन्दिर	„ „	धार्मिक		
९७	काली मन्दिर	„ पकरीहवा, कर्महवा	धार्मिक		
९८	दुर्गा मन्दिर - २	„ बनरहवा, भैसहीया	धार्मिक	२ कि.मी	
९९	शिव मन्दिर	„ सानो बनरहवा , कर्महवा, भैसहीया	धार्मिक	२ कि.मी	
१००	राम जानकी मन्दिर	„ भैसहीया	धार्मिक		
१०१	शिव मन्दिर	„ अंधियारी पासी टोल, अंधियारी	धार्मिक	२.५ कि.मी	
१०२	कोटही माइ थान	„ अंधियारी	धार्मिक	२.५ कि.मी	
१०३	दुर्गा मन्दिर	„ „	धार्मिक		
१०४	समय स्थान	„ शेखुवा	धार्मिक	८ कि.मी	
१०५	शिव मन्दिर	„ औराहिया	धार्मिक	४ कि.मी	
१०६	मस्जिद - ४	„ बनरहवा, भैसहीया	धार्मिक	२ कि.मी	
१०७	मस्जिद	„ कर्महवा, पश्चिम शिवगोडिया, पूर्व शिव गोडिया	धार्मिक	३ कि.मी	
१०८	काली मन्दिर	बडा नं. ८, उत्तर भरवलिया	धार्मिक	५०० मिटर	
१०९	मस्जिद	„ „	धार्मिक	५०० मिटर	
११०	ब्रम बाबा थान	„ „		५०० मिटर	
१११	काली मन्दिर	बडा नं. ८, पूर्व भरवलिया	धार्मिक		
११२	शिव मन्दिर	„ „	धार्मिक		
११३	दुर्गा मन्दिर	„ „	धार्मिक		
११४	समय माइ स्थान	„ „			
११५	मस्जिद	„ „			

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्त्व	वडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वाधारहरूको विद्यमान अवस्था
११६	काली मन्दिर	„ पश्चम भरवलिया		५०० मिटर	
११७	शिव मन्दिर - २	„ „			
११७	काली मन्दिर	„ ठूलो एकता		१ कि.मी	
११८	शिव मन्दिर - २	„ „			
११९	मस्जिद - २	„ „			
१२०	समय माई	„ सानो एकता		१ कि.मी	
१२१	ओबही माई	„ „			
१२२	दुर्गा मन्दिर	„ „			
१२३	लक्ष्मी मन्दिर	„ „			
१२४	दुर्गा मन्दिर	„ भगतपुर		२ कि.मी	
१२५	शिव मन्दिर -२	„ „			
१२६	कारडी माई	„ „			
१२७	काली मन्दिर	„ „			
१२८	दुर्गा मन्दिर	वडा नं. ९, सोनवर्षा		१०० मि	
१२९	शिव मन्दिर	„ „			
१३०	दुर्गा मन्दिर	„ सोनवर्षा		२ किमी	
१३१	काली मन्दिर	„ सोनवर्षा			
१३२	लक्ष्मी मन्दिर	„ सोनवर्षा			
१३३	समय मन्दिर	„ सोनवर्षा			
१३४	शिव मन्दिर	„ लकडीगाड			
१३५	लक्ष्मी मन्दिर	„ „		१ कि.मी	
१३६	मस्जिद - २	„ पिपरा		३ कि.मी	
१३७	शिव मन्दिर	„ „			
१३८	मस्जिद	„ रमवापुर		२ कि.मी	
१३९	दुर्गा मन्दिर	„ „			
१४०	शिव मन्दिर	„ बेलभरीया		४ कि.मी	
१४१	कालीका स्थान	„ „			
१४२	मस्जिद -२	„ सोनवर्षा		२ कि.मी	
१४३	मस्जिद	„ चैनपुरवा		२ कि.मी	
१४४	पिपरपतिया मस्जिद	„ पिपरपतिया		५ कि.मी	
१४५	रामजानकी मन्दिर	वडा नं. १०, पिपरपतिया		२० मी.	
१४६	समय स्थान	„ महिलवार		२०मी.	
१४७	मस्जिद	„ पिपरपतिया		२० मी.	
१४८	दुर्गा मन्दिर	„ महिलवार		२० मी.	
१४९	हनुमान मन्दिर	„ महिलवार		२० मी.	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्व	वडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वाधारहरूको विद्यमान अवस्था
१५०	दुर्गा मन्दिर	„ मधुबनी		५ मी.	
१५१	महजिदिया मस्जिद	„ महजिदिया		२० मी.	
१५२	दुर्गा मन्दिर	„ लक्ष्मीपुर		१ घण्टा	
१५३	कालि मन्दिर	„ महिलबारी लगायत सबै गाउँ			
१५४	दुर्गा मन्दिर	„ बधुनीपुर		२० मि	
१५५	समय स्थान	„ „		„	
१५६	महादेवा श्री नवदुर्गा मन्दिर	वडा नं. ११, महादेवा चोक	लुम्बिनी साँ न पा मा सबै भन्दा पहिलो ठुलो मन्दिर	३ कि.मी	
१५७	महादेवा राम जानकी मन्दिर	वडा नं. ११ कोठी नदि किनार		३ कि.मी	
१५८	शिव मन्दिर	„ मनिकपुर		१ कि.मी	
१५९	नुरुलहोदा मस्जिद	„ विच्चवापुर चोक		१ कि.मी	
१६०	अनवारूलओ लुम मस्जिद	„ गनवरिया		२ कि.मी	
१६१	मस्जिद - ३	„ धनश्यामपुर, मनिकापुर, महादेवा			
१६२	शिव मन्दिर	„ जितवापुर		४ कि.मी	
१६३	ब्रह्मदेव मन्दिर	„ मसिना		१ कि.मी	
१६४	दुर्गा मन्दिर - २	„ महादेवा, धपही			
१६५	शिव मन्दिर -३	वडा नं. १२ आमा			
१६६	काली मन्दिर -१३	„ आमा, सुनवल, आमी, भभई दक्षिण, भभई उत्तर, भभई विच टोल, अमहवा, बनजरही, वरगादवा, बभनी, आजमा, निपनिया			
१६७	मस्जिद	वडा नं. १२, आमा			
१६८	शिव मन्दिर	„ सुनवल			
१६९	दुर्गा मन्दिर	„ भभई दक्षिण			
१७०	मस्जिद	„ भभई उत्तर			
१७१	समय माईस्थान	„ वरगादवा			
१७२	राम जानकी मन्दिर	„ आजमा			
१७३	मस्जिद - ४	वडा नं. १३ कालीदह	वडा कार्यलय		
१७४	शिव मन्दिर	„ कालिदह	वडा कार्यलय		
१७५	दुर्गा मन्दिर - २	„ कालिदह			
१७६	मस्जिद	„ पैसिया			
१७७	शिव मन्दिर	„ „			
१७८	दुर्गा मन्दिर	„ सानो वडवलिया			
१७९	नरसिंह	„ „			

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	पर्यटकीय महत्व	वडा केन्द्रदेखि दुरी (कि.मी./ घण्टा)	पूर्वारहरूको विद्यमान अवस्था
१८०	मस्जिद- २	” ”			
१८१	रामजानकि मन्दिर	” मुडिला			
१८२	समय माई	” सुकरौली			
१८३	शिव मन्दिर	” ”			

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

■ बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी यसै नगरपालिकामा रहेको
■ नगरपालिका क्षेत्रभित्र विभिन्न मन्दिर, मस्जिद तथा चर्च साथै विभिन्न प्राकृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक र पुरातात्त्विक महत्वका स्थलहरू रहेका ।
■ नगरपालिका क्षेत्रभित्रका ऐतिहासिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरूको संरक्षण गरी यस क्षेत्रलाई आकर्षक पर्यटकीय नगरको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइएको ।
■ नगरपालिकाका उपयुक्त स्थलमा निजीक्षेत्रलाई आकर्षित गरी गुणस्तरीय होमस्टे, होटेल तथा लजहरू खोल्न सकिने ।
■ स्थानीय मौलिक कला र संस्कृतिमा तथा लोपोन्मुख जातजातिको सांस्कृतिक विकास र संरक्षण गरी अध्ययन केन्द्रको रूपमा विकास गर्न सकिने ।
■ नगरपालिकामा रहेका आदिवासी, जनजाति तथा अन्य जातजातिको संस्कृति र धर्मको संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने ।
■ पर्यटनका विभिन्न आयामहरू जस्तै सम्पदा पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, साँस्कृतिक पर्यटन, शैक्षिक पर्यटनको विकास र विस्तार गर्न सकिने
■ विभिन्न जातजातिको मौलिक संस्कृति, नाच, गीत, संगीत तथा अन्य अमूर्त साँस्कृतिक सम्पदाले सम्पन्न रहेकाले साँस्कृतिक पर्यटनको विकास गर्न सकिने
■ नगरपालिकाले धार्मिक पार्क, पिकनिक पार्क, पर्यटक विश्रामस्थल, शौचालय, प्रवेशद्वार जस्ता पर्यटकीय सौन्दर्यकरणको निर्माण कार्य गर्दै जाने नीति लिएको
■ प्रत्येक वर्ष विविध जातजाति महोत्सव आयोजना गरी साँस्कृतिक भाँकी, भेषभूषा प्रदर्शनी, खानपान तथा परम्परागत सिपहरूको प्रदर्शनी गर्न सकिने ।
■ पोखरी, तलाउ तथा खोलानालामा माछापालन, कृषि, तरकारी र फलफूल फर्महरू र अरु साना उद्योगहरू स्थापना गरी कृषि पर्यटकहरू भित्र्याउन सकिने साथै पुरै नगरपालिकालाई नै नमूना कृषि पर्यटकीय स्थलको रूपमा विकास गर्न सकिने ।
■ धुपही ताल, प्राकृतिक प्राचिन ताल, पुन्नोहवा ताल चैनपुरवाको संरक्षण तथा सौन्दर्यकरण गरी पर्यटन भित्र्याउन सकिने (कनफर्म गर्ने)
■ नौखनिया ताल, बोटिङ, स्टीमा चलाउन सकिने, पार्क बनाउन सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

■ समथर भूधरातल र पर्याप्त सडक सञ्जाल हुँदा हुँदै पनि पर्यटकीय हिसाबले सडक यातायात पर्याप्त र भरपर्दो नभएका तथा अधिकांश सडकहरू कच्ची अवस्थामा रहेका
■ पर्यटक बस्न पर्याप्त होटल तथा रेस्टरेन्ट आदिको सुविधा नभएको
■ पर्यटन सूचना केन्द्र लगायतका सञ्चारका साधनहरूको पर्याप्त विकास नभएको
■ पर्यटकको सुरक्षाको उचित प्रबन्ध नभएको
■ आपतकालीन उद्धारको उचित व्यवस्था नभएको
■ एकीकृत पर्यटन विकासको योजना नबनेको
■ पर्यटनमैत्री क्षितिपय धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको जिणोद्वार नभएको
■ स्वास्थ्य उपचारको सेवा पर्याप्त नभएको
■ पर्यटक पथप्रदेशक तथा व्यावसायिक ट्राभल ऐजेन्सीहरू नभएको
■ सीमित मात्रामा रहेका वैङ्गहरूको भरपर्दो ए.टि.एम.सुविधा नभएका

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ लुम्बिनी बाहेक नगरपालिकाका अन्य प्राकृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक र पुरातात्त्विक महत्वका स्थलहरूका बारेमा पर्याप्त प्रचारप्रसार नभएको ।
■ नगरपालिकाको सीमित आयस्रोतका कारण पर्यटकीय पूर्वाधार विकास गर्न चुनौती पूर्ण भएको
■ सुविधा सम्पन्न होटल, रेष्टरेन्ट तथा लजहरू खोल्न खर्चिलो भएको
■ लुम्बिनी क्षेत्रमा ओइरने पर्यटकहरूलाईआकर्षित गर्न व्यापक प्रचारप्रसार चुनौतीपूर्णरहेको
■ लुम्बिनी क्षेत्र बाहेक अन्य क्षेत्रमा पर्यटन विकासको ठोस कार्यक्रम नभएकोले सामान्यतया सम्पूर्ण पर्यटन क्षेत्रको विकासका आधारभूत पूर्वाधारहरू नै स्थापना र विकास गर्नुपर्ने
■ निजी क्षेत्रलाई आकर्षण गर्नुपर्ने
■ बाह्य पर्यटकहरूको प्रभावले मौलिक संस्कृति लोप हुन सम्भेतर्फ सजग हुनुपर्ने
■ सामाजिक विकृतिहरू बढ्न सक्ने जोखिम रहेको
■ पर्यटन विकासको महत्व जनमानसलाई बुझाउन चुनौती रहेको

पर्यटन सम्बन्धी विद्यमान अवस्था र तथ्याङ्कहरू

विवरण	इकाई	परिमाण
पर्यटक आगमन	संख्या	३०००००
रोजगारीमा योगदान	प्रतिशत	२०
कूलग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान		२
पर्यटक बसाइ अवधि	दिन	१२
प्रति पर्यटक प्रतिदिन खर्च	डलर	४५
आधारभूत पूर्वाधार पूर्ण भएका पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	२
तालिम प्राप्त पर्यटन सम्बद्ध जनशक्ति	संख्या	५२
आधारभूत सुविधायुक्त होटल, रिसोर्ट, लज	संख्या	७५
होमस्टे	संख्या	०
पर्यटन सूचना केन्द्र	संख्या	०
वार्षिक पर्यटन पात्रो अन्तर्गत समेटिएका पर्यटन गतिविधि	संख्या	०
चिनो, कोशेली तथा पर्यटन विक्री केन्द्र	संख्या	२७
नविनतम पर्यटन गन्तव्य	संख्या	०
पक्की सडकको पहुँच पुगेका पर्यटन गन्तव्य	संख्या	३
पूर्णरूपमा पर्यटनमा संलग्न रोजगारको	संख्या	६००

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

४.१२ उर्जा र विद्युतिकरण, साना जलविद्युत

नगर क्षेत्रमा खाना पकाउने प्रयोजनको लागि सबभन्दा धेरै ४८ प्रतिशत र्यासको प्रयोग गरेको देखिन्छ, भने त्यसपटि काठको र गोवर गुईठाको प्रयोग भएको देखिन्छ ।

खाना पकाउनको लागि प्रयोग हुने उर्जा

विवरण	परिमाण
काठको प्रयोग	३०.२
र्यासको प्रयोग	४७.७
विजुलीको प्रयोग	०.६
गोवर गुईठा	२०.५
वायो र्यास	१
मटितेल	०
अन्य	०.१

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकामा उज्यालोको लागि प्रयोग गरिने मुख्य स्रोतमा विद्युतमा ९५.२ प्रतिशत, सोलारमा ०.७ प्रतिशत, मटितेलमा २.६ प्रतिशत, वायोग्यासमा ०.३ प्रतिशत र अन्य स्रोतमा १.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

उज्यालोको लागि प्रयोग गरिने मुख्य स्रोत

विवरण	परिमाण
विद्युत	९५.२
सौर्य	०.७
मटिलेल	२.६
वायो ग्यास	०.३
अन्य	१.१

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

अन्य सुविधाको लागि उर्जाको प्रयोग

विवरण	परिमाण
विद्युतिय फ्यान	८३.२
रेफिजेरेटर,	१६.६
बासिङ् मसिन	४.३
एयर कन्डिस्नर	१.५

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकाका करिब ५८ भन्दा वढि घरहरूमा विद्युत तथा सोलार सेवा पुगेको
- नगरपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरूमा विद्युत तथा इन्टरनेट सुविधा भएको
- नगरपालिकाका राइसमिल्स, फर्निचर उद्योग, डेरी तथा अन्य व्यवसायिक क्रियाकलापहरूमा विद्युत उपयोग भएको
- नवीकरणीय उर्जा तथा वैकल्पिक उर्जालाई उचित व्यवस्थापन गरी सदृपयोग गर्न सकिने
- समथर भूभाग भएको हुँदा विद्युतीय सवारी साधनहरू प्रयोगमा ल्याउन सकिने
- नगरपालिकाबासीलाई विद्युतीय उपकरणको उपयोगमा प्रोत्साहन गरी काठ दाउरा र ग्याँसको खपत न्यूनीकरण गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

- मुख्य प्रसारण लाइन बाहेक नगरपालिकामा विद्युतीकरणका लागि प्रयोग भएका काठका पोलहरू जीर्ण तथा असुरक्षित रहेका
- वडा नं. ८ को भरोडिया बस्तीमा विद्युत प्रशारण लाइन नपुगेको
- सार्वजनिक सडक बतिहरूको पर्याप्त प्रबन्ध नभएको
- निम्न जीवनस्तर तथा न्यून आय भएका घरघुरीहरूले विद्युत जडान गर्न नसक्ने अवस्था रहेको
- छारिएर रहेका बस्तीको कारण प्रसारण लाइन विस्तार खर्चिलो तथा थप जटिलता

४.१३ उत्पादनमूलक सहकारी र अन्य सहकारी

यस नगरपालिकाको कार्यक्षेत्र रहनेगरी हाल सम्म ९२ वटा सहकारी संस्थाहरू दर्ता भई कोपोमिसमा प्रविष्टि रहेका छन्। यी संस्थाहरूमा महिला, ऋण तथा बचत, कृषि, बहुउद्देश्यीय गरी सबै प्रकारका छन्। यी सहकारीहरू मुख्य गरी घना वस्ती भएका मुख्य बजार केन्द्रहरू जस्तै वडा नं. १, वडा नं. ३, वडा नं १० र ,वडा नं ६ मा धैर सक्तारी केन्द्रित भएर रहेका छन् भने अन्य वडाहरूमा पनि सहकारीहरू सञ्चालनमा आएका छन्। सहकारीको हालको अवस्था यस प्रकार रहेको छ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक संरक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक विवरण	एकाई	हल सम्मको अवस्था
बचत तथा ऋण सहकारी	संख्या	९
बहुउद्देश्यीय सहकारी	संख्या	०
कृषि सहकारी	संख्या	८५
दुग्ध सहकारी	संख्या	२
अन्य सहकारी	संख्या	०
सरसफाइतथावातावरण संरक्षण सहकारी	संख्या	०

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

सक्रिय सहकारी संस्थाहरुको विवरण

सहकारी संस्थाहरुकोनाम	ठेगाना	अध्यक्षको नाम
श्री भकारी कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.९	शेषराम यादव
श्री देवस्थल कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.९	अरयुव मु.
श्री गोरखनाथ कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.४	सत्येन्द्रनाथ तिवारी
श्री कमलपोखरी कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.२	फारुख धुनिया
गौमाता कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.२	गोपाल बनिया
मित्र बचत तथा क्रण स.सं	लु.साँ.न.पा.१	गंगाराम कर्मी
हेलमेल कृषि स.सं		प्रकाश गुप्ता
एम के कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.१३	जैस महम्मद मु.
करणीमाई कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.१२	सर्वेन्द्रनाथ शुक्ला
वदीनाथ कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.२	चन्द्रिका यादव
त्रिभुज कृ.स.सं	लु.साँ.न.पा.३	राजेन्द्र लोध
मायादेवी दुग्ध उ.स.सं	लु.साँ.न.पा.४	वृजलाल
पराकर्मी कृ.सं	लु.साँ.न.पा.१	भेलई पान्डे
भरोसा तथा क्रण बचत सं	लु.साँ.न.पा.१	दिनेश वरई
सेवक कृषि सहकारी सं	लु.साँ.न.पा.१०	
विश्वासीलो कृ.सं	लु.साँ.न.पा.२	बलराम यादव
समशितोष्ण कृ.सं	लु.साँ.न.पा.४	नन्दराम
पृथ्वी कृषक स.सं	लु.साँ.न.पा.६	मसफुद मु.
अस्लेखा कृ.सं	लु.साँ.न.पा.२	

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

सहकारी संस्थाहरुको विस्तृत विवरण

क्र.स	सहकारीको नाम	दर्ता नं भिति	ठेगाना	प्यान नं
१	नव जीवन कृषि सहकारी संस्था लि	२४/२०७८/७९	६१८१०२७५०	
२	श्री युवा मैत्री कृषि सहकारी	२१/२०७८/७९		६१७७६१०५९
३	न्यू स्टार कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	१०	सिवलवा	६०८६११४८२
४	सूर्योदय कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	२२/०७८/०७९		६१७९४४२८३
५	श्री जनता कृषि सहकारी संस्था लि.	२३/०७८/७९		६१७९१०३७२
६	भवानी कृषि सहकारी संस्था लि	१६-०७८-०७९	वंजरही	६१६८५३६६३
७	श्री ग्रामिण कृषि सहकारी संस्था लि	२०/०७८/७९		६१६८७१३५१
८	हरियाली कृषि सहकारी संस्था लि.	१९/२०७८/७९		६१६८४४२६१
९	श्री हरेरामाहरे कृष्ण	१७/२०७८/७९		६१६७४९८१६
१०	जय जनता कृषि सहकारी संस्था लि	१५/२०७८/७९		६१६६१९०८१
११	श्री महालक्ष्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	१४/२०७८/७९		६१६५४२००२
१२	श्री जनकल्याण कृषि सहकारी संस्था लि.	१३/२०७८/७९		०
१३	आत्मनिर्भर कृषि सहकारी संस्था लि.	१२/२०७८/७९	ब्लब	६१६४६४९३७

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं	सहकारीको नाम	दर्ता नं मिति	ठेगाना	प्यान नं
१४	श्री श्याम कृषि सहकारी संस्था लि.	११/२०७८/७९		०
१५	सुवल कृषि सहकारी संस्था लि.	६१७/१२९/०६७/६८	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
१६	पृथ्वी कृषक सहकारि संस्था लि.	५५८/३०६/०६६/६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०४	०
१७	मित्र बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५२२/४२४/०६५/०६६	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०१	३०४७९७५०९
१८	त्रिभुज बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	७५६/२०१६-०६८-०६९	पडिरिया	०
१९	मकरध्वज कृषि सहकारी संस्था लि.	९६४/८२३/०७३/०७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १	६०६११५७९५
२०	सपना कृषि सहकारी संस्था लि.	८६९/१३६८/०७२/७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
२१	सेवक दुर्घट उत्पादक सहकारी संस्था लि	६२७/६५०/०६७/६८	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
२२	महेश्वर कृषि सहकारी संस्था लि.	८७७/१५९७/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	घण्ठानगढ़ज
२३	एम के कृषि सहकारी संस्था लि.	९९७/३०८२/०७३/७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १३	०
२४	रसिलाले कृषि सहकारी संस्था लि	७१९/६६०/०६८/६९	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०४	०
२५	गारेखनाथ कृषि सहकारी संस्था लि.	८९८/२४२३/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०४	६०४९६९५७८
२६	जय माँ लक्ष्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	८	मसिना	६१२८६५२००
२७	मधुवर्णी कृषि सहकारि संस्था लि.	८७८/३४४४/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
२८	योगेदान कृषि सहकारी संस्था लि.	६२२/१७६/०६७/६८	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०५	३०५१४८१०६
२९	विद्यासिलाले कृषि सहकारी संस्था लि.	८८८/४२०६/०७१/०७२	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका २	६०३२८७५८७
३०	समशीतोष्ण कृषि सहकारी संस्था लि.	५७२/८१३/०६६/०६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०४	३०५४६४२३१
३१	आवारण कृषि सहकारी संस्था लि.	९२९/३५०२/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	६०४८९१९१८१
३२	पराक्रमी कृषि सहकारी संस्था लि.	५९६/२०९३/०६६/६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १२	०
३३	दाईजाले कृषि सहकारि संस्था लि.	८८५/२०८१/७१/७२	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	६०३७९८९८०
३४	राम जानकी कृषि सहकारी संस्था लि.	४	अमारी	०
३५	जय माँ लक्ष्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	८	मसिना	०
३६	साईशंकर कृषि सहकारी संस्था लि.	९००/२४५५/०७२/७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १२	०
३७	महाकालेश्वर कृषि सहकारि संस्था लि.	९५५/१३९२/०७३/०७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ११	०
३८	श्री सहनिला कृषि सहकारी संस्था लि.	५७६/१२७९/०६६/६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
३९	रामेश्वारी कृषि सहकारी संस्था लि.	८८३/१८७३/०७२/७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
४०	बुद्ध आर्द्धश राम सहकारि संस्था लि.	३/१/१३/७३१/०३३/३४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १	०
४१	सावुत कृषि सहकारी संस्था लि.	९६२/१७९८/०७३/७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
४२	देवस्थल कृषि सहकारी संस्था लि.	६४९/९०९/०६७/०६८	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०९	३०४७९९५४९
४३	जय माँ लक्ष्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	८	मसिना	०
४४	दुर्गा कृषि सहकारी संस्था लि.	३	ढोडहवा	६१०७७९९८१
४५	गुलसन ब्रदर्श कृषि सहकारी संस्था लि.	६	मसिना	०
४६	रसिलाले कृषि सहकारी संस्था लि.	८५०/२५/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०९	६०३३१५९९८
४७	सुर्वण कृषि सहकारि संस्था लि.	५७७/१११४/०६६/०६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	३०४७९९९३३०
४८	पुजा कृषि सहकारि संस्था लि.	८९३/२१४३/०७२/७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०३	०
४९	बद्रीनाथ कृषि सहकारी संस्था लि.	९४२/१६७/०७३/७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०५	०
५०	झिलीमिली कृषि सहकारी संस्था लि.	६०५/२६०७/०६६/६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०७	३०५६४२०३९
५१	गम्भीर महिला बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	८२१/२४५८/०६९/७०	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका २	०
५२	ज्योति कृषि सहकारी संस्था लि.	२	महिलावार	०
५३	प्रकाश कृषि सहकारी संस्था लि.	८७५/१४४४/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १३	६०३७४३४५६
५४	चाँद बचत तथा ऋण सहकारि संस्था लि.	५६८/५७३/०६६/०६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०५	३०४७९८६०७
५५	ज्योति कृषि सहकारी संस्था लि.	२	महिलावार	०
५६	अक्षेखा कृषि सहकारी संस्था लि.	९३६/१५१/०७३/०७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १	०
५७	धर्मादेय बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५८१/१२७८/०६६/०६७	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १	०
५८	उज्ज्यालो दर्पण कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	९	बगवानपुर	०
५९	जय माँ लक्ष्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	८	मसिना	०
६०	रानिमहल कृषि सहकारी संस्था लि.	९९९/३०८५/०७३/७४	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका १	०
६१	दाईतरी कृषि सहकारी संस्था लि.	९०४/२५१९/०७२/०७३	लुम्बिनी साँस्कृतिक नगरपालिका ०८	६०४९९३०२९

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं	सहकारीको नाम	दर्ता नं मिति	ठेगाना	प्यान नं
६२	पाँैरखी कृषि सहकारी संस्था लि.	५६७/७७६/६६/६७	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
६३	श्री मायादेवी दुर्घ उत्पादक सहकारी संस्था लि.	६१/०५१/५२	लु.सा.न.पा. ३	६००४५६५६६
६४	भकारी कृषि सहकारी संस्था लि.	६३६/६५१/०६७/०६८	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०९	३०४७१७९५८
६५	हेलमेल कृषि सहकारी संस्था लि.	८९९/२४२४/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १२	६०४९७०९६९
६६	सर्वनाम कृषि सहकारी संस्था लि.	९८१/२१९२/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
६७	चिरांश कृषि सहकारी संस्था लि.	९४५/८२२/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०९	६०५६९४७९८
६८	निलकण्ठ कृषि सहकारी संस्था लि.	८९२/२१४२/०२/७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १३	०
६९	सत्यज्यांती कृषि सहकारी संस्था लि.	९९४/२४०६/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ११	०
७०	उज्यालो दर्पण कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	९	बगवानपुर	०
७१	गाँैमाता कृषि सहकारी संस्था लि.	९४७/८२४/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०२	६०५२५१४३८
७२	पूर्णिमा कृषि सहकारी संस्था लि.	९४०/९६५/*०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
७३	सरगर्मी कृषि सहकारी संस्था लि.	८८६/२०८२/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	६०३७९९०४४
७४	किसान कृषि सहकारी संस्था लि	९०।२०७।०७८	लु. सा. न. पा. ११	०
७५	माँसमी कृषि सहकारी संस्था लि.	९०३/२५१८/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	६०४११३१३७
७६	न्यूस्टार कृषि सहकारी संस्था लि	९९८/३०८३/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १	०
७७	जयमाता कृषि सहकारी संस्था लि.	८९४/२१४४/०७२/७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०७	०
७८	शिवम् कृषि सहकारी संस्था लि.	८७१/१४२९/०७२/७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०३	०
७९	चांद बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५८६/५७३/०६६/०६७	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
८०	बुद्धमाया विपत उत्थानशिल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	७	बडा नं. ६	०
८१	शुभाशन्ती महिला कृषि सहकारी संस्था लि.	९१५/२७२४/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १२	०
८२	सदाचार कृषि सहकारी संस्था लि.	६३८/७९४/०६७/६८	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १३	०
८३	परितांष बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	७३४/१७४०/०६८/०६९	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १०	६०१६७३४९८
८४	सुरज कृषि सहकारी संस्था लि.	५	मनौरा	६१०६१८२९९
८५	मसिना कृषि सहकारी संस्था लि.	८८९/२०८७/०७२/७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०४	०
८६	भरांसा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	६३१/६५६/०६७/०६८	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १	३०४७१९८४
८७	एकला सहकारी संस्था लि.	४/२/२५/१२२३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १	०
८८	गुमेश्वर कृषि सहकारी संस्था लि.	६०४/२६०२/०६६/०६७	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	३०४७१९०५७
८९	त्रिदेव कृषि सहकारी संस्था लि.	८७४/१४५३/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०७	६०३७३३३१८
९०	कारणीमाई कृषि सहकारी संस्था लि.	५९९/६९८/०६६/०६७	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका १०	३०५६४१५९९
९१	आराधना कृषि सहकारी संस्था लि.	५६६/७०६/०६६/०६७	अधियारी	३०४७१७०९३
९२	सम्प्राट कृषि सहकारी संस्था लि.	८९६/२१२४/०७२/०७३	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०८	०
९३	सुरज कृषि सहकारी संस्था लि.	५	अमारी	०
९४	गाँैरव कृषि सहकारी संस्था लि.	९५३/१३९१/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २	६०६०५३७१४
९५	कमल पाँखरी कृषि सहकारी संस्था लि.	९४९/१६६/०७३/०७४	लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका ०३	६०६२४२१४५
९६	शिवांस कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	९	महिलावार	०

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

सवल र दुर्लभ पक्षहरू

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- सहकारी क्षेत्रतर्फ क्रमशः जनताको आर्कषण बढाउ गरहेको ।
- सानो रकम भए पनि बचत गर्नुपर्छ भन्ने चेतनाको क्रमश विकास भएको ।
- सामुहिकता र सहकार्यमार्फत आर्थिक विकासको सम्भावना रहेको ।
- सहकारीको परिचालन, नियमन, अनुगमन र खारेजीसम्बन्धी अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएको ।

दुर्लभ पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ सहकारीको संख्यामा वृद्धि भएतापनि गुणात्मक विकास हुन नसकेको ।
■ आर्थिक अनुशासन कायम हुन नसकदा आम नागरिकको बचत जोखिममा पर्ने गरेको ।
■ सहकारीको मूल मर्म अनुसार विकास हुन नसकेको ।
■ नियामक निकायको प्रभावकारीतामा कमी रहेको ।
■ जनचेतनाको व्यापक विकास गर्नुपर्ने ।
■ कृषि, उद्योग तथा व्यवसायिकता विकासमा यसको योगदान वृद्धि गर्नुपर्ने ।
■ अधिकांश सहकारीहरु सरकारवाट प्राप्त गर्न सुविधाको लागि केन्द्रित भएका छन् । उत्पादन र रोजगारीमा नलागेको अवस्था छ ।

४.१४ वैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी (सम्भव भएसम्म)

२४.७ प्रतिशत घरधुरी रोजगारीको रूपमा विदेश गएको स्थिति रप्टिय जनगणनाको तत्थ्याङ्कले देखाउंदछ ।

४.१५ यूवा, श्रम, रोजगार र सीप

नगरपालिकामा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम लागु भएको छ । आ.व. २०७९/०८० मा ६११ जना व्यक्तिहरूले वेरोजगारको सूचिमा नाम दर्ता गराएका छन् । यसमध्ये ६० प्रतिशत भन्दा माथि ४० वर्ष माथिका व्यक्तिहरु छन् । सूचिमा दर्ता व्यक्तिहरु मध्ये यो वर्ष ७० जनाले सानातिना निर्माण र सरसफाई कार्यमा रोजगारी पाएका थिए । यो कार्यवाट एकजनाले औषतमा ५० हजार भन्दा धेरै वार्षिक आमदानी गरेका थिए ।

२०७८/०७९		२०७९/०८०	
वेरोजगारको सूचिमा नाम दर्ता	रोजगारी पाएका	वेरोजगारको सूचिमा नाम दर्ता	रोजगारी पाएका
५५१	७१	६११	७०

स्रोत : लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम आ.व.२०७८/०७९ को विवरण

विवरण	बडा नं.	सहभागी संख्या
बाखपालन सिप विकास तालिम	१२	१५ जना
कुखुरापालन सि विकास तालिम	१२	१६ जना
व्युटिपार्लर सिप विकास तालिम	१२	१३ जना
बाखपालन सिप विकास तालिम	७	१३ जना
सिलाई कटाई सिप विकास तालिम	७	१२ जना
डल कुशन तथा गीफ्ट बनाउने सिप विकास तालिम	७	१४ जना
प्रविधि हस्तान्तरण		
सिलाई मेसिन वितरण	७	१२ वटा वितरण
उन्नत क्रस बाखा वितरण	७	१३ जना
उन्नत क्रस बाखा वितरण	१२	१५ वटा वितरण
डल कुशन तथा गीफ्ट बनाउने सिप विकास तालिम	३	१० जना
डल कुशन तथा गीफ्ट बनाउने सिप विकास तालिम	१०	१३ जना
बाखापालन सिप विकास तालिम	१०	१५ जना
व्युटिपार्लर सिप विकास तालिम	१०	११ जना
सिलाई कटाई सिप विकास तालिम	१०	१४ जना

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

विवरण	वडा नं.	सहभागी संख्या
सिलाई कटाई सिप विकास तालिम	३	१२ जना
प्रविधि हस्तान्तरण		
सिलाई मेसिन वितरण	३	१२ वटा वितरण
बाखा वितरण	३	१५ वटा वितरण
सिलाई मेसिन वितरण	१०	१४ वटा वितरण

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

सूचकहरु र हालको अवस्था

बेरोजगार युवा (प्रतिशत)	इकाई	परिमाण
पुरुष बेरोजगार युवा	प्रतिशत	३४
महिला बेरोजगार युवा	प्रतिशत	६६
रोजगार युवा (प्रतिशत)	प्रतिशत	५८
पुरुष रोजगार युवा	प्रतिशत	६६
महिला रोजगार युवा	प्रतिशत	३४
न्यूनतम रोजगारीका लागि विदेशिने युवाहरू	प्रतिशत	५२
आफै स्वामित्वमा उद्योग भएका युवा उद्यमीहरूको	संख्या	९
महिला युवा उद्यमीहरूको	संख्या	४
स्नातक तह उत्तीर्ण गर्न नसकि अध्ययन छाडेका युवाको	संख्या	१५५
कामअनुसारको पारिश्रमिक वा आम्दानीबाट बञ्चीत युवाको प्रतिशत	प्रतिशत	२५
कामअनुसारको पारिश्रमिक वा आम्दानीबाट सन्तुष्ट युवाको प्रतिशत	प्रतिशत	७५
दुर्योगसनमा फसेका युवाको प्रतिशत	प्रतिशत	५३
जटिल प्रकारका रोगबाट ग्रसित युवाको संख्या	संख्या	३९७

स्रोत : आर्थिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

४.१६ आर्थिक क्षेत्रका अवसर र चुनौतीहरू

अवसर

- भैरहवा स्थित गौतम बुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय विमास्थल सूचारु हुँदा अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटन तथा व्यापारी, विधार्थी लगायतको आवागमनको राष्ट्रिय केन्द्रकै रूपमा विकास हुने सम्भावनाका बीच जम्मा १८ कि.मी को दुरीमा रहेको यो विश्व सम्पदा स्थलमा उत्त विमानस्थलको सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।
- ठूला शहर र राजमार्ग प्रणालीसँगको सन्निकटता

- भगवान गौतमक बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी जस्तो पवित्र धार्मिक स्थल हुनु, रुपन्देही जिल्ला सदरमुकाम भैरहवादेखि १८ कि.मी. दुरीमा हुनु, कालोपत्रे समेत भएको सडकको सहज र छोटो दुरीको पहुँच राष्ट्रिय राजमार्ग प्रणालीमा हुनु र भारतको सुनौली भन्सारसँगको निकटताले यहाँको विकासलाई गति थप्ने निश्चित छ । यसका साथै बुटवल, भालुवाड, नारायणगढ तथा नेपालगञ्ज जस्ता ठूला उपभोक्ता बजारहरु समेत निकट रहनु समेत नगरपालिकाको सबल पक्ष हो ।

अन्तर्राष्ट्रिय सीमा नाका

- नगरपालिकाको तिन वटा वडाको दक्षिण सिमा भारतसंग जोडीएकोले नगरपालिकाको विकासमा अन्तरदेशीय व्यापार, पारवहन तथा द्विपक्षिय सहयोगका क्षेत्रको प्रवद्धन मार्फत व्यापक आर्थिक विकासको सम्भावना रहेको छ ।

- मानविय श्रमशक्तिको उपलब्धता ।
- कृषि भूमिको उपलब्धता

- लुम्बिनी क्षेत्र लुम्बिनी प्रदेश र नेपालकै एउटा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य स्थान रहेको ।
- भारतीय वजारमा कृषि उत्पादन विक्रि वितरण गर्ने गरिएको ।

चुनौती

- कृषि भुमि धेरै भएता पनि सिंचाई सुविधाको अभाव
- सहकारी संख्यात्कर्ष रूपमा वृद्धि भएता पनि उत्पादन क्षेत्रमा संलग्नता नहुनु । कृषि अनुदान र सुविधाको लागि केन्द्रित हुनु ।
- ठूलो संख्यामा युवाहरुको रोजगारीको लागि विदेश पलायन हुनु ।
- आर्थिक विकासमा नगरपालिकाको वजेट विनियोजन कम हुनु ।
- सिप, रोजगार र आय मुलक तालिम तथा कार्यक्रमहरु गुणस्तर र दिगोपना
- कृषि पेशामा लाग्ने जनसंख्य ठूलो भएता पनि कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा योगदान न्युन हुनु ।
- नीजि क्षेत्रको सक्रियतामा कमि ।

परिच्छेद पाँच : सामाजिक विकास

५.१ स्वास्थ्य

नगरपालिकामा सामान्यस्तरको स्वास्थ्य सेवाहरू नगरपालिकामा रहेका विभिन्न स्वास्थ्य चौकीहरू मार्फत प्रदान भइरहेको पाइन्छ भने स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक सुविधा सम्पन्न हस्पिटल र विशेषज्ञ सेवाको अभाव रहेको छ । नगरपालिकामा निजी अस्पताल र नर्सिङ्होम -२, स्वास्थ्य चौकी ७, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र १ खोप केन्द्र - ३५, गाउँघर किलनीकहरू २४, टि. वी. उपचार केन्द्र- ९, वर्थीड सेन्टर- १ साथै केही पोलिक्लिनिक, किलनिक, फार्मेसी, सञ्चालनमा रहेका छन् । वडा नं. २, ४, ६, ७ र १३ मा आधारभूत स्वास्थ्य इकाई भवन छन् । यी संस्थाहरूबाट सीमित मात्रामा मात्र स्वास्थ्यका आधारभूत सेवा सञ्चालन भएतापनि धेरै जसो आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको अपर्याप्तता रहेको छ । नेपाल सरकारको “एक स्थानीय तह एक अस्पताल निर्माण” अभियान अन्तर्गत नगरपालिकामा एक १५ शैयाको हस्पिटल निर्माण गरी सो हस्पिटललाई सुविधा सम्पन्न बनाउन सके स्वास्थ्य सेवा प्राप्तीमा केही राहत मिल्ने देखिन्छ ।

सूचकहरू र हालको अवस्था

सूचक	एकाइ	२०७८/०७९	२०७९/०८०
उमेर अनुसार कम तौल (पाच वर्ष मुनि)	जना		५८
उमेर अनुसार कम उचाई (पाच वर्ष मुनि)	जना		
उचाई अनुसार कम तौल (पाच वर्ष मुनि)	जना		
नवाशिशु मृत्यु दर प्रति दस) हजार(	जना		०
३०मिनेट भित्रमा स्वास्थ्य संस्थामा पुगिने घरपरिवार	मिनेट		९०
पूर्ण खोप प्राप्त (दादुरा रुबेला दोम्बो खोप) वालवालिका प्रतिशत	प्रतिशत		९०
स्थानीयस्तरका स्वास्थ्य संस्था संख्या	संख्या		९
आफै भवन भएका स्वास्थ्य संस्था संख्या	संख्या		९
प्रयोगशाला भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या		१
खानेपानी सुविधा पुगेका स्वास्थ्य संस्था संख्या	संख्या		९
आफै कोल्डचेन भ्याक्सिन	संख्या		१
स्वास्थ्यकर्मी विरामीअनुपात प्रति दश हजारमा	संख्या		१: १८००
कम्तिमा चार पटक गर्भ जाँच गर्ने गर्भवति महिला ९५०	संख्या		१५९२
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती हने महिला प्रतिशत	प्रतिशत		३१.२
आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवाप्राप्त गर्ने	प्रतिशत		५
योग केन्द्र सञ्चालन संख्या	प्रतिशत		
स्वास्थ्य विमामा आवद्ध परिवार प्रतिशत	प्रतिशत		१०
Severe Acute Malnutrition	संख्या		२५
Institutional Delivery	प्रतिशत	३३.७	३१.२
Measles- Rubella (second dose)	प्रतिशत	८०.८	६९.८
ANC Visit (As per Protocol 4 th visits)	प्रतिशत	८१.८	७२.६

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

स्वास्थ्य सम्बन्धि थप सूचकहरू र हालको अवस्था

दक्ष प्रसुती कर्मीहरूको सहयोगमा भएको जन्मको (अनुपात)	प्रतिशत	३९
पाँच वर्षमूनिको बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जिवित जन्ममा)	जना	८
नवजात शिशु मृत्युदर (प्रतिहजार जिवित जन्ममा)	जना	३

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

कुष्ठरोगी विरामी वार्षिक	संख्या	५
कालाजार विरामी वार्षिक	संख्या	०
हातिपाइले विरामी वार्षिक	संख्या	०
डेढङु विरामी वार्षिक	संख्या	०
सक्रिय ट्रकोमा विरामी वार्षिक	संख्या	०
मुदुसम्बन्धी विरामी वार्षिक	संख्या	२७
क्यान्सर विरामी वार्षिक	संख्या	२२
मधुमेह विरामी वार्षिक	संख्या	३५०
स्वास प्रणाली सम्बन्धीदीर्घ रोग दम आदिका विरामी	संख्या	९३३
आत्महत्यावाट हुने मृत्युदुर प्रति लाख जनसंख्यामा	संख्या	
सडक दुर्घटनाबाट मृत्युदुर प्रति लाख जनसंख्यामा	संख्या	
परिवार नियोजनका आधुनिक साधन प्रयोगकर्ता दर	प्रतिशत	१०
प्रोटोकल अनुसार चार पटक पूर्व प्रसुति सेवा प्राप्त गर्ने महिला वार्षिक	प्रतिशत	७४
अस्पताल / स्वास्थ्य संस्थामा बच्चा जन्माउने महिला	प्रतिशत	३९
हेपाटाइटिस बी भ्याक्सिन पुरा (३ डोज) गर्ने शिशु	प्रतिशत	१००
रगतमा गलुकोजको मात्रा वृद्धि भई औषधि प्रयोग गरिरहेका १५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या	प्रतिशत	३
घरबाट स्वास्थ्य संस्थामा ३० मिनेट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने परिवार	प्रतिशत	९०
स्वास्थ्य विमामा आबद्ध विपन्न परिवार	प्रतिशत	१३
राष्ट्रिय खोप कार्यक्रममा समावेश भएका सबै खोपद्वारा समेटिएको लक्षित जनसंख्या	प्रतिशत	९५
स्वास्थ्यकर्मीको घनत्व र वितरण	प्रतिलाख जनसंख्यामा)	६१
स्वास्थ्य क्षेत्रमा कुल खर्च कुल (बजेटको) दिगो विकास लक्ष्य ३	प्रतिशत	४.५
सम्पूर्ण आधारभूत सुविधायुक्त स्वास्थ्य चौकी	संख्या	०
कुपोषण भएका बालबालिका दर	प्रतिशत	४
चौविसै घण्टा आक्रिमक स्वास्थ्य सेवा भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या	०
चौविसै घण्टा आक्रिमक प्रसुति सेवा भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या	१
चौविसै घण्टा एम्बुलेन्स सेवा भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या	१
बैकल्पिक स्वास्थ्य उपचार केन्द्र	संख्या	१
योग केन्द्र	संख्या	०
पूर्ण सुरक्षित पिउने पानी प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	७५
आधारभूत स्वास्थ्य चेतना प्राप्त गर्ने वैद्य धामी झाँकी	संख्या	०
परिवार नियोजन सेवा केन्द्र	संख्या	९
रक्तसंचार सेवा	संख्या	०
अपेक्षित आयु (जन्मदाको बखत)	वर्ष	७१
मातृ मृत्युदर (प्रति लाखमा)	प्रतिलाखमा	१
पाठेघरको क्यान्सरका निम्नि स्किनीड गरिएका ३० देखि ४९ वर्षका महिला	संख्या	४००
ज्ञक्षु छम्क ब्लतप्खच्चवा औषधि प्राप्त गर्ने	संख्या	०
उच्च रक्तचापको औषधि सेवन गरिरहेका १५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या	प्रतिशत	६९५
सुविधासम्पन्न अस्पताल	संख्या	०
घुम्ती स्वास्थ्य शिविर वार्षिक	संख्या	३
स्वास्थ्य प्रयोगशाला	संख्या	१

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकामा स्वास्थ्य चौकी, वर्धिड सेन्टर र गाउँघर क्लिनिकहरु रहेका
- नगरपालिकामा प्राइभेट स्तरबाट संचालित २ वटा अस्पताल र नर्सिङ्होम रहेका

■ नगरपालिकाका सबै वडाहरू पूर्ण खोप सुनिश्चितता घोषणा गरिएका
■ नगरपालिकाले पूर्ण खोप घोषणालाई दिगोपन तथा सुनिश्चितता गर्ने नीति लिएको
■ नगरपालिकाले सबैको पहुँचमा सर्वसुलभ तवरले स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन सबै वडामा स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा स्तरोन्नति र व्यवस्थापन प्रभावकारी गर्ने नीति लिएको
■ नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट निस्कने चिकित्साजन्य फोहोरमैलाको उचित विसर्जन एवं व्यवस्थापन गर्ने नीति लिएको
■ नगरपालिकाले नगरका सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूको नियमन र अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने नीति लिएको
■ प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरू रहेका
■ सबै स्वास्थ्य संस्था तथा नगरपालिकाबाट निस्कने फोहोरमैलाको प्रवन्ध गर्न कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्ट्याई उचित व्यवस्थापनको प्रवन्ध भइरहेको
■ गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्यमा नागरिकको सरल र सहज पहुँच स्थापना गर्न सामुदायिक स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको
■ निःशुल्क वितरण गरिने औषधीको आपूर्तिलाई सहज गराउन सकिने
■ वैकल्पिक चिकित्सा पद्धति जस्तै जडीबुटी, होमियोप्याथी, प्राकृतिक चिकित्सा तथा योग तथा ध्यान केन्द्रको व्यवस्था गर्न सकिने
■ विद्यमान स्वास्थ्य पूर्वाधारहरूलाई स्तरोन्नति गरी तिनीहरूको सेवा प्रभावकारी बनाउन सकिने
■ खोप केन्द्रलाई चुस्त दुरुस्त बनाउन सकिने
■ लुम्बिनी क्षेत्र विकास कोष तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र लंकापुर संग नजिक रहने गरी प्याथोलोजी, परिवार नियोजन सम्बन्धी सेवा तथा बर्थिङ सेन्टर बनाउन सकिने
■ एक सुविधासम्पन्न अस्पताल स्थापना गरी नगरपालिकाबासीलाई स्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न सकिने
■ प्रत्येक वडामा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र निर्माण गरी नगरपालिकाबासीमा स्वास्थ्य सेवाको पहुँच विकास गर्न सकिने
■ महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीलाई थप सबलीकरण गरी स्वास्थ्य सेवामा परिचालन गर्न सकिने
■ एम्बुलेन्स थप गरी जेष्ठ नागरिक तथा गर्भवती महिलालाई सुत्केरी हुने बेला नगरपालिकाबाट निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

■ आपतकालीन उपचार सेवाको अभाव
■ शल्यक्रिया सेवा आदिको अभाव
■ रक्तसञ्चार सेवा उपलब्ध नभएको
■ सर्जिकल सामग्री तथा अन्य आवश्यक उपकरणको अभाव
■ २४ सै घण्टा आकस्मिक सेवाको अभाव
■ सुविधासम्पन्न अस्पताल तथा विज्ञ डाक्टरहरूको अभाव
■ स्वास्थ्य चौकीमा कर्मचारीको उपस्थितिमा नियमितता नभएको
■ महामारी प्रतिकार्य इकाई तथा संयन्त्रको व्यवस्था नभएको
■ स्वास्थ्य सेवाको उचित व्यवस्था र प्रवन्ध नहुँदा विरामीको अकालमै मृत्यु हुन सक्ने
■ १५ शैय्याको अस्पतालका निर्माण भई आवश्यक जनशक्तिसहित पूर्ण रूपमा सेवा प्राप्त गर्न नगरपालिकाबासीले लामै समय कुनू पर्ने

■ स्वास्थ्य चेतनाको अभावका कारण बालबालिका स्वास्थ्य, महिला तथा प्रजनन् स्वास्थ्य, जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य र समग्र सामुदायिक स्वास्थ्य जोखिममा पर्न सक्ने
■ समग्र स्वास्थ्य क्षेत्रको सुधारका लागि ठूलो आकारको बजेट तथा कर्मचारी र विशेषज्ञहरूको प्रबन्ध गर्नुपर्ने
■ स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकीको स्तर वृद्धि गरी सुविधा सम्पन्न बनाउनु पर्ने
■ आधारभूत तहबाट नै पूर्वाधारहरूको विकास गर्न ठूलो बजेटको व्यवस्थापन गर्ने चुनौती रहेको
■ कतिपय निजी औषधी पसलले बिना प्रेस्क्रिप्शन औषधी बेच्ने प्रचलनमाथि नगरपालिकाले निगरानी गर्नुपर्ने
■ दरबन्दी अनुसारको जन शक्ति नहुनु, सर्प र कुकुरको टोकाइको औषधी अभाव

भौगोलिक हिसाबले सुगम भए पनि नगरपालिकामा एकातिर पर्याप्त मात्रामा सुविधासम्पन्न स्वास्थ्य संस्थाहरूको विकास गर्नु आवश्यक छ भने अर्कोतर्फ सञ्चालनमा रहेका विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरूको पनि स्तरोन्नती गर्नु आवश्यक छ ।

५.२ खानेपानी, सरसफाई र फोहरमैला व्यवस्थापन

यस नगरपालिकामा रहेका कुल घरधुरी मध्ये ५६.४ प्रतिशत परिवारले पिउने पानीको मुख्य स्रोतको रूपमा ट्युबवेल/ हातेपम्प प्रयोग गरेको देखिन्छ भने घर कम्पाउण्ड भित्रको पानीको धारा प्रयोग गर्ने घरधुरी प्रतिशत २५ रहेको छ । यसैगरी घरवाहिरवाट धाराको पानी ल्याउन पर्ने घरधुरी प्रतिशत १५.१ रहेको छ । यसैगरी अन्य स्रोतवाट खानेपानी प्रयोग गर्ने घरधुरी प्रतिशत तलको टेवलमा रहेको छ ।

तराईको नगरपालिका भएकाले भूमिगत जलस्रोतको पर्याप्त उपलब्धता छ । तर पानी शुद्धिकरणको प्रभावकारी उपाय अवलम्बन नभएको पाइन्छ । यसैले पिउने पानीको शुद्धताको सुनिश्चितता गरिनु जरुरी छ । हाल नगरपालिकामा वडा न. १२ मा मात्र एउटा आमा खानेपानि आयोजना सञ्चालनमा रहेको छ । आयोजनाबाट १५३ घरधुरी लाभान्वित छन् । पडरिया खा.पा योजना, तेनहवा खा.पा योजना, डिपट्युबवेल, कर्महवा खा.पा योजना, समयमाई खा.पा योजना, समयमाई खा.पा योजना, महिलबार खा.पा योजना, मधुवनि खा. पा योजनाहरु निर्माणाधिन अवस्थामा रहेका खानेपानी आयोजनाहरु हुन् ।

खानेपानीको मुख्य स्रोत

विवरण	प्रतिशत
Tap/piped water (within compound)	२५.१
Tap/piped water (outside compound)	१५.१
Tubewell / handpump	५६.४
Covered well/kuwa	०.२
Uncovered well/kuwa	०.३
Spout water	१.२
River /stream	०
Jar / bottle	०.२
Other	१.६

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, २०८०

निर्माणाधिन खानेपानी प्रणालीहरु

क्र सं	योजनाको नाम	लाभान्वित क्षेत्र	वडा नं
१	पडरिया खानेपानी योजना		३
२	तेनहवा खानेपानी योजना		६

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

३	डिपट्यबवेल	५७ वटा	६
४	कर्महवा खानेपानी योजना	मैसरिया, कर्महवा, विचवापुर, अधियारी, चिप्टीया	७
५		आरवलिया ३ टोल, एकला ३ टोल, भगतपुरवा	८
६	समयमाई खा पा यो	समयमाई	९
७	डिपट्यबवेल	२० वटा	
८	महलिवार खानेपानी योजना		१०
९	मधुवनि खानेपानी योजना		१०
१०		चिनपुरवा ठुलो, सानो गनवरिया, धुपडी, बेलाहिडिह, सेमरा, घनश्यामपुर, मनिकापुर	११
११	डिपट्यबवेल	१०० वटा	११
१२		पैरिया, कालिदह, ओठवलिया, शुकवाली, मुडिला	१३
जम्मा			

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाई योजना, २०७६

वडास्तरिय खानेपानीको स्तर

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाई योजना, २०७६

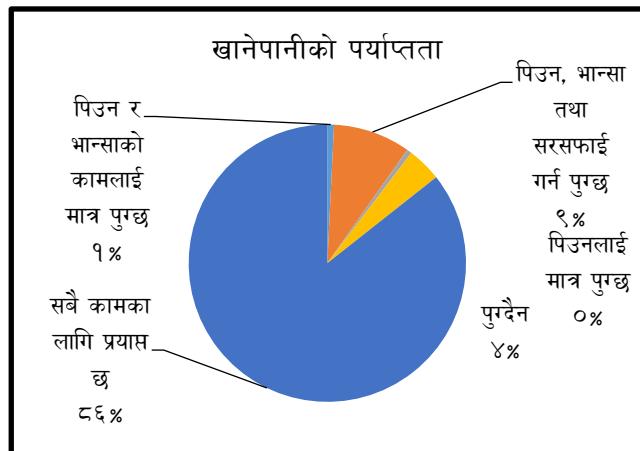
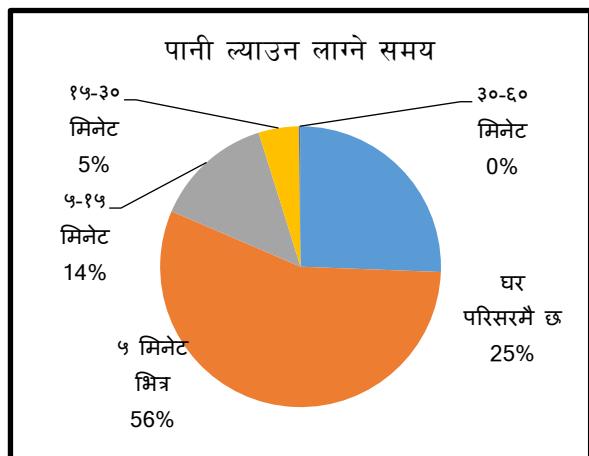
खानेपानी लिन खर्चनु पर्ने समय

पानी भरेर ल्याउने समय (जान भर्न आउन)	वडा नं													कुल जम्मा
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	
घरपरिसर मै छ	७	७	२९०	५७८	३८८	५	३५२	५३	८	१८	८२४	८	१८९	२७२७
५ मिनेट भित्र	५१६	६६०	३३३	२५०	२९२	८६८	२६३	२६२	७०४	९९१	४४०	९	३६१	५९४९
५-१५ मिनेट भित्र	७९	२२६	३	०	४५	३९	२७	१४७	३	३१	२०	८३४	७	१४६१
१५-३० मिनेट भित्र	१	१६८	७	८	०	०	१९	४	०	२	१३	२२३	४८	४९३
३०-६० मिनेट	०	१४	०	०	०	०	०	०	०	१	६	०	०	२१

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

कुल जम्मा	६०३	१०७५	६३३	८३६	७२५	९१२	६६१	४६६	७१५	१०४३	१३०३	१०७४	६०५	१०६५१
-----------	-----	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	-----	-------

श्रोत: इन्डेन्टरी प्रतिवेदन NWASH लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका २०७६

शौचालयको प्रयोगको अवस्था

विवरण	प्रतिशत
Flush toilet (public sewerage)	४.८
Flush toilet (septic tank)	३७.१
Pit toilet	४६.५
Public toilet	०.७
Without toilet facility	१०.९

स्रोत : राष्ट्रिय जनगणना २०७६

सूचकहरू र हालको अवस्था

पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच भएका परिवार (प्रतिशत)	०.४८	
आधारभूत खानेपानी सेवामा पहुँच पुगेका जनसंख्या (प.दि.वि.ल. ६.१.१.२)	प्रतिशत	९७.२
प्रशोधित/ सुरक्षित खानेपानीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	७०
उन्नत सूधारिएका सरसफाइसम्बन्धी सुविधाहरू प्रयोग गर्ने परिवार जसले यस्ता सुविधाहरू अरुसँग साझेदारी गर्नुपर्दैन (प.दि.वि.ल. ६.२.१.१)	प्रतिशत	३०
आधारभूत शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	८५
ढल प्रणालीहरू/उपयुक्त (Faecal Sludge Management) मा चर्पी जोडिएका परिवार (प.दि.वि.ल. ६.२.१.३)	प्रतिशत	०
उपभोक्ता समितिपार्फत सञ्चालन गरिएका खानेपानी आयोजना	संख्या	११
संरक्षणमा समेटिएका खानेपानी मुहान	संख्या	०
आधुनिक र सुविधासम्पन्न शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२५
डस्टर्विन प्रयोग गर्ने र फोहरलाई वर्गीकरण गर्ने घरपरिवार	संख्या	१०१२
सामुदायिक हिसाबले संगठित रूपमा नियमित नगरघर तथा टोल सरसफाई कार्यक्रम संख्या (वार्षिक)	संख्या	१४

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

● प्रचुरमात्रामा भूमिगत जलस्रोतको उपलब्धता भएको
● नगरपालिकाको वडा नं. ३ को पडरिया, वडा नं. ६ को तेनुहवा, र वडा नं. ७ को कर्महवा जस्ता खानेपानी आयोजना निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको
● स्वच्छ, खानेपानी र सरसफाईको सुविधा उपलब्ध गराउने कार्यलाई प्राथमिकीकरण गरिएको
● पिउने पानी अभावका कारण नगरपालिकाबासीले सास्ती भोग्न नपरेको
● नगरपालिकामा पानी संरक्षण गरी दिगो रूपमा पानीको सदूपयोग गर्ने योजना कार्यान्वयन गर्न सकिने
● घरघरमा पानी संकलन ट्यांकी राख्न प्रोत्साहन गरेमा दीर्घकालीन हिसाबले पिउने पानीको समस्या समाधान गर्न सकिने
● फोहरको वर्गीकरण, न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालनमा ल्याउने नीति लिएको
● सहरी इलाकाहरूमा विकास नभई सकेकोले फोहोर व्यवस्थापन जटिल नभएको
● घरबाट निस्कने फोहोरलाई असंगठित रूपमै भए पनि जैविक मलको रूपमा प्रयोग गर्ने गरिएको

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
● प्रचुर मात्रामा भूमिगत जल स्रोतको उपलब्धता भए तापनि पिउने पानी शुद्धीकरण गरी पिउने उचित प्रबन्ध नभएको
● सम्पूर्ण घरपरिवारलाई सुरक्षित र स्वच्छ पिउने पानी वितरण प्रणालीमा जोडन नसकिएको
● ट्युबवेलको पानीमा गच्छ आउने साथै आइरन, आर्सेनिक जस्ता तत्वहरू देखिएको
● पानीका उपलब्ध प्रमुख स्रोतहरूको वैज्ञानिक हिसाबले संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न नसकिएको
● फोहोरमैला संकलन केन्द्र तथा ल्याण्डफिल साइटको व्यवस्था भइनसकेको
● अधिकांश घरहरूमा व्यवस्थित शौचालयको साथै नगरपालिकाको अधिकांश सार्वजनिक स्थलमा शौचालयको व्यवस्था नभएको
● विशेषगरी सघन वस्तीमा रहेका बजार केन्द्रहरूमा सडकहरूमा नाला व्यवस्थापन हुन नसकेको
● वैज्ञानिक फोहोरमैला व्यवस्थापन हुन नसकेको
● कच्ची सडकका कारण धुलोले गर्दा वायु प्रदूषण हुने गरेको
● फोहोर व्यवस्थापनको ठोस योजना नवन्दा विशेषगरी बजार क्षेत्रमा दीर्घकालीन हिसाबले जटिलता सिर्जना हुन सक्ने
● पिउने पानी तथा सरसफाईको उचित व्यवस्थापन नहुँदा विभिन्न सरुवा रोगको संक्रमण हुन सक्ने

५.३ युवा तथा खेलकूद

राष्ट्रिय युवा नीति २०७२ अनुसार १६ देखि ४० वर्ष उमेर समूहको जनसंख्यालाई युवा समूहमा राखिएको छ। देशको प्रमुख श्रम शक्ति, मानव संसाधन र उर्जाको आधार स्तम्भ नै यी युवाहरू हुन्। युवाको सामर्थ्यलाई पूर्णत सदूपयोग गरेका राष्ट्रहरूले नै ठूलो फड्को मारेका छन्। यस प्रकारको युवा शक्तिलाई देशमै उपयूक्त रोजगारी दिनसके छोटो अवधि मै आर्थिक तथा सामाजिक समृद्धि हासिल गर्न सकिन्दछ।

नगरपालिकाले सिलाइ कटाई, च्याउखेती, वेटर तालिम, प्लम्बर तालिम, तरकारी खेती, मोबाइल मर्मत, मोटर साइकल सर्विसिङ्ग, इलेक्ट्रिसीयन तालिम आदि संचालन गरेको छ। त्यसैगरी बेरोजगार युवाका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत नाला तथा सार्वजनिक स्थल सरसफाई कार्यक्रम अन्तर्गत दुर्घटनाका विरुद्ध जन चेतना अभियान, कम्प्यूटर तालिम आदि संचालन गर्दै आएको छ।

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ नगरपालिकामा १५ देखि ३९ उमेर समूहको जनसंख्या ४०.३० प्रतिशत भएको।
■ नगरपालिकाले सिलाइ कटाई, च्याउखेती, वेटर तालिम, प्लम्बर तालिम, तरकारी खेती, मोबाइल मर्मत, मोटर साइकल सर्विसिङ्ग, इलेक्ट्रिसीयन तालिम आदि संचालन गर्ने गरेको।
■ नगरपालिकामा बेरोजगार युवाका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत नाला तथा सार्वजनिक स्थल सरसफाई कार्यक्रम, नहर सुधार कार्यक्रम सञ्चालन भएको।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ नगरपालिकाले मानव संसाधन विकास तालिम सम्बन्धी कार्यक्रम अन्तर्गत दुर्व्यसनी विरुद्ध जन चेतना अभियान, कम्प्यूटर तालिम आदि संचालन गर्दै आएका
■ युवा शक्ति नगरपालिकाको मानव संसाधनको महत्वपूर्ण स्रोत भएको ।
■ नगरपालिकाको भावी समृद्धि युवाको काँधमा रहेको ।
■ युवासँग सम्बन्धित क्लब, खेलकुद मैदान तथा साँस्कृतिक टोलीहरू नगरपालिकामा रहेको ।
■ युवा शक्तिमा रहेको जागरूकतालाई यथोचित सम्बोधन गर्न सक्ने नगरपालिकाको विकासमा कायापलट हुन सक्ने ।
■ नियमित रूपमा खेलकुद तथा मनोरञ्जनात्मक गतिविधिका लागि रंगशाला, खेलकुद मैदान तथा मनोरञ्जनात्मक गतिविधीहरूलाई प्राथमिकतामा राखेर क्रमशः स्तरोन्तती गर्न सक्ने ।
■ नगरपालिकाको युवा लक्षित वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सक्ने ।
■ गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्र संग समन्वय गरी युवामैत्री तालिम, गोष्ठी तथा सेमिनार आयोजना गरी आय आर्जनका गतिविधिमा आवद्ध गराउन सक्ने ।
■ नगरपालिकामा विभिन्न प्रयोगात्मक कार्यक्रमहरु आयोजना गरी युवाहरूलाई प्रतिश्पर्धात्मक तथा जागरूक बनाउन सक्ने ।
■ उच्च तथा प्राविधिक शिक्षाका अवसरहरु नगरपालिकामै सिर्जना गरी रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना गर्न सक्ने ।

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु
■ नगरपालिकामा युवा लक्षित कार्यक्रमले युवा वर्गलाई यथोचित सम्बोधन गर्न नसकेको ।
■ नगरपालिकाबाट स्वभाविक रूपमा ठूलो हिस्सा शिक्षा तथा रोजगारका लागि शहरी क्षेत्र तथा विदेश पलायन भइरहेको ।
■ प्रधानमन्त्री युवा रोजगार कार्यक्रम आशातित रूपमा युवा आकर्षण र युवामैत्री हुन नसकेको ।
■ युवा जनशक्तिलाई यथोचित अभिमुखीकरण तथा तालिमको व्यवस्था हुन नसकेको ।
■ नगरपालिकामा रहेका युवाहरूपनि निरास, निश्चिक्य भई मोबाइल लगायतका सूचना प्रविधिमा व्यस्त रहने लत बढ्दै गएको ।
■ कठिपय युवाहरू गलत संगत, लागूपदार्थ सेवन, भैझगडा लगायतका कूलतमा फस्ने अवस्था रहेको ।
■ नगरपालिकामा अध्ययन तथा रोजगारका लागि शहर तथा विदेश गएकाहरूलाई स्वदेशमै रोजगार सृजना गर्ने चुनौती रहेको ।
■ नगरपालिकामा सम्पूर्ण वेरोजगार युवाहरूलाई थेगन सक्ने गरी रोजगारीको सिर्जन गर्ने चुनौती रहेको ।
■ कोभिड १९ का कारण प्रभावित वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका तथा नगरपालिकाका वेरोजगार युवाहरूलाई यथोचित सम्बोधन गर्न नसकिएको ।
■ पूर्वाधारको समुचित विकास गर्न नसकिएको कारण तोकिएका खेलकुद मैदानहरु, क्लब तथा मनोरञ्जनात्मक स्थलहरु स्तरोन्ती गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको ।
■ कूलतमा फसेका वा फस्ने खतरमा रहेका युवाहरूलाई रोक्ने कार्यक्रमा तत्काल संचालन गर्नु पर्ने चुनौती रहेको ।
■ अधिकांस युवाहरु उच्च र प्रविधिक शिक्षा हासिल नगर्ने हुँदा स्थानिय रोजगारमा जोडिन नसकेकोले विदेश जाने गरेको ।
■ युवाहरुको रोजगारमूलक तालिममा कम चासो, तालिम लिएर सदुपयोग गर्न नसकेको ।

५.४ खेलकुद र मनोरञ्जन

नगरपालिकामा मनोरञ्जनको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका खेलकुद मैदानहरु नभएपनि क्रिकेट तथा फुटबल मैदानहरु, खुल्ला जमिन, चौर, पोखरी, पार्कहरू, पिकनिक स्थलहरूमा यहाँका मानिसहरूले मनोरञ्जन लिने गरेको पाइन्छ तर ती खुला जमिन, चौर तथा खेलमैदान व्यवस्थित मैदानको रूपमा विकसित भईसकेका छैनन् । (प्राय सबै विद्यालयहरूको आफ्नै चौर स्कुल कम्पाउण्ड भित्र) नगरपालिकाको वडा नं. १ मा भगवानपुर खाली जग्गा, नन्द नगर देखि पूर्वको मैदान (३ विघामा), वडा नं. ६ मा तेनुहवा मा.वि को खेल मैदान, तर्कुलाहको सार्वजनिक जग्गा (३ विगाह), तेनुहवाको स्कुल पछाडीको जमिन, स्वास्थ्य चौकि उत्तर-पूर्व तर्फको जमिन, पर्सा तेलार नदि किनारको जग्गा, जस्ता खेलमैदानहरु रहेका छन् ।

सूचकहरु र हालको अवस्था

व्यायामशालाको संख्या	संख्या	)
सुविधा सम्पन्न खेलकुद रंगशालाको संख्या	संख्या	०
खेल मैदानको संख्या	संख्या	१
थिएटर वा सिनेमा घरको संख्या	संख्या	०
बाल उद्यानको संख्या	संख्या	१
पार्क तथा हरित उद्यानको संख्या	संख्या	१
व्यवस्थित पिकनिक स्थलको संख्या	संख्या	२
व्यावस्थित पौडी पोखरीको संख्या	संख्या	०
जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्रको संख्या	संख्या	०
साँस्कृतिक तथा कला केन्द्रको संख्या	संख्या	०

प्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष र दुर्बल पक्ष

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ नगरपालिकामा प्राय सबै विद्यालयहरूको आफ्नै चौर (स्कुल कम्पाउण्ड भित्र), वडा नं. १ मा भगवानपुर गौडहरु खाली जग्गा, नन्दनगर देखि पूर्वको मैदान (३ विद्यामा), वडा नं. ६ मा तेनुहवा मा.वि को खेल मैदान, तर्कुलाहको सार्वजनिक जग्गा (३ विगाह), तेनुहवाको स्कुल पछाडीको जग्गा, स्वास्थ्य चौकि उत्तर-पूर्व जग्गा, पर्सा तेलार नदि किनारको जग्गा, जस्ता खेलमैदानहरू रहेको
■ नगरपालिकाले नगर स्तरीय खेलकुद कार्यक्रमलाई आवश्यक प्रवर्धन र प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको (प्रत्येक वर्ष मेयर कप रनिंग क्रिकेट संचालन गर्ने साथै अन्य खेलकुदका अतिरिक्त क्रियाकलापहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने नीति अवलम्बन गरेको)
■ स्वास्थ्यका लागि मनोरञ्जन भन्ने तथ्यलाई मनन गर्दै निजी क्षेत्रको साफेदारीमा नगर भित्र विविध किसिमका मनोरञ्जन स्थान विकासका लागि आवश्यक प्रोत्साहन गर्ने नीति लिएको
■ तर्कुलाहा सार्वजनिक जग्गा (करिब ३ विगाह) मा क्रिकेट रंगशाला, उद्यान, पार्क, संग्राहालय बनाउन सकिने,
■ तेनुहवा स्कुल पछाडीको सार्वजनिक जग्गा (१५ कड्दा) मा बालबाटीका बनाउन सकिने
■ भगवानपुर गौडहरमा रहेको ऐलानी मा खेल मैदान बनाउने र ठूला खेल आयोजना गर्न सकिने
■ दानव नदीको लम्तीहवा घाटमा सम्पूर्ण सुविधा उपलब्ध गराई सौन्दर्यकरण गरी पर्यटकीय स्थल बनाउन सकिने
■ पर्सा चोक मटियारा नालामा सौन्दर्यकरण गरी पर्यटकीय क्षेत्र बनाउन सकिने (मउच तयार भैसकेको छ), धोविघाट पोखरी करिब १ विगाहमा सौन्दर्यकरण गरी पर्यटकी स्थल बनाउन सकिने
■ विभिन्न स्थानीय तथा राष्ट्रिय खेलहरू मार्फत स्थानीय प्रतिभाहरू जगेन्ना गर्न सकिने
■ खेलपूर्वाधारको विकास मार्फत विभिन्न खेल प्रतियोगिताहरू आयोजना गरी खेलकुद पर्यटनको विकास गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
■ नगरपालिकामा भएका खेल मैदान, पार्क तथा पिकनिक स्थल व्यवस्थित एवं पूर्वाधारयुक्त हुन नसक्नु
■ नगरपालिका खुल्ला चौर, खेल मैदान, पार्क तथा पिकनिक स्थल प्राय पोखरीको किनार हुनाले खेलकुद तथा मनोरञ्जनात्मक गतिविधिले पर्यावरणलाई असर पार्नु
■ नगरपालिका भर सार्वजनिक पुस्तकालय, सिनेमा हल तथा नाट्यशाला, स्वीमिङ्पुल, व्यायामशाला जस्ता अध्ययन तथा मनोरञ्जनस्थलको अभावमा हुनु
■ नगरपालिकामा खेलकुदको विकास गर्न स्थानीय स्तरमा खेलकुद प्रशिक्षकको अभाव हुनु
■ सीमित बजेटका कारण नगरपालिकाले खेलकुद तथा मनोरञ्जनमा यथोचित लगानी गर्न नसक्नु
■ व्यवस्थित खेलकुद पूर्वाधारहरूको विकास गर्न ठूलो आकारको बजेटको व्यवस्थापनको चुनौती रहेको
■ भौगोलिक अवस्थिति सहज हुँदाहुँदै पनि एकीकृत खेलकुद जागरण अभावका कारण खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्न चाहेजस्ति सहज र चुस्त रूपमा विकास गर्न कठिन रहेको
■ खेलकुदलाई व्यवसायीकरण गर्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगितामा खेलाडीहरू समावेश गराउन कठिन परिस्थिति रहेको

<ul style="list-style-type: none"> ■ विभिन्न बडामा रहेका खुलाचौर तथा खेलमैदान स्तरउन्नति चुनौतीपूर्ण भएको । ■ ऐतिहासिक, पर्यटकीय तथा धार्मिक महत्वका क्षेत्रहरूमा पार्क, वनभोज स्थल आदिको विकास गर्न कठिन ■ आवस्यक पूर्वाधार नहुनु, खेल सामग्रीको अभाव हुनु र प्रतिस्पर्धात्मक खेलकुदको आयोजना नहुनु ।

५.५ महिला, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक, सामाजिक सुरक्षा, पंजिकरण

समाजमा सीमान्तकृत जनसंख्यालाई मूलधारमा त्याई उनीहरूको सम्मापूर्वक जीवनयापन गर्नपाउने नैसर्गिक अधिकार सुनिष्चित नगर्दा सम्म सभ्य र सौर्हादपूर्ण समाजको परिकल्पना गर्न सकिदैन । त्यसैले लैङ्गिक समानता, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा प्राथमिकता दिन सके असमानताको जालो तोडन सहज हुन जान्छ ।

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ नगरपालिकाले वर्षेनी जेष्ठ नागरिक तथा महिला स्वयंसेवी सम्मान र सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैडमार्फत वितरण गर्ने गरेको
■ नगरपालिकाको सहयोगमा सिलाई बुनाई तालिम, मैनवत्ती बनाउने तालिम जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको
■ नगरपालिकाले टोल विकास संस्था, महिला समुह, आमा समुह लगायत समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरूको गठन र परिचालन गर्ने नीति लिएको
■ विभिन्न संघ संस्थाले नगरपालिका भर बालबालिका क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरेको
■ महिला हिंसा विरुद्धको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरेको
■ नगरपालिकाले आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा साँस्कृतिक सशक्तिकरण गर्दै नगर विकासमा नीति योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयन स्तर सम्म समावेशी अवधारण अनुरूप महिलाहरूको नेतृत्व र अर्थपूर्ण सहभागिता गराउन प्रोत्साहन गर्ने र महिलाहरूलाई आर्थिक रूपमा सबल बनाउन क्षमता र सिपको विकास गरी रोजगार र स्वरोजगारमूलक आय आर्जनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने नीति लिएको
■ महिला हिंसा, शोषण, वेचबिखन, विभेद तथा दुर्व्यवारलाई शुन्य शहनशिलताको नीति अवलम्बन गरेको
■ विपन्न महिलालाई सिपमूलक तालिम दिई आय आर्जनका कार्यक्रम गर्ने गरिएको
■ दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेसी, मुस्लिम, जेष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएका तथा अत्यसंख्यक, सीमान्तकृत र पिछडा वर्ग आदिको आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, संस्कृति र परम्पराको विकास, संरक्षण तथा प्रवर्धन गर्ने नीति लिएको
■ दलित वर्गमाथि हुने भेदभाव न्यूनीकरण गरी परम्परागत ज्ञान र सिपलाई व्यवसायीकरण गर्ने प्रयत्न गरिएको
■ अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण व्यवस्थित गरी सहायता सामग्री वितरणमा नगरपालिकाले जोड दिएको
■ नगरपालिकामा साँस्कृतिक तथा धार्मिक सहिष्णुता कायम रहेको
■ सञ्चार माध्यम र शिक्षाको सकारात्मक प्रभाव परेको
■ कतिपय महिलाहरू राजनीति, सामाजिक कार्यलगायत विभिन्न विकासका गतिविधिहरूमा सरिक हुन थालेका
■ छोरा र छोरी एकै हुन् भन्ने सोचको क्रमश विकास हुँदै गएको
■ प्रत्येक बडामा १ महिला सदस्य र १ दलित महिला सदस्य अनिवार्य रूपमा निर्वाचित हुने व्यवस्था गरेको हुँदा उनीहरूले सम्पूर्ण महिला, दलित, जनजातिहरूको हक हित तथा अधिकारको पक्षमा आवाज उठाएका कारण सामाजिक न्याय, समानता लगायत समाज सुधारका पक्षमा केही प्रगति भएको
■ महिलाहरूले घरको मात्र काम नभई घर बाहिरको काम पनि गर्न सक्छन् भन्ने सन्देश दिएका
■ अपाङ्ग पुनर्स्थापना केन्द्र, विपन्न सहायता केन्द्र, अनाथालय तथा जेष्ठ नागरिक स्याहार केन्द्र स्थापना गरी न्यायपूर्ण समाजको स्थापनामा सहयोग पुऱ्याउन सकिने
■ भौतिक संरचना निर्माण गर्दा बालमैत्री र अपाङ्गमैत्री बनाउन सकिने
■ शिक्षा र जनचेतनामा आएको क्रमिक सकारात्मक सुधारका कारण महिला तथा सीमान्तकृत वर्गको उत्थानमा उपयुक्त वातावरण बन्दै जाने
■ सबै तह र तप्काका समुदायलाई सामाजिक मूल प्रवाहिकरणमा त्याउँदा नगरपालिकाको समग्र विकास प्रक्रियाले गति लिन सक्ने
■ महिलाहरू राजनीतिक गतिविधिमा संलग्न हुन थालेकाले उनीहरूका आवाजहरू सम्बन्धित निकायमा पुऱ्याउन सहज भएको
■ एकल महिला, बेरोजगार महिला, अति पिछडिएका तथा विपन्नहरूका लागि रोजगारमूलक तालिमको व्यवस्था गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरू

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ नगरपालिकामा सामुदायिक भेटघाट केन्द्र, दलित सञ्जाल, महिला सञ्जाल, बढाश्राम, बाल सुरक्षा तथा सुधार गृह जस्ता भवनहरूको अभाव रहेको
■ नगरपालिकामा परम्परागत रूपमा रहेको लैङ्गिक विभेद पूर्ण रूपमा अन्त्य हुन नसकेको
■ समाजमा महिलाको समग्र सामाजिक स्तर अत्यन्त कमजोर रहेको
■ जातीय भेदभाव पूर्ण रूपले अन्त्य हुन नसकेको
■ सीमान्तकृत समुदाय, आदिवासी जनजातिहरूको आर्थिक र सामाजिक सबलीकरण हुन नसकेको
■ जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू अपेक्षाकृत रूपमा प्रभावकारी हुन नसकेका
■ लुकिछिपी बाल विवाह गर्ने प्रचलन हालसम्म कायम रहेको
■ लैङ्गिक विभेद तथा हिंसाले समाजमा सामाजिक विग्रह त्याउनुका साथै विकासको गतिमा नकारात्मक असर पर्न सक्ने
■ महिला पछाडि पर्दा समग्र पारिवारिक संगठन र समाज नै विकृत बन्न सक्ने
■ सामाजिक सौहार्दता, मेलमिलाप, शान्ति र समृद्धिका लागि सामाजिक विवेकको प्रयोग गरी सामाजिक अन्तरघुलनका साथै महिला शसक्तिकरण र सीमान्तकृत वर्गको मूल प्रवाहिकरण गर्नुपर्ने
■ व्यापक रूपमा महिला शिक्षा तथा अन्य जातजाति, अल्पसङ्ख्यक र सीमान्तकृतहरूलाई विशेष रूपमा लक्षित गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने
■ प्रसूती सेवाको व्यवस्था गर्नुको साथै प्रजनन स्वास्थ्य बारे जनचेतना फैलाउनुपर्ने
■ घरेलु हिंसा र महिला हिंसा निर्मूल गर्नुपर्ने
■ नगरपालिकाभित्र गठन भएका दर्जनौं आमा समूहहरूलाई जाँड रक्सीको विकृति विरुद्ध अभियान सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्नुपर्ने
■ बालविवाह तथा बहुविवाहलाई दण्डित गर्नुपर्ने
■ बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री तथा महिलामैत्री संरचनाहरू निर्माण गर्नुपर्ने

सूचकहरू र हालको अवस्था

नगरपालिकामा महिला उच्चमीहरूको	संख्या	
पूर्णरूपमा आत्मनिर्भर एकल महिलाको संख्या (प्रतिशतमा बढाउदै लैजाने)	प्रतिशत	२
बालश्रमिकहरू (घटाउदै लैजाने)	संख्या	६००
अन्तरजातीय विवाह (बढाउदै लैजाने)	संख्या	१२०
दुर्व्यसन सुधार गृह	संख्या	०
बाल सुरक्षा/संरक्षण गृह	संख्या	०
जेष्ठ नागरिक सत्सङ्ग केन्द्र	संख्या	०
सामाजिक सुरक्षामा योजनामा समावेश भएका नागरिक	प्रतिशत	६३२६
आधार वर्षको तुलनामा न्यायिक समितिमा उजुरीको(प्रतिशतले घटाउदै लैजाने)	प्रतिशत	४७

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ स्थानीय तहलाई सामाजिक सुरक्षाको अधिकार प्राप्त हुनु।
■ नेपाल सरकारले सामाजिक सुरक्षाको विषयलाई प्राथमिकता प्रदान गर्नु।
■ योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको सुरुवात हुनु।
■ सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी जनचेतनामा समेत वृद्धि हुनु।
■ सामाजिक सुरक्षा मौलिक हक्कको रूपमा स्थापित हुनु।

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
■ सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू लक्षित समूदायमा केन्द्रित भई पूर्ण प्रभावकारी र संस्थागत हुन नसक्नु
■ सामाजिक सूक्ष्माले समेट्नु पर्ने वर्गलाई समेट्न एकीकृत सूचना प्रणालीको व्यवस्था नहनु साथै त्यस्ता वर्ग छुट्नु जानु
■ जीवन निर्वाहमा लागि आवश्यक न्यूनतम सहयोग समेत नपुने रकम भएकोले नाम मात्रको सामाजिक सुरक्षा रकम हुनु।

५.६ बालमैत्री स्थानीय शासन

हालको बालबालिकाको समग्र अवस्थाले भोलि राष्ट्र निर्माण तथा समाज निर्माणमा जिम्मेवार हुने मानव संशाधन कस्तो हुने छ, भन्ने निर्धारण गर्दछ तसर्थ बालबालिकाको उचित हेरचाह, शिक्षा, पोषण, स्वास्थ्य जस्ता विषयहरु बाल अधिकारका अर्थात नागरिक दायित्व र जिम्मेवारीका मात्र विषय होइनन्, यी विषय आज हामीले भोलिको समाज र राष्ट्र निर्माणमा गरिने वृहद लगानीसँग गाँसिएका विषयहरु हुन्। राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार, यस नगरपालिकामा ४१.३२ प्रतिशत १४ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका रहेको छ। यो जनसंख्यिक हिसावले जनसंख्याको ठूलो हिस्सा मानिन्छ। बालबालिकाको संख्या धेरे हुनुले राज्यले ठूलो रकम यी बालबालिकाको हेरचाह, स्वास्थ्य, शिक्षा र पोषणमा खर्च गनुपर्ने देखाउछ। हरेक विद्यालयहरुमा बाल क्लब र बाल संजाल गठन गरिएको छ, जस्ते बालबालिकाको हितमा कार्य गर्ने गर्दछ।

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- बालबालिकाको मौलिक अधिकार संरक्षणको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई आएको।
- नगरपालिकाको ठूलो हिस्सा बालबालिका भएकोले उनीहरुको राम्रो हेरचाह गर्न सबै भविष्यका लागि असल समाज र नागरिक निर्माण गर्न सकिने।
- संविधानले बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको।
- स्थानीय सरकारले बाल सरोकारका विषयलाई आफ्ना नीति तथा कार्यक्रममा महत्व दिने गरेको।
- आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारीमा रहेको।

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरू

- राज्यद्वारा बालबालिकाको क्षेत्रमा गरेको लगानी पर्याप्त र प्रभावकारी नभएको
- विपन्नताका कारण धेरै बालबालिकाहरु आधारभूत आवश्यकता र अधिकारबाट बच्चत हुनुपरेको।
- बालबालिकालाई उचित शिक्षा, पोषण र स्वास्थ्यको पूर्ण र्यारेन्टी गर्न नसकिएको।
- बालबालिकाको उचित स्याहार र अधिकारको प्रत्याभूति गर्नु चुनौती र जिम्मेवारी रहेको
- समयमै बालबालिका सवालहरुको सम्बोधन गर्न नसके भोलिको भविष्य अनिश्चित र अन्धकार हुने जोखिम रहेको।

सूचकहरु र हालको अवस्था

बाल श्रमिकको (संख्या)	संख्या	१२००
असहाय बालबालिका (संख्या)	संख्या	३००
पुर्नस्थापित बालबालिका संख्या	संख्या	
विद्यालय जान नपाएका बालबालिकाको संख्या	संख्या	
बालगृह संख्या	संख्या	०
बाल विवाह संख्या	संख्या	
बाल उद्यान संख्या	संख्या	१
पोषण सुनिश्चित गरिएका असहाय अति विपन्न बालबालिका	संख्या	४०००
बालबालिका केन्द्रित वार्षिक बाल कार्यक्रम	संख्या	४१

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

५.७ शिक्षा

हाल नगरपालिकामा १ वटा सरकारी क्याम्पस, ६ वटा उच्च मा.वि, ९ वटा मा.वि, ८ वटा आधारभूत र प्रा.वि १४ समेत गरी ३२ वटा सामुदायिक तथा २९ वटा संस्थागत (निजी) विद्यालयहरु तथा ३५ वटा मदरसा रहेका छन्।

सूचकहरु र हालको अवस्था

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	ईकाइ	आधार अवस्था हालको अवस्था २०७९
५ वर्ष माधिको जनसंख्याको साक्षरता दर	प्रतिशत	८७
१५ देखि ६० वर्षसम्मका जनसंख्याको साक्षरता दर	प्रतिशत	-
५ देखि २४ वर्ष उमेर समुहका स्कुल कलेजमा उपस्थीति दर	प्रतिशत	-
माध्यमिक शिक्षा परीक्षा (SEE) तथा १२ को अन्तिम परीक्षामा २+ जि.पि.ए भन्दा बढि त्याउने विद्यार्थी प्रतिशत	प्रतिशत	-
आधारभूत शिक्षण सिकाइ तालिमप्राप्त शिक्षक प्रतिशत	प्रतिशत	८०
तालिम प्राप्त बाल शिक्षकको संख्या	संख्या	८०
खेल शिक्षक	संख्या	०
हालको विद्यालयमध्ये उपयुक्त र पर्याप्त संख्यामा कक्षा कोठा, फर्निचर र घेरावार भएको विद्यालय प्रतिशत	प्रतिशत	४०
विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्युटर त्याब तथा इन्टरनेट सुविधा भएको मात्रि	संख्या	९
छात्रा मैत्री, बालमैत्री तथा अपाइज्मैत्री शौचालय भएका विद्यालय प्रतिशत	प्रतिशत	५०
पानीको पर्याप्त व्यवस्था भएको विद्यालय प्रतिशत	प्रतिशत	५०
विद्यालयमा आयोजना हुने अतिरिक्त क्रियाकलापहरूको ओसत वार्षिक प्रतिशत	प्रतिशत	५०
प्रारम्भिक बालविकासको कूल भर्ना दर	जना	१००

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षा

क्र सं	सूचक	आधार वर्ष २०७८
१	प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षामा कुल भर्ना दर %	१००
२	प्रारम्भिक बालविकास र शिक्षाको अनुभव रिई कक्षा १ मा भर्ना भएका बालबालिका %	८५.८

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

शिक्षक र विद्यार्थीको अनुपात

तह	अनुपात
आधारभूत	४९०.८
माध्यमिक	६८.८

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व. २०७९/८०

शिक्षक विवरण

बाल विकास केन्द्र	शिक्षक दरबन्दी विवरण									साधिक उमावि अनुदान	नगर शिक्षक अनुदान कोटा			सज्जीय अनुदान कोटा			प्राविधिक धार ९९(१२०)		नगर शिक्षण सिकाइ अनुदान	जम्मा
	प्राथमिक			निम्न माध्यमिक			माध्यमिक				प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	प्राथमिक		
साकारको सङ्ख्या	दरबन्दी	राहत	जम्मा	दरबन्दी	राहत	जम्मा	दरबन्दी	राहत	जम्मा	माध्यमिक	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक	माध्यमिक	निम्न माध्यमिक	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	प्राथमिक		
८२	११४	४९	१६३	१२	१५	२७	९	१४	२३	६	-	-	-	४	६	८	४	-	५२२	

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

विद्यार्थी विवरण

क्र.स	तह	विद्यार्थी सङ्ख्या २०७९		
		सामुदायिक	संस्थागत	जम्मा
१	बालविकास कक्षा	४२२०	६४७	४८६७
२	आधारभूत कक्षा (१-५)	१२९५६	१२९९	१४२५५
३	आधारभूत कक्षा (६-८)	४४७८	५९२	५०७०
४	माध्यमिक कक्षा (९ -१०)	२३१५	२६७	२५८२
५	माध्यमिक कक्षा (११-१२)	११५१	-	११५१

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

विद्यार्थी भर्नादर

क्र.स	सूचक	साल २०७९
१	कक्षा १ मा कूल नयाँ भर्ना दर (%)	१४२.२
२	कक्षा १ मा खुद नयाँ भर्ना दर (%)	९७.१
३	कूल नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा १-५)	१३२.३
४	खुद नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा १-५)	९९
५	कूल नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ६-८)	११७.५
६	खुद नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ६-८)	९३.१
७	कूल नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ९-१०)	९८.४
८	खुद नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ९-१०)	७३.५
९	कूल नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ११-१२)	६८.२
१०	खुद नयाँ भर्ना दर (%) (कक्षा ११-१२)	३२

स्रोत : लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०८०

सूचकहरु र हालको अवस्था

प्राथमिक तहमा खुद भर्नादर	प्रतिशत	९५
प्राथमिक तह पुरा गर्ने दर	प्रतिशत	९८
कक्षा १ मा भर्ना भएका विद्यार्थीमध्ये कक्षा ८ सम्म पुग्ने विद्यार्थी	प्रतिशत	८०
माध्यमिक शिक्षाको कुल भर्नादर (९ देखि १२)	प्रतिशत	९०
प्रति विद्यार्थी हुने सार्वजनिक खर्च (हजारमा)	हजारमा	
विद्युतमा पहुँच भएका आधारभूत विद्यालयहरु	प्रतिशत	९९
इन्टरनेटमा पहुँच भएका आधारभूत विद्यालयहरु	प्रतिशत	९०
४्कज सुविधा भएका आधारभूत विद्यालयहरु	प्रतिशत	९०
अपाङ्गमैत्री विद्यालयहरु	प्रतिशत	१
न्यूनतम रूपमा संगठित/व्यवस्थित शिक्षक तालिम प्राप्त गरेका आधारभूत शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत शिक्षकहरु	प्रतिशत	२४७
न्यूनतम रूपमा संगठित/व्यवस्थित शिक्षक तालिम प्राप्त गरेका माध्यमिक शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत शिक्षकहरु	प्रतिशत	७०
समग्र साक्षरता प्रतिशत	संख्या	५०
साक्षरता प्रतिशत (पुरुष)	संख्या	५५
साक्षरता प्रतिशत (महिला)	संख्या	४५

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

उच्च शिक्षा अध्यापन हुने कलेज	संख्या	७
प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन हुने विद्यालय	संख्या	२
आधारभूत शिक्षा उत्तीर्ण जनसंख्या	प्रतिशत	८५
माध्यमिक शिक्षा उत्तीर्ण जनसंख्या	प्रतिशत	७९
स्नातक तह उत्तीर्ण जनसंख्या	प्रतिशत	४०
स्नातकोत्तर उत्तीर्ण जनसंख्या	प्रतिशत	१५
विद्या वारिधि उत्तीर्ण जनसंख्या	संख्या	०
प्राविधिक वा व्यवसायिक तालिम प्राप्त युवा संख्या	प्रतिशत	२
विज्ञान प्रयोगशाला सुविधा भएका विद्यालय	प्रतिशत	९
सुविधा सम्पन्न पुस्तकालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	९
बुक कर्नर सुविधा भएका विद्यालय	प्रतिशत	१८
सुविधायुक्त खेलमैदान भएका विद्यालय	प्रतिशत	१२
छात्राको लागि व्यवस्थित शौचालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	३२
एक स्वास्थ्यकर्मीको सुविधा भएका विद्यालय	प्रतिशत	०
अनौपचारिक प्रौढ कक्षा संख्या	संख्या	०
व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन भएका बालकलब	संख्या	२

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकामा १ वटा विश्वविद्यालय, १ वटा सरकारी क्याम्पस, ६ वटा उच्च मा.वि, २ वटा मा.वि, ९ वटा आधारभूत, १४ वटा प्रा.वि गरी ३२ वटा सामुदायिक तथा ३० वटा संस्थागत (निजी) विद्यालयहरू तथा ३६ वटा मदरसा रहेका
- सबै आधारभूत सुविधा सडक, विद्युत, संचार, पानी, उपलब्ध गराई विद्यालयमा सुविधा थप गरी हाल संचालनमा रहेका तह थप गर्न सकिने
- नगरपालिकाले संस्थागत विद्यालयको अनुमति, नियम र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्ने नीति लिएको
- नगरपालिकाले सबै बालबालिकालाई आधारभूत तह निःशुल्क र अनिवार्य तथा माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा उपलब्ध गराई सक्षम नगरपालिका बनाउने नीति अवलम्बन गरेको
- नगरपालिकाले विपन्न तथा निम्न आय भएका अभिभावकका बालबच्चाहरूलाई विद्यालय पठाउनका लागि पोशाक, खाजा र पाठ्यसामग्रीको व्यवस्था गर्ने नीति लिएको
- विगत वर्षहरूका तुलनामा शिक्षामा सर्वसाधारणहरूको पहुँच बढेको
- आवश्यक मात्रामा शैक्षिक संस्थाहरू एकआपसमा गाभन (:भचनभ) तथा नयाँ स्थापना गर्न सकिने
- नगरपालिकामा बहुप्राविधिक धारका शिक्षालयहरू स्थापना गर्न सकिने
- बाल विकास केन्द्रको भौतिक तथा शैक्षिक स्तरोन्नति गर्न सकिने
- निजी क्षेत्रको सहयोग लिई शिक्षामा लगानी तथा स्तर वृद्धि गर्न सकिने
- विद्यमान शिक्षण संस्थाहरूको थप स्तरोन्नती गर्न सकिने
- माध्यमिक तहमा कम्प्युटर शिक्षा तथा नगरपालिकामा आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्न तदअनुरूपका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न विद्यालयहरूलाई प्रोत्साहन गर्न सकिने
- सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा आवश्यक मात्रामा शैक्षिक सामग्रीहरूको थप व्यवस्था, पुस्तकालय तथा विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशालाको व्यवस्था गरी व्यवहारिक शिक्षा प्रदान गर्न सकिने
- शिक्षकहरूलाई तालिम दिई गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न सकिने
- दक्ष शिक्षक, गुणस्तरीय शिक्षा दिन सम्बन्धी, कृषि, विज्ञान तथा अन्य प्राविधिक कलेजहरू सञ्चालनमा ल्याउन सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु

- बालविकास, आधारभूत, र सीमित माध्यमिक शिक्षाको सुविधा भए पनि स्नातक र स्नातकोत्तर वा सो भन्दा माथिको उच्च शिक्षालयको अभाव
- नगरपालिकामा प्राविधिक धारको विद्यालय नरहेका कारण प्राविधिक शिक्षावाट नगरपालिका बञ्जित रहेको
- विद्यालयहरूमा स्थानीय आवश्यकता समेट्ने पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागू नगरिएको
- विद्यालयहरूमा विद्यार्थीको अनुपातमा शिक्षक दरबन्दी मिलान नगरिएको
- विद्यालयमा विषयगत शिक्षकको कमी
- विद्यालयहरूमा किताब-कापी-कलम, स्वच्छ खानेपानी, समावेशी शौचालय, पुस्तकालय, सुरक्षित भवन, फर्निचर तथा समय सापेक्ष सूचना प्रविधिमैत्री पूर्वाधारको अपर्याप्तता वा अभाव
- नियमित हाजिरीमा कमजोर अवस्था रहेको
- विद्यालय तथा विद्यार्थीहरूमाझे स्वस्य प्रतिस्पर्धात्मक भावना कमी भएको
- विद्यालय भवन कच्ची र असुरक्षित साथै आवश्यक पूर्वाधार नभएको र भूकम्प तथा प्राकृतिक विपर्तिले क्षति गर्न सक्ने
- अतिरिक्त क्रियाकलाप, विद्यार्थी मैत्री शिक्षा तथा खेलकुद सामग्रीको अभाव भएको
- उपयुक्त खेल मैदानको व्यवस्था नभएको
- लक्षित निरक्षर तथा सीमान्तकृत वर्गलाई विशेष शिक्षाको व्यवस्था नभएको
- छोरीहरूले छोराहरू सरह शैक्षिक अवसरहरू प्राप्त गर्ने पूर्णरूपमा अझै न सकेको
- अधिकांश विद्यालयमा प्राथमिक उपचार कक्ष, पुस्तकालय, कम्प्युटर प्रयोगशाला, विज्ञान प्रयोगशाला र इन्टरनेट सुविधा नभएको
- विद्यालय क्षेत्रका शैक्षिक समस्याहरूको समयमै सम्बोधन नगर्ने हो भने राष्ट्रलाई आवश्यक सक्षम, दक्ष र कर्मठ नागरिक उत्पादन हुन नसक्ने
- आदिवासी, जनजाति, दलित र तथा पिछडा वर्ग/समुदायका महिलाहरूको शैक्षिक स्तर अगाडि बढाउनु पर्ने
- समग्र शैक्षिक समस्याहरू सम्बोधन गरी शैक्षिक संस्थाहरूलाई सुविधासम्पन्न बनाउन बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्ने
- चुस्त अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको व्यवस्था गर्नुपर्ने
- शैक्षिक क्यालेण्डरलाई नियमित तथा व्यवस्थित गर्नुपर्ने
- शिक्षक शिक्षिकाहरूलाई नियमित तालिम प्रदान गर्नुपर्ने
- बालमैत्री तथा विद्यार्थीमैत्री शिक्षण सिकाइ तथा अन्य नवीनतम शिक्षण पद्धतिको विकास गर्नुपर्ने
- अन्तराष्ट्रियस्तरमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्नुपर्ने
- हरेक विद्यालयलाई सूचना प्रविधियुक्त तथा गुणस्तरीय बनाउनु पर्ने
- प्राविधिक तथा सिपमूलक शिक्षाको बढोत्तरी गरिनुपर्ने
- शैक्षिक ऋण तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनुपर्ने
- विद्यार्थी संख्याको आधारमा शिक्षक दरबन्दी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने
- अभिभावक शिक्षा कार्यक्रमको व्यवस्था गर्नुपर्ने
- सुविधा तथा पूर्वाधारयुक्त विद्यालय भवनको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने
- प्राविधिक कलेजहरू सञ्चालन गर्न लगानीको वातावरण बनाउनुपर्ने
- दक्ष शिक्षकहरूको आवश्यकता अनुरूप आपूर्ति गर्नुपर्ने
- जीर्ण भवनहरूलाई स्तरोन्नति गरी सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन गराउनुपर्ने
- सामुदायिक विद्यालयमा अग्रेजी भाषाको माध्यमबाट पनि पठनपाठन गर्ने प्रोत्साहन गर्नुपर्ने

परिच्छेद छ : वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

६.१ वन जंगल क्षेत्र

नगरपालिकामा ठूला वन जंगल नभए तापनि नगरपालिकाको कुल भू-भाग मध्ये करीब ५.६ प्रतिशत भुभाग (२०६८) बनजंगलले ओगटेको छ। यस नगरपालिकामा बाँझो जमिन प्रशस्त मात्रामा रहेकोले उक्त जमिनमा व्यापक जनपरिचालन गरी वृक्षारोपण गर्नुपर्ने देखिन्छ जसले गर्दा नगरपालिकालाई एक प्रकारको हरित बर्गेचाको रूपमा विकास गरी सीमित मात्रामै भएपनि वनलाई आयआर्जनसँग जोड्न सकिन्छ। त्यसैगरी तराइको समधर क्षेत्र भएकाले अधिकांश क्षेत्रमा वर्षातको समयमा निरन्तर नदी कटान हुने र विभिन्न वडाहरु डुबानमा परी सडक अवरुद्ध हुनुका साथै धनजनको क्षति हुने हुनाले भू-संरक्षणका हिसाबले अति संवेदनशील क्षेत्रहरुमा वृक्षारोपण, बाँध निर्माण, तारजाली, तटबन्ध तथा परम्परागत बाढी नियन्त्रण र भू-संरक्षणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

नगरपालिकाको भु उपयोग विवरण

विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत
खेती योग्य जमिन	१०१.६७	९०.६९
वनजंगल	५.६	४.९९
पानी	१.९२	१.७१
अन्य	३.०२	२.६९

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकाको कुल भू-भाग मध्ये ५.६ प्रतिशत बनजंगलले ओगटेको
- नगरपालिकाको शहरी क्षेत्रमा रहेका चोक, चौबाटो र बाटोको विचमा रहेको क्षेत्रलाई हरित क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न सकिन्ने
- खेर गएका तथा खालीरहेका सार्वजनिक जग्गालाई सामुदायिक बनको रूपमा विस्तार गरी आयआर्जनका विशेष कार्यक्रममा आवद्ध गरी गरिबी निवारणमा जोड्न सकिने

६.२ जलाधार व्यवस्थापन

यस नगरपालिका पनि जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रमा सम्पन्न छ। नगरपालिकामा कोइलीहवा खोला, तेलार नदी, गर्तहवा नाला, सोइया नाला, कोठी खोला, धुपही ताल, नौखनीया ताल, हाथिहवा ताल, थरुनीया ताल, अमारी बिच नाला, भुताहा नाला नदीहरु तथा सामाजिक पोखरीहरु महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रका रूपमा रहेका छन्। तथापि यस्ता जलाधार क्षेत्रहरूको ठोस योजना नहुँदा यसको पूर्ण सदुपयोग नभई जलस्रोत खेर गझरहेको अवस्था छ। समृद्धिका आधारहरु मध्ये जलस्रोत पनि एक हो। तसर्थ यस नगरपालिकाका महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रहरूको संरक्षण तथा सम्बर्धन गरी पारिस्थितिक सन्तुलन कायम राख्न र नगरपालिकालाई आर्थिक समृद्धितर्फ लैजान जरुरी छ।

वडा अनुसार ताल र पोखरी संख्या

वडा नं	पोखरी संख्या
१	१२

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

२		४
३		१५
४		१६
५		२५
६		
७		१०
८		१२
९		
१०		३
११		६६
१२		२६
१३		२५
जम्मा		२१४

स्रोत : फिल्ड सर्भे, २०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल मध्ये १.७१ प्रतिशत जलक्षेत्रले ओगटेको
- नगरपालिकामा कोइलीहवा खोला, तेलार नदी, गर्तहवा नाला, सोइया नाला, कोठी खोला, धुपही ताल, नौखनीया ताल, हाथिहवा ताल, थरुनीया ताल, अमारी बिच नाला, भुताहा नाला नदीहरू तथा सामाजिक पोखरीहरू महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रका रूपमा रहेका
- जलाधार क्षेत्रमा कछुवा, भ्यागुता, सर्प, माछा, विच्छी, गंगटो जस्ता जलचरहरु पाइने
- जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको उच्चतम प्रयोग गरी कृषि, उद्योग, पर्यटन आदिको विकास गरी आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू

- बर्घेनी कटान, बाढी र डुबानको समस्या आउने गरेको साथै जलाधार क्षेत्र वरिपरिका मानव वस्ती उच्च जोखिममा रहेको
- वन, जलाधार र भू-संरक्षणका लागि दिगो रूपमा दीर्घकालीन कार्यकमहरू निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने
- जलाधार क्षेत्र संरक्षणको महत्व आममानिसमा बुझाउन नसकिएको
- जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण गर्न नसके भविष्यमा पानीको मुहानहरू सुक्न गई पिउने पानी तथा सिँचाइको चरम अभाव हुनसक्ने
- वैज्ञानिक जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम लागू गर्नुपर्ने

६.३ विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन

यस नगरपालिकामा विशेषगरी डुवान, बाढी, नदी कटान, हावाहुरी, चट्याड, आगलागी, सितलहर, सर्वदंश, खडरी, महामारी, जनावर आतंक जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरु देखापर्दै आइरहेका छन् । यस्ता प्रकोपहरु सामान्यतया पूर्ण नियन्त्रण गर्न नसकेपनि प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरी जनधनको क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । यसका लागि नगरपालिकाले विपद् व्यवस्थापन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार पारी लागू गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

उच्च जोखिममा रहेका स्थानहरुमा वडा नं २ को भरथापुर, तमतिहवा, केवटलिया, अदौली, भुजहिया, विचौबपर र मुजहना रहेका छन् । यसैगरी वडा नं १२ को आमा, सोलवल, आमी र भभई वडा नं १३ को पैसिया र ओडवलिया ११ को महदेवा, मोगलाहा, मनिकापुर, र गद्ढीह रहेका छन् । वडानं ४ को मनौरा र वडा नं ५ को ढोडहवा थप विपदवाट उच्च जोखिममा रहेका स्थानहरु हुन् ।

नगरपालिकावाट यस वर्ष बाढी तथा आगलागिवाट पिडित ३१ परिवारको लागि आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको छ । यसैगरी यस्ता परिवारको लागि रेडक्सको सहयोगमा राहत समाग्री वितरण गरिएको छ । शितलहरवाट प्रभावित १३ वटै वडाहरुका चोक, विद्यालय, स्वस्थ्य चौकी कतथा कार्यालयहरुमा शितलहरवाट जोगिन १४ चट्टा दाउर तथा २००० थान कम्मल वितरण गरिएको थियो । यसैगरी कुखुरा फारममा आगलागि हंदा रु.एक लाख सहयोग गरिएको थियो ।

विपद पुर्व तयारी

- वारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स, तथा चालक २४ घण्टा तयारी अवस्थामा रहेको ।
- विपद पूर्व तयारी र विपद व्यवस्थापन सामाग्री भण्डारण गरि राखिएको छ ।
- वडा नं १ र वडा नं २ मा २ , २ लाख वरावरको राहत रामाग्री खरिद गरि राखिएको छ ।
- विपद व्यवस्थापनको लागि विद्यालय र विभिन्न चौरहरुको सुविधा विद्यमान छ ।
- स्थानीय आपतकालिन सञ्चालन केन्द्र स्थापनाको लागि प्रकृया अगाडी वढेको छ ।
- विपद व्यवस्थापन कोषमा हलसम्म रु. ७७५०००० मौजदात रहेको छ ।

सूचकहरु र हालको अवस्था

विपद्को कारण गत वर्ष ज्यान गुमाउनेको संख्या	संख्या	१
विपद्को कारण घाइते हुनेको संख्या	संख्या	१०
विपदवाट प्रभावित घरपरिवार	प्रतिशत	६०
विपद्को बेला भेला हुने स्थानको	संख्या	१३
दमकल संख्या	संख्या	१
एक्सकाम्प्टर संख्या	संख्या	०
विपद पूर्वसंकेत दिन जडित उपकरणहरुको संख्या	संख्या	१
भूकम्प प्रतिरोधी घरको प्रतिशत		५
जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना अन्तर्गत समुदायस्तरमा कार्यान्वयन भएका कार्यक्रमहरुको संख्या	संख्या	४
जलवायु अनुकूलनका वनस्पति तथा बालीनालीको संख्या	संख्या	६
जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी शिक्षा समावेश गरेका विद्यालयहरुको संख्या	प्रतिशत	३२
जलवायुका असरलाई कम गर्ने कार्यमा तालिम प्राप्त व्यक्तिहरुको संख्या	संख्या	७

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ नगरपालिकामा विपद जोखिम न्यूनीकरण र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा त्याउन सकिने
■ भुकम्प, कोभिड-१९, वाढी जस्ता प्रकोप नियन्त्रणका लागि नगरपालिकामा आपतकालीन विपत व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्न सकिने
■ विपत पीडितलाई रेडक्रस तथा अन्य सहयोगी संस्थाबाट सहयोग प्राप्त हुने गरेको
■ विपद्का बेलामा जम्मा हुने खुल्ला स्थान, सूचना दिने संयन्त्र, आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा आदिको व्यवस्था गर्न सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
■ नगरपालिकामा भएका बस्ती वर्षायाममा बाढी र डुवानको जोखिममा रहेको
■ बर्सेनि वर्षातको समयमा नदी कटान तथा भू-क्षय समस्या हुनेगरेको
■ जलवायु परिवर्तनले भएको अतिवृष्टि, अनावृष्टि, तापक्रम वृद्धि आदिका कारण वार्षिक खेतीपाती क्यालेन्डर परिवर्तन हुन थालेको, बालीनालीमा रोग, किराको समस्या देखिनुका साथै उत्पादनमा नकारात्मक प्रभाव देखिन थालेको
■ प्राविधिक अध्ययन विना जथाभावी विकास संरचना निर्माणले विपद् जोखिम बढाई गएको
■ जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असर तथा विपद् न्यूनीकरण का लागि ठोस योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने
■ कोभिड-१९, वाढी जस्ता प्रकोप नियन्त्रणका लागि नगरपालिकामा आपतकालीन विपत व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्नुपर्ने
■ वृक्षारोपणका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी बनाउनुपर्ने

६.४ वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन

वातावरण संरक्षण भनेको सम्पूर्ण वातावरणीय अवयवहरूको एकीकृत संरक्षणको पाटो हो । यसमा समग्रमा जल, जमिन, जंगल, वायुमण्डल र हाम्रो वरपरको सेरोफेरोलाई स्वच्छ, सफा र सन्तुलित राख्ने विषय आउँछ । वातावरण प्रदूषणले मानिसमा विभिन्न किसिमका रोगहरु निर्माण उत्पादनमा प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने हक हुने छ, भनी मौलिक हकको रूपमा उल्लेख गरिएको छ । तसर्थ यस नगरपालिकामा समग्र वातावरण संरक्षण गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न आवश्यक छ ।

सूचकहरू र हालको अवस्था

नव हारित क्षेत्रको संख्या	संख्या	१
वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्रहरूको संख्या	संख्या	१
सडक सौन्दर्यीकरण	कि.मि.	०.८

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू
■ पार्क तथा हारित क्षेत्र विस्तार गर्न नगरपालिकाले योजनाबद्ध रूपमा काम गरिरहेको
■ नगरपालिकाका सार्वजनिक स्थल, नदी खोला किनार तथा अनुकूल स्थानमा वृक्षारोपण गरिएको
■ यातायातका साधन र कलकारखानाहरू न्युन रहेका तथा हरियाली पर्याप्त भएका कारण तुलनात्मक रूपमा सहरी क्षेत्रभन्दा स्वच्छ वातावरण रहेको
■ नगरपालिकाका विभिन्न ठाउँमा व्यापक वृक्षारोपण गर्नुका साथै बगैँचा, पार्कहरु निर्माण गरी हरियाली प्रवर्द्धन गर्न सकिने ।

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरू र चुनौतीहरू
■ प्राकृतिक सम्पदाहरूको पूर्ण संरक्षण र सदुपयोग हुन नसकेको
■ काठ दाउरालाई धरायसी इन्धनको रूपमा अत्यधिक प्रयोग गर्नाले धरायसी प्रदूषण बढेको

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ समयमै स्तरउन्नती नहुँदा तथा अनावश्यक मानवीय गतिविधि कारण पोखरीहरू सुन्ने खतरा रहेको
■ वातावरण संरक्षण र पूर्वाधार विकास बीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसकेको
■ आमनागरिकमा वातावरण सचेतनाका कार्यकमहरू प्रभावकारी ढंगले त्याउनुपर्ने
■ पर्यावरणीय असन्तुलन तथा प्रदुषणको नकारात्मक असरका कारण जीवन कष्टकर हुन सक्ने

६.५ ल्याण्डफिल क्षेत्र

नदी किनारमा फोहोर फाल्नु वैज्ञानिक फोहरमैला व्यवस्थापन अन्तर्गत उपयुक्त नहुने हुँदा नगरपालिकाले पकरीहवा ल्यानफिल्ड साइड पकरीहवामा करिब ७ विगाह क्षेत्रफलको जग्गा प्रस्तावित ल्याण्डफिल साइटको रूपमा राखेको छ ।

परिच्छेद सात : सुशासन तथा संस्थागत विकास

७.१ सुशासन र वित्तिय व्यवस्थापन

नगरपालिकाले कार्यालयहरूमा नागरिक बडापत्रको व्यवस्था, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता अभिवृद्धि तालिम, नागरिक भेला, सार्वजनिक सुनुवाइ, सामाजिक परीक्षण, अनुगमन तथा नियन्त्रण कार्यप्रणालीलाई चुस्त, व्यवस्थित तथा पारदर्शी बनाउने जस्ता कार्य गरिरहेको छ।

सूचकहरू र प्रगति अवस्था

सार्वजनिक सुनुवाइ		
अनुगमन	संख्या	१४५
पूँजीगत बजेट खर्च	प्रतिशत	५६२
लक्षित आयोजना सम्पन्न	प्रतिशत	६२
न्यायिक समितिवाट फछ्यौट मुद्दा संख्या (वार्षिक)	संख्या	२३
जनगुनासो संख्या	संख्या	६८
गुनासो सम्बोधन प्रणालीबाट सम्बोधन भएका गुनासा	संख्या	६०
कर्मचारी जनप्रतिनिधि तालिम अभिमुद्दीकरण	संख्या	२
सूचना प्रविधिमा आबद्ध सूचना संख्या	संख्या	६
स्थानीय रेडियो कार्यक्रम प्रसारण	संख्या	३
निजी क्षेत्र अन्तर्क्रिया	संख्या	१

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

सबल पक्ष : मुख्य संभावना र अवसरहरू

- नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त बनाउन स्थानीय सरकारमा सम्पूर्ण अधिकार प्राप्त भएको
- नगरपालिकाले नगरको समग्र विकासका लागि विभिन्न विषयगत विज्ञहरूको रोप्तर तयार पार्ने साथै विज्ञ परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि बनाई प्रयोगमा ल्याउने नीति लिएको
- जनादेश प्राप्त निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूले उत्साहका साथ काम गरिरहेको
- सेवा प्रवाहमा उच्चतम प्रविधिको प्रयोग गरी कागजविहिन ९५उभचभिकक झार्थभ०को रूपमा विकास गर्दै लैजाने नीति अवलम्बन गरिएको
- न्यायिक समितिको व्यवस्था भएको
- सेवा प्रवाहका हरेक क्षेत्रमा प्रविधिको विकास तथा विस्तार गरी विचुतीय शासन (भ न्यखभचलबलअभ) लाई तीव्रता दिने नीति लिएको
- लेखा र प्रशासन सञ्चालनार्थ विभिन्न सफ्टवेयरहरूको विकास भएको
- नगरपालिकाको कार्यसम्पादनलाई छिटो छिरितो पारदर्शी, गुणस्तरीय र प्रविधि मैत्री बनाउदै भ्रष्टाचार विरुद्धको शुन्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गरेको
- आवश्यक नगरपालिका तथा बडा कार्यालय भवन निर्माण योजना बनेको
- व्यक्तिगत घटना दर्तालाई विद्युतीय सूचना प्रणालीमा लैजाने योजना भएको
- ज्येष्ठ नागरिक, अपाइरा, दीर्घरोगी, सीमान्तकृत र विपन्न वर्गका वासिन्दाका लागि विशेष सहयोगको व्यवस्था भएको
- कर्मचारीको सेवाग्राहीसँगको व्यवहार सुमधुर रहेको
- नगरपालिका तथा मातहतका कार्यालयहरूमा क्षतिपुर्ति सहितको नागरिक बडापत्रको व्यवस्था गर्न सकिने
- कार्यपालिकाको निर्णय ४८ घण्टाभित्र सार्वजनिक गरी जनताप्रति उत्तरदायी हुने संस्कार विकास गर्न सकिने
- नगरपालिका कार्यालय तथा बडा कार्यालयका कर्मचारीहरूको आचार संहिता बनाएर लागू गर्न सकिने
- सबल पक्षमा उल्लेखित सम्पूर्ण आयामको आधारभूत तहबाट विकास गर्न सकिने
- न्यायिक समितिलाई पूर्णता दिई आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विवाद व्यवस्थापन गर्न सकिने

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

■ स्थानीय सरकार स्वायत्त भएका कारण नगरपालिकाको वस्तुगत अवस्था हेरी आवश्यकताअनुसार असल शासन अभिवृद्धि, मानव संसाधन विकास, योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन र सेवा प्रवाहलाई जनमुखी र प्रभावकारी बनाउन सकिने
■ विद्यमान सूचना प्रविधिको सदुपयोग गरी अन्य स्थानीय सरकारले गरेका उत्कृष्ट अभ्यासहरूको अनुशरण गर्न सकिने
■ जनगुनासोलाई तत्काल सम्बोधन गरी जनताको मन जित्न सकिने
■ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्माण गरी लागू गर्न सकिने
■ आवश्यकताअनुसार प्रहरी तथा सुरक्षा निकायको व्यवस्थापन गर्न सकिने
■ सञ्चार माध्यम मार्फत् नगरपालिकाका काम र विकास निर्माणका योजना सुसूचित गर्न सकिने
■ बालश्रम र महिला हिंसा नियन्त्रणको योजना बनाई नियन्त्रण गर्न सकिने
■ बडा कार्यालयहरू तथा नगरपालिकाको भवन निर्माण गर्न जग्गा व्यवस्थापन र निर्माण कार्य अगाडि बढाउन सकिने

दुर्बल पक्ष : प्रमुख समस्याहरु र चुनौतीहरु						
■ लामो राजनैतिक संक्रमणबाट हालसालै स्थापित नयाँ सङ्घीय प्रणालीको स्थानीय सरकार भएका कारण सर्वाङ्गीण संस्थागत विकास भइनसकेको						
■ सङ्घीयताको अभ्यास तथा अनुभव नभएको						
■ स्थानीयवासीको राजनैतिक चेतनाको स्तर माथि उठी नसकेको						
■ संस्थागत तथा क्षमता अभिवृद्धिका नियमित कार्यक्रमहरूको व्यवस्था नभएको						
■ नगरपालिका केन्द्र/वडाकेन्द्रमा पर्याप्त भौतिक सामग्री (फर्निचर, कन्प्युटर, ल्यापटप आदि) उपलब्ध नभएको						
■ सबै वडाकेन्द्रमा समान रूपले बहुउद्देशीय सेवाहालको व्यवस्था हुन नसकेको						
■ जनचासो र जनगुनासोको समयमै सम्बोधन नहुँदा जनतामा निराशा उत्पन्न भई सङ्घीय व्यवस्थामा नै प्रश्न खडा हुन सक्ने						
■ भ्रष्टाचार वृद्धि हुन सक्ने						
■ पूर्वाग्रहरहित न्याय प्रणाली विकास गर्नुपर्ने						
■ राजश्व अपचलन हुन सक्ने						
■ जनप्रतिनिधि र कर्मचारीतन्त्रको समन्वयमा कठिनाई हुन सक्ने						
■ जनउत्तरदायी शासन प्रणालीको विकास गर्नुपर्ने						
■ सबै कार्यालयलाई कर सूचनामैत्री तथा प्रविधियुक्त बनाउन ठूलो बजेटको आवश्यकता पर्ने						

७.२ स्थानीय तहको जनशक्ति विवरण

क्र.सं.	स्वीकृत पद	संख्या	पदपूर्ति				रिक्त पद
			संघबाट समायोजन भई आएका	साविक स्थानीय निकायमा कार्यरत	आन्तरिक पदपूर्ति	जम्मा पदपूर्ति	
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१	१	०	०	१	
२	अधिकृत शिक्षा शि.प्र.	१	०	०	०	०	१
३	सि.डि.ई इन्जि/सिभिल	१	०	०	०	०	१
४	अधिकृत प्रशासन	१	०	०	०	०	१
५	लेखा अधिकृत प्रशासन/लेखा	१	१	०	०	१	
६	जन स्वास्थ्य अधिकृत स्वास्थ्य/न.स्वा.	१	०	०	०	०	१
७	इन्जिनियर सिभिल वि.ए.आ.	१	०	१	०	१	
८	इन्जिनियर सिभिल /सिभिल	१	०	१	०	१	
९	आ.ले.प. अधिकृत प्रशासन/लेखा	१	०	०	०	०	१

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं.	स्वीकृत पद	संख्या	पदपूर्ति				रिक्त पद
			संघबाट समायोजन भई आएका	सार्विक स्थानीय निकायमा कार्यरत	आन्तरिक पदपूर्ति	जम्मा पदपूर्ति	
१०	अधिकृत शिक्षा / शिक्षा	१	०	१	०	१	
११	अधिकृत प्रशासन	३	०	२	०	२	१
१२	प.हे.ना. स्वास्थ्य/क.न.	१	०	१	०	१	
१३	हेल्थ असिस्टेन्ट स्वास्थ्य हे.इ	१	१	०	०	१	
१४	सहायक प्रशासन सा.प्र.	५	०	०	०	०	५
१५	लेखा सहायक प्रशासन/लेखा	१	०	१	०	१	
१६	प्रा.स. शिक्षा शि.प्र.	१	०	१	०	१	
१७	सव-इन्जिनियर इन्ज/सिभिल	२	०	२	०	२	
१८	कम्प्यूटर अपरेटर विविध	१	०	०	०	०	१
१९	महिला विकास निरिक्षक विविध	१	१	०	०	१	
२०	अमिन - इन्जि/सर्भे	१	०	१	०	१	
२१	सहायक प्रशासन सा.प्र.	३	१	०	०	१	२
२२	स.ले.पा. प्रशासन /लेखा	१	१	०	०	१	
२३	सहायक महिला विकास निरिक्षक विविध	१	०	०	०	०	१
		३२	६	११	०	१७	१५

बडा कार्यालय तर्फ					
बडा कार्यालय सहायक	६				६
सव-इन्जिनियर इन्ज/सिभिल	६				६
सहायक चौथो सा.प्र.	७		४		३
अ. सव-इन्जिनियर	७				७
	२६		४		५२

स्रोत : लुम्बिनी नगरपालिका, २००८०

७.३ स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कन नतिजा

स्थानीय तहको कार्यप्रकृया तथा उपलब्धीको वारेमा लेखाजोखा गरी सबल र दुर्वल पक्षहरुको पहिचान गर्न, विकास तथा सुशासनमा रहेका कमी कमजोरीहरुलाई जानकारी लिन, आवधिक समिक्षाको लागि आधार तय गर्न र स्थानीय तहको विचमा तुलनायोग्य सूचकहरुको तर्जुमा गरी प्रतिस्पर्धात्मक सुधारमा अग्रसर गराई स्थानीय तहलाई सक्षम र प्रभावकारी वनाउने उद्देश्यले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ८० को प्रयोजनको लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कन कार्यविधि २०७७ (पहिलो संशोधन २०७८ पैष १८) जारी गरेको छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिको विगत ३ आर्थिक वर्षहरुको स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कन नतिजालाई यहां विस्त्रेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । जस अनुसार नगरपालिकाले हासिल गरेको अंकभार कमशः आ.व २०७६/०७७

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

मा ५३.२५ प्रतिशत, आ.व. २०७७/०७८ मा ७२.५ प्रतिशत र २०७८/०७९ मा घटेर ४९.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ

।

अंकभारमा यसरी घटवढ हुनुमा पहिलाका दुई आर्थिक वर्षहरुमा नगरपालिकाले स्वयं मुल्याङ्कन गरि कार्यपालिकावाट निर्णय गरि प्रविस्तिकरण गरेको थियो भने पछिल्लो आ.व.मा जि.स.स.को पुनरावलोकनको कारण पनि अंकभारमा कम आएको हुन सक्छ ।

नगरपालिकाको स्वमुल्याङ्कनका विषयगत सूचकहरुलाई विस्लेषण गर्दा कतिपय सूचकहरुमा राम्रो कार्यसम्पादन हंदाहै पनि आवश्यक कागजात र प्रमाणहरु पेश गर्न नसकदा अंकभार कम प्राप्त गरेको पाईएको थियो ।

आउने दिनहरुमा कार्यसम्पादन भएका विषयक्षेत्रहरुको सम्बन्धीत शाखा तथा ईकाइहरुले समयमा नै अभिलेखीकरण गरि राख्नु पर्ने देखिन्छ ।

यसैगरी पछिल्लो आ.व. २०७८/०७९ को तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिए अनुसार स्वमुल्याङ्कन नतिजालाई हेर्दा सामाजिक समावेशिकरण र संगठन तथा प्रशासनको नतिजा सबभन्दा कमजोर देखिन्छ । यसैगरी वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन, सेवा प्रवाह लगायतका विषय क्षेत्रहरु पनि कमजोर देखिन्छ । तसर्थ कमजोर क्षेत्रहरुमा क्षमता विकास र मानव स्रोत साधन र आवश्यक बजेट प्राथमिकताको माध्यमवाट प्राथमिकता दिएर आउने आर्थिक वर्षवाट सुधार गर्नु पर्ने देखिन्छ भने राम्रो अंकभार प्राप्त विषयक्षेत्रहरुको प्रगति अवस्था र प्राथमिकतालाई निरन्तरता दिनु पर्ने देखिन्छ ।

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको स्थानीय तह संस्थागत स्वमुल्याङ्कन नतिजा

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
जम्मा	१००	५३.२५	७२.५	४९.५
शासकीय प्रवन्ध	९	६.२५	८.५	४.५
सभाको सञ्चालन प्रक्रिया (स्थानीय संसरकार सञ्चालन ऐनको दफा १९)	१.००	०.७५	१	०.५
कार्यपालिकाको निर्णय प्रक्रिया (स्थासंसद दफा १७)	१.००	०.५	१	१
सभा । कार्यपालिकाले बनाएका स्थानीय कानून (ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड) तथा निर्णयहरुको सार्वजनिकीकरण (स्थासंसद दफा १०को ३, नेपालको संविधानको धारा २७, सूचनाको हक)	१.००	०.५	१	०.५
सभा र कार्यपालिकाका समिति/उप-समिति सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि (स्थासंसद दफा १४, ४६, ६५, ६६, ६७)	१.००	१	१	०
कार्यपालिकाको बैठक सञ्चालन (बैठक बोलाउने, मिति स्थान तोक्ने, कार्यसूची उपलब्ध गराउने, गणपूरक संख्या,	१.००	१	१	०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
निर्णय पुस्तिकामा हस्ताक्षर, निर्णयमा असहमति आदि) (स्थासंसेद दफा १७)				
आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली (स्थासंसेद दफा ७८)	१.००	०	०.५	०
स्थानीय तहका पदाधिकारी हरुको सम्पत्ति विवरण (स्थासंसेद दफा ११०)	१.००	१	१	१
मूल्याङ्कन अधिकारी बसेको कार्यपालिकाको बैठक संख्या (स्थासंसेद दफा १७, बैठककार्य सञ्चालन नियमावली)	१.००	०.५	१	०.५
लेखा प्रणालीमा SUTRA को प्रयोग (स्थासंसेद दफा ७२)	१.००	१	१	१
संगठन तथा प्रशासन	८	३.७५	३.७५	४
गाउँ/नगरपालिकाको क्षमता विकास । (स्थासंसेद को दफा १०२	१.००	०.७५	०	०
प्रतिवेदन तथा विवरण प्रेषण । (स्थासंसेद दफा ७६ (५) र अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, दफा ३(३))	१.००	०.५	०.७५	०
विषयगत विभाग । महाशाखा शाखा/ उपशाखा/एकाइहरु एवं जनशक्तिको काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवरण । (स्थासंसेद दफा ८अनुसार)	१.००	०.५	१	०
स्थायी पदपूर्ति नगरेभनिएका पदहरुमा करारबाट मात्र पदपूर्ति । (ऐनको दफा ८को उपदफा ८,९)	१.००	१	१	१
कर्मचारीहरुको कार्य सम्पादन सम्झौता । (स्थासंसेद दफा १०कोअनुसार)	१.००	०	०	०
जनशक्ति क्षमता विकासमा लगानी (स्थासंसेद दफा १०कोअनुसार बनेको कार्यविधि)	१.००	०	०	१
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको उपस्थिति दिन (आफ्नो क्षेत्रभित्र काजमा रहेको अवधी समेत) (स्थासंसेद दफा ८अनुसार को कार्य सम्पादन प्रभावकारिता)	१.००	१	१	१
क्षमता विकास कार्यक्रममा पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागिता । (स्थासंसेद को दफा १०कोअनुसार बनेको कार्यविधि) (यस दफामा पदाधिकारी भन्नाले गाउँ। नगर सभाका सदस्यहरूलाई बुझाउनेछ । गणना गर्दा पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको छुट्टाछुट्टै गणना गर्नुपर्नेछ ।)	१.००	०	०	१
वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	११	६.२५	६.५	३
वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र आवधिक योजना तर्जुमा । (स्थासंसेद को दफा २अनुसार)	१.००	०.५	१	०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र पारित गर्ने कार्यमा संबद्ध समिति र समन्वय (स्थाससेने को दफा ६५, ६६ र ६७)	१.००	०.७५	१	१
दीगो विकासका लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण (स्थाससेने को दफा २अनुसार)	१.००	०	०	०
विषयक्षेत्रगत रूपमा बजेट सिलिङ्ग निर्धारण (स्थाससेने को दफा ६६ को अनुसार)	१.००	०.५	०.५	०
बजेट प्रस्तुती तथा स्वीकृति (स्थाससेने को दफा ७अनुसार)	१.००	०.५	१	१
गैरसरकारी सङ्घ संस्थाहरूले गाउँ/नगर सभावाट पारित गरी योजना कार्यान्वयन (स्थाससेने दफा २५)	१.००	१	०	०
कूल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा। (असविव्येदफा ८ अनुसार राजस्वको क्षमता)	१.००	०	१	०
पाँच लाख भन्दा कम लागतका योजनाले कूल पूँजीगत बजेटको ओगटेको हिस्सा (बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको मार्गदर्शन)	१.००	०	०.५	०
वार्षिक आन्तरिक आय बृद्धि गत वर्षको तुलनामा (असविव्येदफा ८ अनुसार राजस्वको क्षमता)	१.००	१	०.५	०
गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा गै	१.००	१	०	०
समपुरक अनुदानवाट सञ्चालन हुने आयोजनाहरूमा लागत साझेदारीका लागि विनियोजित बजेट (असविव्येदफा १०)	१.००	१	१	१
वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन	११	८.७५	८.५	७.५
आन्तरिक स्रोत (स्थाससेने दफा ६५)	१.००	१	१	०.५
वित्तीय अनुशासन (असविव्येदपरिच्छेद ८, दफा २५ देखि ३२)	१.००	०.७५	१	१
आय व्ययको वर्णकरण तथा लेखाङ्कनका लागि नेपाल सरकार द्वारा निर्धारित पद्धति र ढाँचाको प्रयोग (असविव्येद, दफा ३२)	१.००	१	१	१
आय र व्ययको विवरण सार्वजनिकीकरण (असविव्येदफा ३०)	१.००	१	१	१
प्रचलित कानून अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयारी र कार्यान्वयन (सा	१.००	१	०	०
वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समीक्षा (स्थाससेने दफा ७को ६)	१.००	०	०	०
रकमान्तर (स्थाससेने दफा ७९)	१.००	१	१	१
प्रशासनिक खर्च (स्थाससेने दफा ७अनुसारको आय व्यय अनुमान अनुसार)	१.००	१	१	१
पूँजीगत खर्च (स्थाससेने दफा ७अनुसारको आय व्यय अनुमान अनुसार)	१.००	०	०.५	०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
राजस्व सङ्कलन (स्थाससंएन दफा ७१)	१.००	१	१	१
५ खर्च गर्ने अछितयारी (स्थाससंएन दफा ७३)	१.००	१	१	१
सेवा प्रवाह	१६	५.७५	१२	८.५
सेवा प्रवाह (स्थाससंएनदफा ११)	१.००	०	०.७५	०.५
वडाले उपलब्ध गराउने सेवा (स्थाससंएनदफा १२)	१.००	०	१	०
सेवा प्रतिको सन्तुष्टी (स्थाससंएनदफा ११, १को काम)	१.००	०.७५	०.७५	०
सेवा प्रवाहमा प्रविधिमा आधारित टोकन, अनलाइन रजिस्ट्रेशन वा कम्प्युटर विलिङ प्रविधिको प्रयोग (स्थाससंएनदफा ११को उपदफाको ड १)	१.००	०.५	१	१
सेवा प्रवाहको मापदण्ड (SOP) (स्थाससं ऐन दफा १को उपदफाको ड १)	१.००	०.५	०	०
बैंकिंग प्रणालीबाट भुक्तानी (स्थाससं ऐन दफा १को उपदफाको ड ७)	१.००	०.५	१	०.५
वडामा सेवा प्रवाहको वैकल्पिक व्यवस्था (स्थाससंएन १६को उपदफा को ग को ६ र दफा १८ को उपदफा ३)	१.००	०	१	१
गुनासो फछ्योट (स्थाससं ऐन दफा १को उपदफाको ड ७)	१.००	०.५	१	०
सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैड खाता मार्फत भुक्तानी (स्थाससंएन दफा १को उपदफाको त २)	१.००	१	१	१
जन्मेको मितिले ३५ दिनभित्र भएको कूल जन्मदर्ता संख्या (स्थाससं दफा १को उपदफा ४)	१.००	०.५	१	१
सार्वजनिक सुनुवाइ (स्थाससं दफा ७८ को उपदफा ५)	१.००	०	०	०
५ सेवा प्रवाहमा घुम्ती सेवाको प्रयोग (स्थाससं दफा १को उपदफाको ड ७)	१.००	०.५	०.५	१
६ शिक्षामा सबै बालबालिको पहुँच (स्थाससं दफा १को उपदफाको ज)	१.००	०.५	१	०.५
७ स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच (स्थाससं दफा १को उपदफाको झ)	१.००	०.५	१	१
८ कृषि र पशु सेवा (स्थाससं दफा १को उपदफाको ण र द)	१.००	०	१	१
९ स्थानीय उत्पादनको प्रवर्धन र बजारीकरण (स्थाससं दफा १को उपदफाको ण ७)	१.००	०	०	०
न्यायिक कार्य सम्पादन	७	४.५	६.५	५
न्याय सम्पादन (स्थाससंएन दफा ४६ को उपदफा १, दफा ४९ को उपदफा १२)	१.००	१	१	१
मेलमिलाप कर्ताको व्यवस्था (स्थाससंएन दफा ४९ को उपदफा ३)	१.००	१	१	१

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
न्यायिक समितिको निर्णय प्रक्रिया (स्थाससंएन दफा ४९)	१.००	१	१	१
न्यायिक समितिको प्रतिवेदन प्रणाली (स्थाससंएन दफा ५को उपदफा २)	१.००	०	१	१
उज्जूरी फर्छ्यौट। (स्थाससंएन दफा ४९ को उपदफार ४)	१.००	१	१	१
न्यायिक समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन (स्थाससंएन दफा ५१)	१.००	०.५	१	०
मेलमिलाप केन्द्र गठन (स्थाससंएन दफा ४९ को उपदफा १०)	१.००	०	०.५	०
भौतिक पूर्वाधार	१३	५	११	४.५
सडक यातायात गुरुर्योजना अनुसार सडक पूर्वाधार निर्माण	१.००	०.७५	१	०
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना (स्थाससंएन, २०७को दफा २७	१.००	०	१	०
भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिक- निजी साझेदारी नीति (स्थाससंएन, २०७को दफा २४	१.००	०.७५	१	०
बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार (स्थाससंएन, २०७४ को दफा २४ को उपदफा २)	१.००	०	०	०
निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिग्गो व्यवस्थापन (स्थाससंएन, २०७को दफा २को उपदफा ३)	१.००	०	१	०.५
आयोजनाको वातावरणीय अध्ययन- संक्षिप्त, प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) (स्थाससंएन, २०७को दफा २को उपदफा २)	१.००	०.५	१	१
राष्ट्रिय भवनसंहिता र मापदण्ड (स्थाससंएन, २०७४ को दफा ४३ को उपदफा १)	१.००	१	१	०.५
सडकको विस्तार (स्थाससंएन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा ८,५)	१.००	१	१	०
सडकको स्तर उन्नति (स्थाससंएन, २०७को दफा १को उपदफाको ८,५)	१.००	१	१	१
खानेपानी सेवा विस्तार (स्थाससंएन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ को ध १, सोही दफाको उपदफा ४ को ग २, दफा १२ को उपदफा २ को ग १०)	१.००	०	१	१
वार्षिक योजनाको कार्यान्वयन स्थिति (स्थाससंएन २०७४ को दफा ७१ को उपदफा २ विवरणमा चालु आ.व. को प्रगतिको अनुमान समेत पेश गर्नु पर्ने)	१.००	०	१	०.५
फोहोर मैला व्यवस्थापन (स्थाससंएन, २०७को दफा १को उपदफाको ग ११)	१.००	०	१	०
औद्योगिक पूर्वाधार (स्थाससंएन, २०७को दफा ११)	१.००	०	०	०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
सामाजिक समावेशीकरण	१०	३.५	५	३.५
सामाजिक विभेदको न्यूनीकरण (संविधानको धारा १८, समानताको हक)	१.००	१	१	०.५
समानुपातिक सहभागिता (स्थाससंएन, २०७को दफा १११)	१.००	०.५	१	०.५
सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफात)	१.००	०.५	०	०
घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि वहस, पैरवी तथा चेतनामूलक अभियान (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफाको ग ३०)	१.००	०.५	०.५	०.५
बालश्रम, बाल विवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोकसी, छाउपडी जस्ता प्रथासँग सम्बन्धित कार्यहरू (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफाको ग ३०)	१.००	०	०.५	०
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण उत्तरदायी बजेट परीक्षण (GESI Audit) (स्थाससंएन, २०७को दफा २उपदफा को छ)	१.००	०	१	०
महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी (अधिल्लो आ	१.००	०	०	०.५
बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोकसी, छाउपडी जस्ता प्रथा रोकथामका लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रममा लगानी (सशर्त अनुदान बाहेक बाँकी बजेटको)	१.००	१	१	१
महिला/दलित/अपाङ्गता भएका व्यक्ति संयोजक/ अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समितिहरूको सङ्ख्या (कूल गठीत उपभोक्ता समितिको)	१.००	०	०	०
आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछि परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने लगानी (सशर्त अनुदान बाहेक बाँकी बजेटको)	१.००	०	०	०.५
वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन	९	६	५	५.५
विपद् व्यवस्थापन (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफाको न)	१.००	०	१	१
वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण (जल, भूमि, धर्वनी, वायु र खाद्य) (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफा को ड १,२र २६)	१.००	०	०	०.५
वातावरणमैत्री पूर्वाधार	१.००	०.५	०	०
विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्साङ्कन (स्थाससंएन, २०७को दफा १उपदफाको न ४)	१.००	०.५	१	०.५

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

सूचक	पूर्णाङ्क	प्राप्ताङ्क		
		आ.व २०७६/०७७	आ.व २०७७/०७८	आ.व २०७८/०७९
वातावरणीय क्षेत्र प्रवर्द्धनमा बजेट विनियोजन	१.००	१	०	१
वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गै	१.००	१	०	०
स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा बजेट विनियोजन र खर्च (वार्षिक रूपमा)	१.००	१	१	१
टोल विकास संस्था/ स्थानीय तहमा सामुदायिक संस्था गठन तथा सञ्चालन	१.००	१	१	१
एम्बुलेन्स, अग्नी नियन्त्रण जस्ता आकस्मिक सेवाहरूको उपलब्धता	१.००	१	१	०.५
सहकार्य र समन्वय	६	३.५	५.७५	३.५
संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सहकार्य र समन्वय (नेपालको संविधानको धारा २३५)	१.००	०.५	०.७५	०.५
अन्तर स्थानीय तह सहकार्य र समन्वय (प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोग, पूर्वाधार निर्माण, वातावरण संरक्षण तथा फौहोरमैला व्यवस्थापन, आपतकालीन सेवा व्यवस्थापन, राजश्व सङ्कलन आदि) (स्थाससंएन, २०७को दफा २६) (सहलगानीका योजनाहरू : ल्याण्डफिल साईट, अग्नी नियन्त्रण, सडक हारियाली, प्लाइक नियन्त्रण, स्वास्थ्य शिक्षा, रंगशाला, खेलकुद, पर्यटन, बोटानिकल गार्डन, नदी नियन्त्रण, सिंचाई, खानेपानी आदि)	१.००	०.५	१	१
दुई वा सो भन्दा बढी स्थानीय तहको सरोकारको विषयमा बन्ने समितिहरूको गठन र सञ्चालन (स्थाससंएन, २०७को दफा २६ अन्तर्गत)	१.००	०.५	१	१
अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण	१.००	०.५	१	०
अन्तर स्थानीय तह साझेदारी	१.००	१	१	१
जिल्ला समन्वय समिति सँगको समन्वय	१.००	०.५	१	०

स्रोत : आवधिक विकास योजना, लुम्बिनी नगरपालिका, २०७९/०८०

७.४ नगरपालिकाको विभिन्न कानूनको अवस्था

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकावाट जारी भएका विभिन्न कानूनहरूको संख्यात्मक तालिका तल प्रस्तुत गरिएको छ। यि कानूनहरू नगरपालिकाको वेवसाइटसवाट हेने र अध्ययन गर्न सकिन्छ।

ऐन	कार्यविधि	निर्देशिका	मापदण्ड
११	२०	२	३

स्रोत : लुम्बिनी नगरपालिका, २००८०

अनुसूचि

नगरक्षेत्रमा अवस्थित व्यापार, व्यवसाय, उद्योग सम्बन्धि विवरण

बडा नं १			
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी	व्यवसायको किसिम
१	गलोबल इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	२५००००	इन्जिनियरिंग परामर्श सेवा
२	सुरज खाद्यान भण्डार	५०००००	किराना पसल
३	रहिम मेडीकल स्टोर्स	३०००००	मेडीकल पसल
४	शाम्सुल मासु पसल	५००००	मासु पसल
५	सुधा आयल मिल	२२५०००	तोरी पेल्ने मोसिन
६	श्री भरोसा वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	११००००	वचत तथा ऋण सहकारी
७	श्रीवास्त इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	१०००००	निर्माण सेवा
८	पान टंकी पसल	२५००	पान पसल
९	श्री मर्चवारीदेवी ट्रेडिंग सेन्टर	१००००००	व्यापार
१०	लक्ष्मी कवाड सप्लायर्स	३०००००	कवाड पसल
११	राम घुम्ती राईस मिल प्रा.लि.	५०००००	मिल्
१२	कृष्णटेन्ट हाउस एण्ड लाईट जि.क्षे.	५०००००	व्यापार
१३	जय विस्तु विल्डर्स	२५०००००	निर्माण सेवा
१४	आमिर अल्मोनियम गिलास पसल	२५०००००।-	व्यापार
१५	अतिक फैन्सी स्टोर्स	२५००००	फैन्सी स्टोर
१६	खुनगाई मनी एक्सप्रेस	५०००००	मनी एक्सप्रेस
१७	सोना ट्रेडस	३०००००	व्यापार
१८	चौरासिया किराना स्टोर्स	५०००००	किराना पसल
१९	जय श्रीराम किराना पसल	५०००००	किराना पसल
२०	अनिल किराना पसल	३०००००	किराना पसल
२१	विजय बब्लु किराना पसल	३०००००	किराना पसल
२२	जय पवन इन्टरप्राइजेज	३०००००	व्यापार
२३	सुनिल विक्री पसल	१०००००	किराना पसल
२४	रफिक फैन्सी स्टोर	२०००००	फैन्सी पसल
२५	बुद्ध सन्तोष सुन चाँदी पसल	१००००००	व्यापार
२६	राधेश्याम किराना पसल	५०००००	किराना पसल
२७	अल रियाज हेल्था क्लिनिक	१०००००	ओषधी पसल
२८	संजय पान पसल	२५०००	पान पसल
२९	राजेश एण्ड राकेश गल्ला भण्डार	३०००००	व्यापार
३०	कशौधन ग्यास सप्लायर्स	३०००००	व्यापार
३१	सिमा एण्ड रेशमा ग्यास सप्लायर्स	५०००००	व्यापार

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १			
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी	व्यवसायको किसिम
३२	नागेन्द्र ट्रेडस	३०००००	व्यापार
३३	यादव पान भण्डार	२००००	व्यापार
३४	मौर्य इम्पेक्स	१०००००	व्यापार
३५	अमित चिया पसल	४००००	व्यापार
३६	कर्म रेखा पान पसल	३००००	पान पसल
३७	अकबाल क्लोथ स्टोर्स	५०००००	व्यापार
३८	न्यु जयसवाल प्याकेजिंग	५०००००	प्याकेजिंग
३९	आदित्य मिष्ठान भण्डार	५०००००	मिष्ठान भण्डार
४०	ए के स्पेयर पाटर्स एण्ड रयरेज	३०००००	रयरेज
४१	न्यु लक्ष्मी हार्डवेयर एण्ड सप्लायर्स	२००००००	हार्डवेयर एण्ड सप्लायर्स
४२	समद सेटरिंग सप्लायर्स	३०००००	सेटरिंग सप्लायर्स
४३	संजय हेयर कटिंग	५००००	हेयर कटिंग
४४	आशिष किराना तथा गल्ला भण्डार	५०००००	गल्ला भण्डार
४५	लुम्बिनी फ्रेस सेन्टर	३३३३	फ्रेस सेन्टर
४६	न्यू स्टार कृषि सहकारी संस्था लि		कृषि सहकारी संस्था लि
४७	दीपक फोटो स्टुडियो	३३३३	फोटो स्टुडियो सञ्चालन गर्ने
४८	एस के इलेक्ट्रोनिक्स एवम् फेन्सी पसल	३३३३	सामान्य इलेक्ट्रीक तथा फेन्सी
४९	आराध्या किराना पसल	३३३३	खुद्रा किराना सामाग्री
५०	एस एस फैसन कलेक्सन	३३३३	रेडिमेड पोशाक कपडा फैन्सी
५१	नैनिका रेडिमेड सेन्टर	२,००,०००	खुद्रा रेडिमेड फेन्सी कारोबार गर्ने
५२	लुम्बिनि माछा फार्म	५०,००,०००	माछा पालन व्यवसाय
५३	आदर्श किराना पसल	५००५	किराना पसल
५४	न्यू निसार गल्ला भण्डार	५००५	गल्ला भण्डार
५५	सोनम जनरल स्टोर	५००५	जनरल स्टोर
५६	नेपाल सर्फ उत्पादन केन्द्र	५००५	सर्फ उत्पादन केन्द्र
५७	प्रजापति एग्रोभेट	५००५	एग्रोभेट
५८	सहवुद्दीन गल्ला पसल	१००५	गल्ला पसल
५९	विजय खाद्यमल भण्डार	१००५	खाद्यमल भण्डार
६०	विजय प्रकाश मल खाद्य भण्डार	१००५	मल खाद्य भण्डार
६१	विरेन्द्र दिपेन्द्र ज्वेर्लस	२००६	दिपेन्द्र ज्वेर्लस
६२	रिया सुनचाँदी पसल	२००६	सुनचाँदी पसल

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १			
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी	व्यवसायको किसिम
६३	विनोद पान भण्डार	५००००	पान भण्डार
६४	प्रतिक सप्लाईस	२५०६	सप्लाईस
६५	पंकज इलेक्ट्रोनिक्स	३५०५	इलेक्ट्रोनिक्स
६६	अशोका लेटेस्ट फैसुन	५५०५	लेटेस्ट फैसुन
६७	निमर्ल बाबा फैन्सी पसल	१५०५	फैन्सी पसल
६८	मित्र बचत तथा ऋण स.स.लि.	१५०६	बचत तथा ऋण स.स.लि.
६९	आदित्य रेडी मेड	३५०५	रेडी मेड
७०	नेशनल अटो रयारेज	३३३३	अटो रयारेज
७१	स्वास्थ्य फार्मेसी	३३३३	स्वास्थ्य फार्मेसी
७२	विजय अजय क्युरियो पसल तथा चमेना गृह	३३३३	क्युरियो पसल तथा चमेना गृह
७३	रानिमहल कृषि सहकारि संस्था लि	३३३३	कृषि सहकारि संस्था लि
७४	श्री मकरध्वज कृषि सहकारि संस्था लि	३३३३	कृषि सहकारि संस्था लि
७५	रैयान कुखुरा फार्म	३३३३	कुखुरा फार्म
७६	अनलाइन किराना एण्ड जनरल स्टोर्स	१५०००००	थोक तथा खुद्रा पसल
७७	अल सलाम कस्मेटिक जनरल स्टोर	५०००००	सौन्दर्य सामग्री खरीद विक्री
७८	न्यू गंगोत्री किराना पसल	१००००००	खुद्रा थोक विक्री
७९	गुडडु बर्मा सुन चाँदी पसल	१५०००००	सुन चाँदी आभुसण बनाउने तथा विक्री गर्ने शोरूम समेत
८०	लुम्बिनी हार्डवेयर एण्ड इलेक्ट्रोनिक सप्लाईस	२००००००	थोक खुद्र विक्री
८१	नैन्सी एण्ड खुद्रा पशु पालन फार्म	१९५००००	गाई भैसी पालन गरी विक्री गर्ने
८२	लक्ष्मी सेटरिङ व्यवसाय	५०००००	सेटरिङ गर्ने काम

बडा नं २		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	श्री सनराईज ग्लोबल एकेडमी	३०००००
२	निसाद सप्लाईर्स	५०००००
३	यादव फैथोलोजी एण्ड यादव हेल्थकिलिनिक	१०००००
४	उमापति शिव गल्ला भण्डार	३०००००
५	जय अम्बे क्लाथ एण्ड टेन्ट हाउस	१५०००००
६	श्री विश्वाशिलो कृषि सहकारी संस्था प्रा.लि.	५०००००
७	कुवेर बरई	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं २		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
८	एस आर एस इन्जिनियरिंग सर्भिसेस	५००००
९	जय मा बैश्नो देवी किराना पसल	२०००००
१०	न्यु फैसन गैलरी	२०००००
११	श्री गौरव कृषि सहकारी संस्था लि	१५५०००
१२	सागर मोबाइल रिपेरिङ सेन्टर	५०००००
१३	लक्ष्मी भाडा पसल	
१४	साक्षी कास्मेटिक एण्ड किराना पसल	२०००००
१५	गुप्ता फैन्सी स्टोर	५०००००
१६	विटु कस्मेटिक र मोबाइल रिपेरिङ	३०००००
१७	जितेन्द्र फैन्सी एण्ड कास्मेटिक पसल	५०००००
१८	गुप्ता कास्मेटिक फैन्सी स्टोर	
१९	नेवास माछा फार्म	
२०	शाह निर्माण सेवा	१९६००००
२१	कन्हैया पोलट्री फार्म	
२२	रोहित किराना पसल एण्ड गल्ला भण्डार	१००००००
२३	सन्ध्या फैन्सी स्टोर	५०००००
२४	बैण्णो फैन्सी पसल	५०००००
२५	श्याम मदिरा पसल	५०००००
२६	भिलेज रेष्टरेन्ट	२००००००
२७	शाह पोलिट फार्म	५०००००
२८	मायादेवि फैन्सी स्टोर	५०००००
२९	लक्ष्मी पोलिट्री फार्म	५०००००
३०	जय बुढिया माता फर्निचर उद्योग	५०००००
३१	शिवम् गल्ला भण्डार	५०००००
३२	अस्मिता ज्वौलर्स पसल	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं २		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
३३	तनीसक ज्वइलर्स	१५०००००
३४	अंशु ज्वेलर्स	१५०००००
३५	हिमांशु ज्वेलर्स	२००००००
३६	उमेश किराना पसल	४०००००
३७	महादुर्गा किलिङ्ग	१०००००
३८	अश्वेखा कृषि सहकारी संस्था लिमिटेड	१२३१५००
३९	गणेश किराना पसल	२०००००
४०	अनिल मदिरा पसल	१०००००
४१	आनन्द खाजा चामिन पसल	१०००००
४२	बैण्णावी जय अम्बे ईलेक्ट्रीक	३०००००
४३	सुनिल कपडा जुता पसल	३०००००
४४	ऊ चौधरी पशुपालन फर्म	२३०००००
४५	आनन्द चमेना पसल	५००००
४६	दुर्गेश चिया पसल	५००००
४७	रामसिलन किराना गल्ला पसल	५०००००
४८	अन्सिका चाउमिन विक्रि पसल	५०००००
४९	अमित किराना तथा गल्ला भण्डार	५०००००
५०	अन्जनि फैन्सि कपडा पसल	३०००००
५१	रोहित कलाथ हाउस	१५०००००
५२	यादव कलाथ सेन्टर	५०००००
५३	लक्ष्मी ट्रेडर्स कन्सर्न	५०००००
५४	एम .के सप्लायर्स	५०००००
५५	अजय किराना पसल	५०००००
५६	अमय बस्त्रालय	१५०००००
५७	महिमा पोल्ट्री फार्म	१००००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं २		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
५८	नव शान्ति किराना पसल	५०००००
५९	श्री विशाल किराना पसल	५०००००

बडा नं ३		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	एस एण्ड एस निर्माण सेवा	२५०००००
२	सुनिल मिष्टान्न भण्डार	२०००००
३	अनसिका किराना पसल	३०००००
४	सिद्धार्थ डायग्नोस्टिक सेन्टर	१०००००
५	ए टु जेठ मोबाइल सेन्टर एण्ड भिजिटिङ	३०००००
६	अजय रेस्टरेन्ट	९०००००
७	अभय कास्मेटिक्स	९००००००
८	रामु किराना पसल	३०००००
९	डी एन टेक्सटाइल एण्ड फेन्सी स्टोर्स	९८०००००
१०	पडेरिया मदिरा बिक्री पसल	८०००
११	योगेन्द्र लेखापढी केन्द्र	५०००
१२	सुलभ निर्माण सामग्री केन्द्र	५०००००
१३	असद निर्माण सेवा	३३१००००
१४	गुलजार कपडा तथा रेडिमेड स्टोर	९००००००

बडा नं ४		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	अंश निर्माण सेवा प्रा.लि.	२००००००
२	समसुल मासु पसल	५०००
३	विश्वकर्मा ट्रेड सेन्टर	३०००००
४	प्रदीप फर्निचर उद्योग	४०००००
५	निखिल एण्ड दुर्गेश ज्वेलर्स	३०००००
६	अनिता पसल	९०००००
७	कान्छा गल्ला भण्डार	१००००००
८	अर्पिता एण्ड सृष्टि किराना गल्ला भण्डार	२००००००
९	बर्षा एण्ड रितु सप्लायर्स	६००००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ४		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१०	महुवारी गाई भैसि फार्म	७०००००
११	हामिदा फेन्सी स्टोर्स	५०००००
१२	जहरुदीन पोल्ट्री फारम	३००००००
१३	अल हविब पशु फारम	२००००००
१४	राजेन्द्र बंगुर फारम	२००००००
१५	राजीत राम गल्ला भण्डार	३०००००
१६	गोरखनाथ कृषि सहकारी संस्था लि	१०००००
१७	समशितोष्ण कृषि सहकारी	३०००००
१८	अर्जुन गल्ला एण्ड किरजा स्टोर	५०००००
१९	भुसाल इन्जिनियरिंग कन्सल्टेनसी	९५६०००
२०	अनुप कुमार फल फूल तथा तरकारी फार्म	९५०००००
२१	कमरुदीन ड्रिल उद्योग	५०००००
२२	करीना रेष्टरेन्ट	४०००००
२२	विशाल जिउदो माछा पसल	२०००००
२२	हिरा रेष्टरेन्ट	२०००००
२२	सागर इलेक्ट्रोनिक सेन्टर	५०००००
२२	होटेल बुध्द इन्टर नेशनल	९९००००
२२	रामचन्द्र गल्ला भण्डार तथा किराना पसल	५०००००
२२	रेशम रेष्टरेन्ट लज एण्ड कोल्ड स्टोर्स	३०००००
२२	रमेश पशु पालन फार्म	४०००००

बडा नं ५		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	मुस्ताक ईटा उद्योग	२९०००००
२	उषा इन्जिनियरिंग सर्भिसेज	५००००
३	धुर्वा कोल्ड स्टोर	३०००००
४	साहनी मदिरा पसल	२०००००
५	अलाम एण्ड बर्द्धा सप्लायर्स	५०००००
६	अहमदीन तरकारी तथा फलफुल पसल	
७	तौसिक फेन्सी पसल	२५००००
८	लुम्बिनी पदमा होटल प्रा लि	
९	लुम्बिनी फाइबर आर्ट एण्ड जनरल सप्लायर्स	५०००००
१०	टाईम इन्जिनियरिङ कल्सन्टेन्स	३०००००
११	आट के सप्लायर्स	२०००००
१२	वहीदुल हक पोल्ट्री फार्म	
१३	वर्मा सुन चाँदी पसल	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ५		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१४	रामु मदिरा पसल	
१५	बुद्ध मिनि मार्ट	
१६	शिवम मदिरा पसल	
१७	अतिक किराना पसल	
१८	अलिसा पोल्ट्री फार्म	५०००००
१९	लुम्बिनी फेन्सी तथा कस्मेटिक स्टोर	५०००००
२०	सराजुदीन पोल्ट्री फार्म	५०००००
२१	सुर्य कम्प्युटर सोलुसन	५०००००
२२	सब्बु मिल्क आइस्क्रीम र चक्की पे.पि.उ.	
२३	ए आर सप्लायर्स	३,००,०००.००
२४	खान कुखुरा सप्लायर्स	५,००,०००.००

बडा नं ६		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	पिस जोन कन्स्ट्रक्शन	६५००००
२	गंगा निर्माण सेवा	५००००
३	सराफत अली पोल्ट्री फार्म	५०००००
४	होटेल बुद्ध टाउन	५०००००
५	बलेक स्टोन की रेष्टरेन्ट	१८०००००
६	अजमीर वर्कसप	२०००००
७	महबुब अटो गैरेज	४०००००
८	अब्दुल रहिम सप्लायर्स	५०००००
९	अकाश खाजा पसल	५००००
१०	बवि रेष्टरेन्ट एण्ड लज	५०००००
११	सम्झना रेष्टरेन्ट	१०००००
१२	कन्हैया कस्मेटिक एण्ड गिप्ट हाउस	३०००००
१३	सुवास चिया नास्ता पसल	१०००००
१४	अल असीफ स्टोर	३०००००
१५	लुम्बिनी फेन्सी पसल	१०००००
१६	लुम्बिनी किराना फलफुल तथा तरकारी पसल	३०००००
१७	कुलदीप चिया नास्ता पसल	३०००००
१८	खान फेन्सी स्टोर	१००००००
१९	नमस्ते रेष्टरेन्ट	१०००००
२०	खान सुक उद्योग	३०००००
२१	राजाउल्लाह ग्यास सप्लायर्स	३०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ६		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
२२	सुवास वाकस पसल	१०००००
२३	वर्मा भेट सेन्टर	२०००००
२४	पवन रेष्टरेन्ट एण्ड लज	५०००००
२५	साहिल गल्ला भण्डार	१००००००
२६	अर्यान वाइन स्टोर	
२७	बुद्ध भुमि मसला उद्योग	५०००००
२८	युनियन जनरल अर्डर सप्लायर्स	१९०००००
२९	रियाजुदीन पाउरोटी उद्योग	१००००००
३०	सुर्य कम्प्युटर ट्रेडर्स	२००००००
३१	होटेल लुम्बिनी थ्रो ब्रदर्श लज एण्ड रेष्टरेन्ट	२००००००
३२	मनिरक सप्लायर्स	१५०००००
३३	एस आर स्टुडियो एण्ड प्रिन्ट	५०००००
३४	रफिक अण्डा सप्लायर्स	२०००००
३५	अब्दुल किराना पसल	५०००००
३६	फैयाज कुखुरापालन	१००००००
३७	शान्ति किराना तथा रेष्टरेन्ट पसल	१०००००
३८	सि ई कन्स्ट्रक्सन प्रा लि	१८०००००
३९	न्यु मनकामना चिकेन स्टोर	२०००००
४०	गलोबल एजुकेशन एण्ड मल्टि सर्भिसेज प्रा लि	
४१	न्यू खान फैन्सी स्टोर	
४२	एजाज फैन्सी स्टोर	
४३	खाँ एग्रो कन्सर्न	
४४	रिभर साईड होटल एण्ड लज	
४५	ग्याक इनस्ट्रियूट	
४६	खान फैन्सी स्टोर	
४७	रिलायबल कम्प्यूटर एण्ड साईबर सेन्टर	
४८	आलम अटोग्यारेज	
४९	कोशी रेष्टरेन्ट	
५०	अहमद उड क्रास्ट फर्निचर फर्निसिङ्ग सोरुम	
५१	अहमद उड क्रास्ट फर्निचर उद्योग	
५२	अब्दुल हफिज	
५३	अहमद पोलट्री फार्म	
५४	हमदान हाडवेयर एण्ड सप्लायर्स	
५५	एस.ए. निर्माण सेवा	
५६	खान पोलट्री फार्म	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ६		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
५७	होटल गण्डकी एण्ड रेस्टुर्न्ट	
५८	शाहिल फैन्सी स्टोर	
५९	अर्याल पान पसल	
६०	एस डि पोलिट्र फार्म	
६१	महमद आटो पार्ट्स	
६२	बुद्धभुमि मोवाइल एण्ड फोटो स्टुडियो	
६३	सारा बुक एण्ड जनरल स्टोर	
६४	न्यु रोसनि टायर रिपेरिड पसल	
६५	होटेल रिपब्लिक रेस्टुरेन्ट एण्ड लज	१५०००००
६६	होटेल रिपब्लिक रेस्टुरेन्ट एण्ड लज	१५०००००
६७	इसरार फैन्सी स्टोर	५०००००
६८	ताबिस ट्रेडिङ खाद्यान होल सेल खुद्रा जनरल किराना विक्री तथा सप्लायर्स	१९०००००
६९	एस .ए किराना पसल	५०००००
७०	न्यू थकाली भान्सा घर	५०००००
७१	सम्स इलेक्ट्रिकल एण्ड हार्डवयर	१९००५००
७२	खान सूज एण्ड जनरल स्टोर्स	१०००००
७३	अरसद ग्रिल स्टिल र अल्मुनियम पसल	१३५००००
७४	जैसवाल भाँडा एण्ड बाक्सा र दराज पसल	५०००००
७५	कृष्ण फैन्सी तथा वस्त्रालय स्टोर	५०००००
७६	शाहीड इलेक्ट्रोनिक एंव विविध स्टोर	५०००००
७७	जैसवाल नास्ता पसल	२०००००
७८	हकिक फ्रेश हाउश	१०००००
७९	होटेल द आदित्य	१९५००००
८०	शतिआ हार्डवेयर एण्ड फर्निचर पसल	५०००००
८१	शेषमन गाई भैसी पालन फर्म	५०००००
८२	लुम्बिनी डिस्पैलेस नेपाली रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	५००००
८३	शाइन रेसुडगा डेभलपमेण्ट बैंक लि	
८४	भेस्टीज पसल	१०००००

बडा नं ७		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	लुम्बिनी पशुपालन तथा डेरी फार्म	१९०००००
२	दाई भाई रेष्टुरेण्ट तथा किराना पसल	
३	दुर्गेस हार्डवेयर एण्ड सप्लायर्स	५००००००
४	विजय पोलिट्र फार्म	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ७		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
५	आरयन रेष्टरेन्ट एण्ड लज	५०००००
६	सुरेश रेष्टरेन्ड	५०००००
७	माल्ती माछा फार्म	५०००००
८	अराधाना मोबाइल	५०००००
९	शिवम एग्रोभेट	५०००००
१०	दुर्गेश मदीरा पसल	१५००००
११	प्रमोद प्लाइटिक पसल	२०००००
१२	आरिफ र्यास सप्लाईस	३०००००
१३	चन्दन इलेक्ट्रोनिक्स	३०००००
१४	जयसवाल कैन्सी रेडिमेट गार्मेन्ट्स स्टोर	५०००००
१५	न्यू अन्जनी गुप्ता कैन्सी स्टोर	५०००००
१६	अमृत किराना पसल	५०००००
१७	राम अशिष रेष्टरेन्ट	५०००००
१८	श्रवण किराना तथा र्यास सप्लाईस	५०००००
१९	फैसल किराना पसल	५०००००
२०	जयाउल्लाह जनरल स्टोर्स	२००००००
२१	फेमस टेन्ट हाउस	२००००००
२२	नन्द नगर किराना पसल एण्ड गल्ला भण्डार	२०००००
२३	यूनिक सप्लाईस	३००००००
२४	गुप्ता रेष्टरेन्ट	५०००००
२५	ओम सेटिङ तथा मिक्चर	१५०००००
२६	आर.के.हार्डव्यूर एण्ड विविध सप्लाईस	२००००००
२७	सन्तोष पशु पालन फार्म	२००००००

बडा नं ८		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	शहजाद किराना पसल	२५००००
२	ए.एम.निर्माण सेवा	१०००००
३	महर्जन कन्स्ट्रक्शन	३०००००
४	बालाजी माछा पसल	३०००००
५	वि.एण्ड एस इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	१९००००
६	श्रृष्टि रेष्टरेन्ट एण्ड लज	५०००००
७	रिमा मदिरा पसल	२०००००
८	सरस्वती मेडीकलहल	३०००००
९	माया माछा पालन फार्म	१८०००००
१०	शान्ति माछा पालन फार्म	

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ८		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
११	सरिता माछा फार्म	५०००००
१२	होटेल बुद्ध लज एण्ड रेस्टुरेन्ट	१५०००००
१३	अनस जनरल स्टोर	५०००००
१४	सुरेश किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	३०००००
१५	सुरेश किराना पसल तथा गल्ला भण्डार	१९०००००
१६	सैनामैना रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	५०००००
१७	समाट आइसक्रिम उद्योग	५०००००
१८	श्री सृष्टि कुखुरा पालन फार्म	५०००००
१९	यादव पशुपालन फार्म	५०००००
२०	आलाम एग्रो फार्म एण्ड सप्लायर्स	५०००००
२१	कलाम बुक स्टेशनरी	४०००००
२२	सिद्धबाबा किराना पसल	५००००
२३	मकखन फुटकर किराना पसल	५००००
२४	लुम्बिनी टेन्ट हाउस	५०००००
२५	रामपति गल्ला भण्डार	३०००००
२६	रवि निर्माण सेवा	१०००००
२७	समा किराना पसल	५०००००
२८	राज दीप गल्ला भण्डार	७०००००
२९	ममता गिर्ही बलुवा सप्लायर्स	५०००००
३०	सौम्य रेष्टुरेन्ट एण्ड लज	१५०००००
३१	सिध्दार्थ सेटरिड	६०००००
३२	अंशु सेटरिड एण्ड मिक्सर	१००००००
३३	भर्ना रेष्टुरेन्ट	१०००००
३४	सरिता पशु फार्म	२००००००

बडा नं ९		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	कृपा इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	२५३४००
२	राकेश मदिरा तथा कोल्ड	२५००००
३	सरफराज किराना स्टोर	१०००००
४	आसमा रेडिमेट एण्ड फेन्सी स्टोर	२०००००
५	रुपन्ही यूनिक अटो गैरज	३०००००
६	युवराज फर्निचर उद्योग	५०००००
७	एन के कुखुरा पालन तथा सप्लायर्स फार्म	१९०००००
८	एम्बरेष्ट फुड मसाला सेन्टर	२००००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ९		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
९	गुप्ता फुट सेन्टर	२००००००
१०	अकरम सप्लाईस	५०००००
११	न्यू जमाल कास्मेटिक पसल	५००००
१२	एस आर दुध सकलन केन्द्र	३०००००
१३	चौधरी कुखुरा पालन फार्म	५०००००
१४	जलधारा पशु पालन फार्म	५०००००
१५	हिमाञ्चल केवट मदिरा पसल	१०००००
१६	अमरावती कस्मेटिक एण्ड फेन्सी स्टोर	१००००००
१७	राजेश रेष्टरेन्ट	२०००००
१८	आलम मोटर सर्विस सेन्टर	२२००००
१९	हरिदेव माछा फार्म	५०००००
२०	न्यू चौधरी खाद्यान सप्लाईस	५०००००
२१	आर एन स्वीट उद्योग	३०००००
२२	श्री धनराज टेन्ट एण्ड लाईट हाउस	७०००००
२३	शिवम रेष्टरेन्ट	५०००००
२४	लक्ष्मी तरकारि व्यवसायिक खेति	५०००००
२५	दर्शन एकिकृत पशु पालन फार्म	२५०००००
२६	सञ्जय कुखुरा पालन फार्म तथा खरीद विक्री सप्लाईस	२५०००००
२७	अहमद फर्मिसिड सो रुम	१००००००
२८	एस.के. किराना पसल	३०००००
२९	इपुटकिराना तथा गल्ला पसल	१९५००००
३०	त्रियोगी वनिया किराना तथा गल्ला पसल	५०००००

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	लुम्बिनी इन्जिनियरिंग सर्भिसेस	५०००००
२	डिजिटल फोटो स्टुडियो	१०००००
३	सोनु निर्माणसेवा	१०००००
४	प्रिन्स निर्माण सेवा	१०००००
५	लुम्बिनी साँस्कर्तिक एशोशियन प्रा.लि.	२५०००००
६	होटेल आनन्द इन प्रा.लि.	२८०००००
७	बोधी किड्स मोण्टेशवरी प्रा.स्कुल	६०००००
८	लुम्बिनी पिस इन्टरनेशनल प्रा.लि.	२५०००००
९	बुद्ध प्लेस रेष्टरेन्ट	१०००००
१०	स्केल इन्जिनियरिंग कन्सलटेन्सी	१०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
११	मुस्कान लुम्बिनी स्टोर	५०००००
१२	लुम्बिनी जम्बाला होटेल प्रा.लि.	१८४७२०००
१३	रामदास किराना पसल	३०००००
१४	राजेश हेण्डी क्राप्ट	५०००००
१५	ज्योती रेष्टरेन्ट एण्ड लज	३०००००
१६	अब्दुललहा मासु पसल	१०००००
१७	बुद्धमाया गार्डेन प्रा.लि.	५०००००००
१८	होटल प्रेसिडेन्ट एण्ड थकाली भान्साघर	१५०००००
१९	होटेल लुम्बिनी दर्शन	५०००००
२०	स्वस्तिक इन्जिनियरिंग कन्सल्टेन्सी	३०००००
२१	लाईफ केयर हेलथ सेन्टर	३६००००
२२	नेवा रेष्टरेन्ट	३०००००
२३	कुदान इन्जिनियरिंग सर्भिसेज	६०००००
२४	जि.सी. क्याफे फास्टपुट एण्ड सोविनियर सप	३०००००
२५	लीमा रेष्टरेन्ट	२०००००
२६	गोर्खा रेष्टरेन्ट	३०००००
२७	लुम्बिनी इसपाइस कटेज	१०००००
२८	आस्मिता रेष्टरेन्ट	२०००००
२९	हिमालयन रेष्टरेन्ट	३०००००
३०	जनता प्रेस हाउस एण्ड सप्लायर्स	१०००००
३१	अमर निर्माण सेवा	५००००
३२	यूनिक व्यटी पार्लर	२०००००
३३	लीला ट्रेडस	१५०००००
३४	अदर्श इन प्रा.लि.	५५०००००
३५	बिना मिता सप्लायर्स	२००००००
३६	शिव गल्ला भण्डार	५०००००
३७	प्रिन्स रेष्टरेन्ट	४५०००
३८	एभरेष्ट मसला उद्योग	२६००००
३९	आर के मोटरसाइकल सर्भिस सेन्टर	५००००
४०	न्यु लाइट कपडा पसल	५०००००
४१	सलमा ट्रेडस	५०००००
४२	जिया ट्राभल्स एण्ड प्रा.लि.	१५०००००
४३	सन्जना किराना पसल	१०००००
४४	न्यु लाइट टेलरिंग सेन्टर	५००००
४५	रहिम ग्रील उद्योग	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
४६	प्रिन्स फोटो स्टुडियो	४०००००
४७	ओसीउल्लाह गल्ला स्टोर	५०००००
४८	ईरसाद किराना पसल	३०००००
४९	एल बी फेन्सी	५०००००
५०	न्यु प्रतिक्षा एग्रो सेन्टर	२०००००
५१	राज कुमार चिया तथा फलफुल विक्री पसल	२५०००
५२	रोशनी इलेक्ट्रिकल एण्ड रफ्रीजेशन	१०००००
५३	अमेरिका नास्ता पसल	२०००००
५४	मुवारक पान पसल	५००००
५५	अब्दुल फेन्सी स्टोर्स	२०००००
५६	बम्बो हेयर कटिंग सैलुन	१००००
५७	गुलाब चन्द्र फलफुल विक्री पसल	१०००००
५८	त्रिवेणी पान पसल	५००००
५९	पाल्पाली लज एण्ड गेष्ट हाउस	१००००००
६०	मिराज कलेक्सन	२००००००
६१	इंटास फार्मेसी	५०००००
६२	यस के गल्ला भण्डार तथा किराना पसल	२००००००
६३	रोज गेष्ट हाउस एण्ड रेस्टुरेन्ट	६०००००
६४	होटेल त्रिमुर्ति तन्दुरी फेमली रेस्टुरेन्ट	५०००००
६५	नमस्ते लुम्बिनी तन्दुरी फेमली रेस्टुरेन्ट एण्ड गेष्ट हाउस	५०००००
६६	सृष्टि टेन्ट हाउस	५०००००
६७	होटेल कन्थक	१९०००००
६८	KTM मिनी मार्ट एण्ड वाइन सप	१९०५०००
६९	नुर आई केयर	५०००००
७०	लुम्बिनी बुद्ध क्याटारिङ सर्भिस एण्ड टेन्ट हाउस	२००००००
७१	न्यु लुम्बिनी ग्रिल उद्योग	३०००००
७२	लुम्बिनी बुद्ध भुमी गेष्ट हाउस	५०००००
७३	श्री बालाजी स्विट्स मिष्टान भण्डार	
७४	सेभेन स्टेप्स गेष्ट हाउस	८४४७०००
७५	अजय किराना पसल	५०००
७६	सारस स्टुडियो	५०००००
७७	न्यु जय दुर्गा मोटर साइकल सर्विस सेन्टर	
७८	प्रिया इन्जिनियरिङ ग्रील उद्योग	२००००००
७९	त्रिभुवन किराना तथा पान पसल	१००००
८०	मधुवनी बाखा पालन	१८०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
८१	श्री महिलवार पोल्ट्री फार्म	३०००००
८२	होटल अलोका इन	
८३	विनोद मोबाइल केयर महलवार	
८४	सेवक किराना तथा गल्ला भण्डार	२५०००००
८५	लिस्नो रेस्टरेन्ट एण्ड लज	२०००००
८६	करुणा भान्सा घर	२०००००
८७	सुर्यवाँशि रेस्टरेन्ट	५०००००
८८	कृष्ण पशु आहारा	५०००००
८९	एन आइसि एशिया बैंक लिमिटेड	
९०	सोयब अख्तर फ्रेस हाउस	१०००००
९१	कृष्ण गल्ला भण्डार	२००००००
९२	चौधरी हैण्डी क्राफ्ट	५०००००
९३	लुम्बिनी ढकिया मौनी पसल	५०००००
९४	घाटगढी गिट्री बालुवा व्यवसाय	३५००००
९५	कार हस्पिटल	५०००००
९६	फुट वेयर स्टोर	५०००००
९७	सारस भिडियो मिक्सइ एण्ड फोटो सेन्टर	५०००००
९८	अंशिका किराना तथा जनरल स्टोर	५०००००
९९	अब्दुल रहमान किराना तजा जनरल स्टोर	५०००००
१००	नन्दकिशोर किराना स्टोर	३०००००
१०१	लुम्बिनी मिष्ठान भण्डार	३०००००
१०२	रामु इलेक्ट्रिक इलेक्ट्रोनिक्स	१०००००
१०३	मायादेवी इलेक्ट्रोनिक एण्ड इलेक्ट्रोनिक	१०००००
१०४	बुद्ध डिजिटल फोटो	१५००००
१०५	चौधरी फेन्सी	३०००००
१०६	एभरेष्ट इलेक्ट्रिक सप एण्ड ट्रेडस	१०००००
१०७	सुरज मिष्ठान भण्डार	२५००००
१०८	मनकामना कोल्ड डिक्स तथा मदिरा पसल	
१०९	सुदिप मिष्ठान भण्डार	२५००००
११०	बाला जनरल किराना पसल	३०००००
१११	अहमद मेडिकल स्टोर्स	२०००००
११२	दिनेश किराना पसल	५००००
११३	बब्लु इलेक्ट्रीकल	५००००
११४	दुर्गेश पान पसल	५००००
११५	सिमला टेलर्स	५००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

वडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
११६	राज टेलर्स	५००००
११७	मामा खाजा घर	३०००००
११८	सारस मेशिनरी एण्ड हार्डवेयर	२००००००
११९	लोटस कोल्ड स्टोर्स	५०००००
१२०	छोटेलालजी ज्वेलर्स	१००००००
१२१	पाहुना रेष्टरेन्ट	३०००००
१२२	हुसेन इलेक्ट्रीकल	२०००००
१२३	विजय मसला उद्योग	१०००००
१२४	पियाशु सुनचाँदी पसल	२००००
१२५	मनिषा कोल्ड एण्ड भान्सा घर	३०००००
१२६	दर्पण स्वीट्स	५०००००
१२७	बुद्ध रेजन्सी	५०००००
१२८	प्रशान्त कोल्ड स्टोर्स	३०००००
१२९	बुद्ध घरयासी कपडा पसल	१०००००
१३०	ताहिर ट्रेडस	४०००००
१३१	अल हायत दुर्स एण्ड ट्राभल्स प्रा.लि.	५०००००
१३२	ज्योति रेष्टरेन्ट	१०००००
१३३	अनमोल रेष्टरेन्ट	१०००००
१३४	लुम्बिनी सोव नियर शप	३०००००
१३५	ग्रिन लुम्बिसनी भ्यू होटल	२५०००००
१३६	सिद्धार्थ रेष्टरेन्ट	३०००००
१३७	माउण्ड एभरेष्ट लज	
१३८	होटल बेसिल	५०००००
१३९	लुम्बिनी फेमली रेष्टरेन्ट एण्ड तन्दुरी	३०००००
१४०	अमित रेष्टरेन्ट	१०००००
१४१	एस एस रेष्टरेन्ट एण्ड लज	५०००००
१४२	एभरेष्ट मम रेष्टरेन्ट	५०००००
१४३	लुम्बिनी पिस होटल लज एण्ड रेष्टरेन्ट	७०००००
१४४	टासी दिलेख रेष्टरेन्ट	२०००००
१४५	जातक गेष्ट हाउस	१००००००
१४६	हेवा रेष्टरेन्ट	३०००००
१४७	समीर कुखुरा फर्म	३०००००
१४८	होटल जयबुद्ध	४००००००
१४९	श्याम फोटो स्टुडियो तथा मोबाइल सेन्टर	३०००००
१५०	होटल द सुलो	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१५१	लुम्बिनि घुमुवा सुनचाँदि पसल	२००००००
१५२	ए आर के निर्माण सेवा	१९६००००
१५३	वि एण्ड वी फ्रुट एण्ड जुस कर्नर	२०००००
१५४	वि एम चौधरी निर्माण सेवा	१८४००००
१५५	लुम्बिनि प्लास्टिक कलेक्शन	५०००००
१५६	होटेल वेवि बुद्ध रेस्टूर्न्ट	२००००००
१५७	बुद्धमाया ज्योलरि एण्ड हैण्ड कफ्ट सप	१००००००
१५८	लालमन साइकल रिपैरिङ सेन्टर	२००००
१५९	कुदाम रेस्टूरेन्ट	५०००००
१६०	प्रेम जनरल स्टोर्स	५०००००
१६१	सनराइज व्युटि केयर एण्ड कस्मिटिक	१०००००
१६२	हयातुल्लाह मासु पसल	१०००००
१६३	लुम्बिनि फ्रेस हाउस	३०००००
१६४	भुषाल मिनी मार्ट	१५०००००
१६५	आलम प्रिन्टिंग प्रेस	३०००००
१६६	थकाली भान्सा घर एण्ड रेस्टूरेन्ट	१९०००००
१६७	अनिलकुमार कास्मेटिक फैन्सी पसल	६०००००
१६८	सक्षम रेस्टूरेन्ट	५०००००
१६९	शहनाज शाह कुखुरा फार्म	१५०००००
१७०	न्यू लुम्बिनी फैमली रेस्टूरेन्ट	१९५००००
१७१	खान मसला उद्योग	५०००००
१७२	बिनय एग्रो भेट सेन्टर	१००००००
१७३	आकाश मेसिनरी स्टोर्स	२००००००
१७४	श्री दुर्गा कुखुरा पालन फार्म	१००००००
१७५	सलिना कस्मेटिक फैन्सी पसल	५०००००
१७६	नवदुर्गा किराना पसल	१९०००००
१७७	सरसती माछा पालन फार्म	१२०००००
१७८	सरसती केरा तथा तरकारी फार्म	१२००००१
१७९	अनमोल रेस्टूरेन्ट	५०००००
१८०	गुडलक जेन्स पालर	५०००००
१८१	अदित्य पलाई किराना एण्ड जनरल स्टोर	५०००००
१८२	दियान्स कस्मेटिक एण्ड फैन्सी स्टोर	५०००००
१८३	पुष्पान्जली फेसन कलेक्शन	१८०००००
१८४	पञ्जाबी ढाबा लज एण्ड रेस्टूरेन्ट	१५०००००
१८५	सुजीत ग्यास सप्लायर्स	१०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १०		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१८६	अमन हार्डवेयर, प्लाइउड पसल	५०००००
१८७	गुरुड लज	१००००००
१८८	न्यु विशाल गल्ला भण्डार	५०००००
१८९	प्रसान्त रेष्टुरेण्ट	९०००००
१९०	पुनम किराना पसल	३०००००
१९१	सन्तराम जैशवाल किराना एण्ड ग्रास पसल	५०००००
१९२	स्याङ्गाली रेष्टुरेन्ट	१५००००
१९३	कण्ण गाइ भैसी पालन फर्म	२००००००
१९४	सन्ध्या साईकल मर्मत सेन्टर	२०००००
१९५	निसा किराना तथा पान पसल	९०००००
१९६	निखिल एण्ड दुर्गेस ज्वेलर्स	५०००००
१९७	कलाप आकिरिटक प्रा.लि.	५०००००
१९८	हिमाल कृषि सेवा केन्द्र	५०००००
१९९	लुम्बिनी प्लास्टीक एण्ड स्टील दराज स्टोर	१५०००००
२००	श्री दुर्गाकाली गल्ला भण्डार	५०००००
२०१	संस्कार किराना पसल	२०००००

बडा नं ११		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	राम सेवक होटेल भण्डार	१०००००
२	राम प्रकाश होटेल मिष्ठान भण्डार	५००००
३	रामवृक्ष मिष्ठान भण्डार	५००००
४	राम केशव मिष्ठान भण्डार	५००००।-
५	खाँन किराना पसल	३०००००
६	शिव शंकर बयल सप्लायर्स	१००००००
७	राजाराम मदिरा पसल	१०००००
८	सोनु हेयर कटिंग शैलुन	२००००
९	लक्ष्मी प्लाइउड सप्लायर्स	५०००००
१०	विनोद मदिरा पसल	३०००००
११	नगमा केराना पसल	१५०००००
१२	सृष्टि फैन्सी स्टोर	५०००००
१३	हाजी फैन्सी स्टोर तथा फलफुल पसल	५०००००
१४	एस के फैन्सी एण्ड टेक्सटायल	१००००००
१५	रामा नन्द खाजा तथा ग्रास रिपेरिङ सेन्टर	
१६	जयसवाल चिया नास्ता पसल	१०००००
१७	मोहम्मद इस्लाम किराना पसल	५०००००
१८	नेहा किराना पसल	५०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ११		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१९	सि ई सर्भिसेज प्रा लि	४०००००
२०	फरहान अहमद फैन्सी स्टोर	५०००००
२१	फरहान अहमद किराना पसल	५०००००
२२	जनता ग्यारेज पसल	५०००००
२३	सागर डि.जे. एलेक्ट्रानिक्स सर्विस सेन्टर	५०००००
२४	अफसाना मोटर साइकल इस्पेयर पार्ट्स एण्ड सर्विस सेन्टर	५०००००
२५	आयशा कलास फैन्सी स्टोर	५०००००
२६	अन्तरा आइसक्रिम उद्योग	५०००००
२७	फूलमति माछा पालन फार्म	५०००००
२८	राज किराना पसल	५०००००
२९	यादव मिष्टान भण्डार	५०००००
३०	चौधरी नरसी फर्म	५०००००
३१	दिपक जैसवाल चिया पसल	८०००
३२	पिंकु एण्ड रिकु किराना पसल	५०००००
३३	महिमा सुनचाँदी पसल	५०००००
३४	राज सुनचाँदी गहना मर्मत पसल	२००००००
३५	शिव कुमार ग्रील उद्योग	३०००००
३६	त्रिभुवन मदिरा पसल	९०००००
३७	अल इब्राहिम स्टोर नामक फैन्सी पसल	३०००००
३८	एफ एण्ड एफ फेनसी कलेक्सन पसल	१००००००
३९	सोनु किराना पसल	१५०००००
४०	राज किराना विविध पसल	५०००००
४१	आर्य रेष्टरेन्ट	५०००००
४२	अकबर रेडिमेड फैन्सी स्टोर	५०००००
४३	सलफी ट्रेडिंग सेन्टर	१००००००
४४	विजय इलेक्ट्रिकल एण्ड वि.के टेन्ट हाउस	१९५००००
४५	उपहार मोबाइल सप एण्ड रिपयरिंग सेन्टर	५०००००
४६	विश्वकर्मा टायर सप्लायर्स एण्ड मोटर साइकल मर्मत	५०००००
४७	विसमिल्ला कलेक्शन एण्ड फैन्सी पसल	५०००००
४८	धुपही पशु पालन फार्म	१००००००
४९	दिलालगी हेयर कटिंग	५०००००
५०	चाँद मोबाइल सेन्टर	५०००००
५१	सुजीत किराना पसल	१,००,०००
५२	बुद्ध इनोभेटिभ रिसर्च टे.इ.लु.	४,००,००,०००
५३	दिपेन्द्र फैन्सी स्टोर्स	३,००,०००
५४	एस.के. कस्मेटिक एण्ड कपडा पसल	५,००,०००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं ११		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
५५	खान ट्रेडर्स	५,००,०००
५६	गाइ बैसी पालन गर्ने	१२,००,०००
५७	मौर्य फलफुल एंव तरकारी सेन्टर	३,००,०००
५८	जय विष्णु मां जय मां वैष्णो राइस मिल	३८,००,०००
५९	जियाउ रहमान हार्डवेयर	

बडा नं १२		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	महिमा फेन्सी स्टोर	१०००००
२	दिनेश मदिरा पसल	१०००००
३	धनेश गल्ला भण्डार	५०००००
४	जैसवाल गल्ला तथा किराना पसल	३०००००
५	दुर्गेश कोल्ड स्टोर्स	३०००००
६	रमेश फैन्सी स्टोर्स	५०००००
७	मौर्या टेन्ट हाउस	२०००००
८	रासीद फैन्सी स्टोर	५०००००
९	कृष्णा किराना स्टोर	५०००००
१०	श्री सचितानन्द गल्ला भण्डार	५०००००
११	मिन्टु रेष्टरेन्ट	५०००००
१२	सिर्जना चिया नास्ता पसल	५०००००
१३	सहानी पोल्ट्री फार्म	३५००००
१४	एस के फ्रेस हाउस	१०००००
१५	अर्चना गल्ला एण्ड किराना पसल	१००००००
१६	श्री सरस्वती शिक्षा निकेतन	
१७	राधेश्याम गौकरण पशुपालन फार्म	
१८	गंगासागर पशुपालन फार्म	
१९	अलिमुस्तीम फ्रेस हाउस	
२०	अंकुर किराना पसल	
२१	महालक्ष्मी टेन्ट हाउस	
२२	हेलमेल कृषि सहकारि संस्था लि	
२३	कमलेश किराना तथा फुटकर ग्रास पसल	
२४	साक्षी जनरल स्टोर	
२५	राधेश्याम गल्ला भण्डार तथा किराना पसल	५०००००
२६	फेसवुक रेष्टरेण्ट	५०००००
२७	सन्दिप रेष्टरेण्ट	५०००००
२८	अरिफ फैन्सी स्टोर्स एण्ड किराना पसल	१०००००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

२९	शारदा देवी किराना, गल्ला पसल	५०००००
३०	पुजारी जैसवाल खुद्रा तरकारी र गल्ला पसल	५०००००
३१	विक्रम सटर टाली चैनल ग्रील उद्योग	२००००००
३२	रिंजना चिया नास्ता पसल	५०००००

बडा नं १३		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
१	ओम मदिरा पसल	३०००००
२	न्यु ज्योति कोल्ड स्टोर्स	२०००००
३	मिश्रा कोल्ड स्टोर	३०००००
४	एस एस किराना पसल	१५०००००
५	गोविन्द निसा मदिरा पसल	३०००००
६	आशा मदिरा पसल	३०००००
७	दिपु चिया पसल	५०००००
८	अंश फेन्सी स्टोर्स	३०००००
९	दिनेश चिया पसल	४०००००
१०	साझा रेष्टरेन्ट	३०००००
११	रामु पान पसल	३०००००
१२	युवराज गल्ला भण्डार	१०००००
१३	माँ अम्बे भैसी फार्म	
१४	टुमारो लैण्ड रेष्टरेन्ट	५०००००
१५	पेयारी पोल्ट्री फार्म	३०००००
१६	काजल फैन्स एण्ड विविध स्टोर	१००००००
१७	माया किराना तथा गल्ला पसल	५०००००
१८	शिव पार्वती गल्ला भण्डार	५०००००
१९	भिखु गल्ला भण्डार	३०००००
२०	लुम्बिनी गार्डन लज	५०००
२१	जानकी लक्ष्मी किराना स्टोर	
२२	आशिष मदिरा पसल	
२३	तौलन मदिरा पसल	३०००००
२४	बुद्ध ट्रेड सेन्टर	५०००००
२५	दुवेजी निर्माण सेवा	१९६००००
२६	मौर्य खाजा पसल	५०००
२७	शिवशक्ति शिव गल्ला भण्डार	३०००००
२८	राम बिहारी गल्ला किराना पसल	३०००००
२९	राज कुमार यादव किराना तथा गल्ला भण्डार	१००००००
३०	मौर्य पान भण्डार	५०००

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

बडा नं १३		
क्र.सं	व्यापार, व्यवसाय, उद्योग	लगानी
३१	श्री शिवम कृषि सहकारि संस्था लि	१००००००
३२	विश्वकर्मा मोबाइल रिपेयरिङ एण्ड डि जे टेन्ट हाउस	५०००००
३३	एम के कृषि सहकारि संस्था लि	१५०००
३४	बुद्ध चस्मा पसल	३५००००
३५	लुम्बिनी चस्मा केन्द्र प्रा.लि.	२५०००००
३६	सौगात पोल्ट्री फार्म	५०००००
३७	फैसन ग्लीज	
३८	निरज पोलिट्री फर्म	
३९	सत्या माटो भाडा तथा	
४०	अर्विन्द किराना एण्ड	
४१	श्री माया देवी पशु	१५०००००
४२	सनोज जयसवाल	५०००००
४३	धनराज पशुपालनकेन्द्र	२००००००
४४	प्रकाश सटरिङ फार्म	१९०००००
४५	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	
४६	श्री भरवलिया कुखुरा	१००००००
४७	नम्रता किराना पसल	
४८	प्रिन्स रेष्टरेन्ट	
४९	अभिराज मदिरा स्टोर	५०००००
५०	आफताब किराना पसल	५०००००
५१	नुरेन सेवा सप्लायर्स	५०००००
५२	सप्लायर्स	४५००००
५३	त्रिवेनी यादव भैसी	
५४	आरिफ किराना पसल	
५५	फैसल किराना पसल	
५६	आर एस पेन्टस एण्ड	२०००००
५७	लुम्बिनी फेन्सि कलेक्	
५८	अभिराज मदिरा स्टोर	५०००००
५९	ल स्टोर्स एण्ड सप्लायर्स	५०००००
६०	श्री मानव दुर्गा भैसी र	
६१	तेजकुमारी पशु पालन	१००००००

निर्माण फर्म/कम्पनीको नाम

क्र.सं	निर्माण फर्म/कम्पनीको नाम	संचालकको नाम	ठेगाना
१	अमर निर्माण सेवा	विश्वराज पौडेल	लु.साँ.न.पा.१०
२	पिश्चोन कन्स्ट्रक्सन	अख्तर हुसेन	लु.साँ.न.पा.०६
३	एस ए निर्माण सेवा	सहजाद आलम खान	लु.साँ.न.पा.०६
४	ए एम निर्माण सेवा	अब्दुल मोइद मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०८
५	सोनु निर्माण सेवा	नन्हु प्रसाद गुप्ता	लु.साँ.न.पा.१०
६	गंगा निर्माण सेवा	गंगाराम कलवार	लु.साँ.न.पा.०६
७	प्रिन्स निर्माण सेवा	सत्रुघ्न प्रसाद त्रिपाठी	लु.साँ.न.पा.१०
८	रवि निर्माण सेवा	राजेन्द्र जैसवाल	लु.साँ.न.पा.०८
९	महर्जन कन्स्ट्रक्सन	बद्रे आलम	लु.साँ.न.पा.०८
१०	लुम्बिनी साँस्कृतिक एशोसिएट	अब्बुसमा मुसलमान	लु.साँ.न.पा.१०
११	अंश निर्माण सेवा प्रालि	शैलेन्द्र कुमार श्रीवास्तव	लु.साँ.न.पा.०४
१२	असद निर्माण सेवा	रयासुद्धीन नाउ मुसलमान	लु.साँ.न.पा.१२
१३	आर के निर्माण सेवा	कमलेश प्रसाद वर्मा कोहार	लु.साँ.न.पा.१०
१४	वि एम चौधरी निर्माण सेवा	विष्णुमणी चौधरी	लु.साँ.न.पा.१०
१५	ग्रीन कन्स्ट्रक्सन	अर्जुन कुर्मा	लु.साँ.न.पा.०१
१६	साह निर्माण सेवा	इनामुल्लाह फकिर	लु.साँ.न.पा.०२
१७	दुवे निर्माण सेवा	अशोक कुमार दुवे	लु.साँ.न.पा.१३
१८	ओजस कन्स्ट्रक्सन	सतीश मिश्रा	लु.साँ.न.पा.१०
१९	अवधेश निर्माण सेवा	सदानन्द पाण्डेय	लु.साँ.न.पा.०१
२०	यूनिक कन्स्ट्रक्सन	मकसुद आलम खान	लु.साँ.न.पा.०६
२१	ओम कन्स्ट्रक्सन	राजेश कुमार पाठक	लु.साँ.न.पा.०४
२२	राईजिङ निर्माण सेवा	धनबहादु पौडेल क्षेत्री	लु.साँ.न.पा.०६
२३	मर्चवारी देवी निर्माण सेवा	कुलदीप त्रिपाठी	लु.साँ.न.पा.०२
२४	सि डि आर कन्स्ट्रक्सन	विनोद कुमार विश्वकर्मा	लु.साँ.न.पा.०३
२५	एस एस के निर्माण सेवा	सफिउरहमान अन्सारी	लु.साँ.न.पा.०५
२६	शुभ लक्ष्मी निर्माण सेवा	महेश शलुवाई	लु.साँ.न.पा.०६
२७	आर ए निर्माण सेवा	राजु धोबी / मोहम्मद वहिद फकिर	लु.साँ.न.पा.०३
२८	एस एस के निर्माण सेवा	सराज अहमद खान	लु.साँ.न.पा.०३
२९	सन्देश निर्माण सेवा	आयोध्या कोहार	लु.साँ.न.पा.१०
३०	जय श्री कृष्ण निर्माण सेवा	राम बृक्ष यादव	लु.साँ.न.पा.०९
३१	रेहान निर्माण सेवा	अब्दुल वहिद मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०६
३२	अरमान निर्माण सेवा	रफिक अहमद खान	लु.साँ.न.पा.०३
३३	ग्रीन नेपाल निर्माण सेवा	प्रकाश कुमार कलवार	लु.साँ.न.पा.०१
३४	यूनिफाइड कन्स्ट्रक्सन	भास्केन्द्रनाथ शुक्ला	लु.साँ.न.पा.१२

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं	निर्माण फर्म/कम्पनीको नाम	संचालकको नाम	ठेगाना
३५	जियान निर्माण सेवा	अहमादीन निर्माण सेवा	लु.साँ.न.पा.०६
३६	गोल्डेन कन्स्ट्रक्शन	नजरुद्धीन मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०६
३७	अनस निर्माण सेवा	अख्तर हुसेन मुसलमान	लु.साँ.न.पा.३
३८	फेमस भ्यू कन्स्ट्रक्शन	मतिउल्लाह शाह फकिर	लु.साँ.न.पा.३
३९	जय दुर्गा निर्माण सेवा	कुम्ह नारायण यादव	लु.साँ.न.पा.१०
४०	सिफा निर्माण सेवा	अहमद हुसेन मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०३
४१	नुर विल्डार्स	अब्दुल रहिम मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०५
४२	चित्रांश निर्माण सेवा	सुरज श्रीवास्तव	लु.साँ.न.पा.०४
४३	आदीती निर्माण सेवा	विरेन्द्र प्रसाद कुर्मी	लु.साँ.न.पा.०१
४४	अल्फा निर्माण सेवा	अल्ताफ खान	लु.साँ.न.पा.१०
४५	मेसर्स कन्स्ट्रक्शन	नितेश मोहान चौधरी	लु.साँ.न.पा.०१
४६	लुम्बिनी निर्माण सेवा	इस्तियाक अहमद खान	लु.साँ.न.पा.१०
४७	आलिजा निर्माण सेवा	नासिम खान धुनिया	लु.साँ.न.पा.०२
४८	सानवी सुभी निर्माण सेवा	शिवभल्भव श्रीवास्तव	लु.साँ.न.पा.१२
४९	लुम्बिनी कन्स्ट्रक्शन	मुवारख अलि मुसलमान	लु.साँ.न.पा.१०
५०	हरिओम निर्माण सेवा	योगेन्द्र यादव	लु.साँ.न.पा.१०
५१	के एण्ड वी विल्डर्स	गौतम प्रसाद पाण्डेय	लु.साँ.न.पा.०१
५२	अर्जुन निर्माण सेवा	अब्दुल सलाम मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०६
५३	यादव निर्माण सेवा	राम नेवास अहिर	लु.साँ.न.पा.१०
५४	वेलकम कन्स्ट्रक्शन	महफुज आलम	लु.साँ.न.पा.०५
५५	आलम कन्स्ट्रक्शन	शदाम हुसेन खान	लु.साँ.न.पा.०५
५६	इमरान निर्माण सेवा	अब्दुल रहिम खान	लु.साँ.न.पा.०९
५७	अफताफ निर्माण सेवा	अब्दुल सलाम मुसलमान	लु.साँ.न.पा.१०
५८	साहिल शाह निर्माण सेवा	रमजान अलि मिया	लु.साँ.न.पा.१०
५९	दिनेश जैसवाल निर्माण सेवा	हरिश्वन्द कलवार	लु.साँ.न.पा.१०
६०	विराट कन्स्ट्रक्शन	विन्ध्याचल यादव	लु.साँ.न.पा.०७
६१	न्यू लक्ष्मी निर्माण सेवा	रिकु यादव	लु.साँ.न.पा.०८
६२	सहयमा कन्स्ट्रक्शन	मुहम्मद इसमाइल मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०३
६३	टी एण्ड टी कन्स्ट्रक्शन	तौहिद आलम मुसलमान	लु.साँ.न.पा.१०
६४	रोयल लुम्बिनी कन्स्ट्रक्शन प्रा लि	बदरुल कमर / रतनेश कुमार श्रीवास्तव	लु.साँ.न.पा.१०
६५	भु शंकर कन्स्ट्रक्शन प्रा लि	सुरेन्द्र कुर्मी / सृजना नौधरी	लु.साँ.न.पा.०७
६६	अर्थव कन्स्ट्रक्शन	कमलेश कुमार पाण्डेय	लु.साँ.न.पा.०७
६७	जय महाकाल निर्माण सेवा	पिन्टु शुक्ला	लु.साँ.न.पा.०२
६८	गौरव निर्माण सेवा	नगेन्द्र प्रसाद शुक्ला	लु.साँ.न.पा.०२
६९	एन जे कन्स्ट्रक्शन	निरज कुमार कलवार	लु.साँ.न.पा.०१
७०	न्यू एस आर कन्स्ट्रक्शन	नफिस अहमद	लु.साँ.न.पा.०६

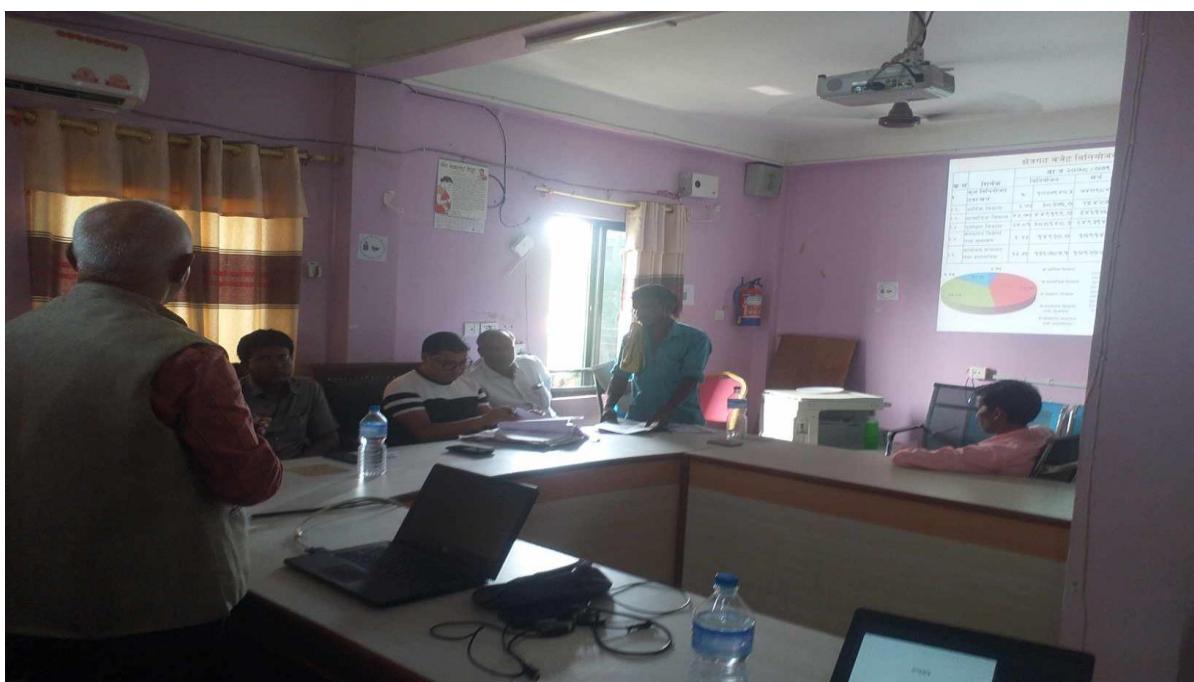
लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

क्र.सं	निर्माण फर्म/कम्पनीको नाम	संचालकको नाम	ठेगाना
७१	न्यू गौतम निर्माण सेवा	राम लखन निसाद	लु.साँ.न.पा.०२
७२	ए एस के निर्माण सेवा	असफाक अहमद खान	लु.साँ.न.पा.०२
७३	मायादेवी विल्डर्स	राम नरेश मौर्य	लु.साँ.न.पा.०१
७४	यूनिक विल्डर्स	बाल कृष्ण प्रसाद पाण्डेय	लु.साँ.न.पा.०१
७५	एस डी एम कन्स्ट्रक्शन	सुरेन्द्र गुप्ता	लु.साँ.न.पा.०२
७६	ए आर एम निर्माण सेवा	अब्दुल रसिद मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०५
७७	गौतम निर्माण सेवा	बिनोद यादव	लु.साँ.न.पा.०१
७८	इन्द्रजीत कन्स्ट्रक्शन	इन्द्रजीत यादव	लु.साँ.न.पा.०२
७९	आर वी कन्स्ट्रक्शन	आरविन्द यादव	लु.साँ.न.पा.०२
८०	रवि कन्स्ट्रक्शन	धर्मेन्द्र यादव	लु.साँ.न.पा.०२
८१	गोपाल निर्माण सेवा	योगेन्द्र शर्मा दसौदी	लु.साँ.न.पा.०३
८२	विश्वरङ्गन निर्माण सेवा	चन्द्र शेखर यादव	लु.साँ.न.पा.११
८३	अनिल निर्माण सेवा	जितेन्द्र यादव	लु.साँ.न.पा.०७
८४	रमाशन्स कन्स्ट्रक्शन	जितेन्द्र जयसवाल	लु.साँ.न.पा.०१
८५	श्री कृष्ण निर्माण सेवा	राधेश्याम यादव	लु.साँ.न.पा.१०
८६	रामा एण्ड शान्स कन्स्ट्रक्शन	दिनेश यादव	लु.साँ.न.पा.०८
८७	ए के कन्स्ट्रक्शन एण्ड विल्डर्स	रुविया खातुन	लु.साँ.न.पा.०८
८८	साधना निर्माण सेवा	बिनोद कुमार लोध	लु.साँ.न.पा.०३
८९	रामजीत कन्स्ट्रक्शन	दिनश मणी कोहार	लु.साँ.न.पा.१०
९०	सनलाईट कन्स्ट्रक्शन		लु.साँ.न.पा.०५
९१	श्री ओम निर्माण सेवा	सुनिल पासी	लु.साँ.न.पा.०५
९२	अनुराग निर्माण सेवा	अनुराग श्रीवास्तव	लु.साँ.न.पा.०३
९३	ब्लुलेडर कन्स्ट्रक्शन	बद्रे आलम मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०६
९४	के के एस एशोसिटेस प्रा लि	सुनिल कुमार मिश्रा	लु.साँ.न.पा.०६
९५	न्यू प्रकाश निर्माण सेवा	सोनमति अहिरिन	लु.साँ.न.पा.११
९६	गुलोबल कन्स्ट्रक्शन	मोहम्मद कसिम	लु.साँ.न.पा.१०
९७	हरिओम कन्स्ट्रक्शन	पावित्री कुमारी दुबे पाण्डेय	लु.साँ.न.पा.११
९८	बाबा कन्स्ट्रक्शन	शोभानन्द उपाध्याय	लु.साँ.न.पा.०७
९९	टु ब्रदर्श कन्स्ट्रक्शन	सुब्बा प्रसाद यादव / सन्जेश यादव	लु.साँ.न.पा.०६
१००	डाइनामिक कन्स्ट्रक्शन अफ लुम्बिनी	मजहर कमाल	लु.साँ.न.पा.०१
१०१	साहिल निर्माण सेवा	इमतियाज अहमद खान	लु.साँ.न.पा.०३
१०२	ईक्र लुम्बिनी कन्स्ट्रक्शन एण्ड सप्लायर्स	अकरामुद्धीन नाउ मुसलमान	लु.साँ.न.पा.०३
१०३	आर्क निर्माण सेवा	सुदर्शन यादव	लु.साँ.न.पा.०१०
१०४	शिवांशी इन्जिनियरङ्ग कन्सलटेन्सी	कल्पना दुवेदी	लु.साँ.न.पा.०५

आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण र सुभाव संकलनका केही भलकहरु

कार्यवाहक नगर प्रमुखज्यूवाट सम्बोधन र सुभाव प्रदान, साथमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतज्यू र अन्य महानुभावहरु

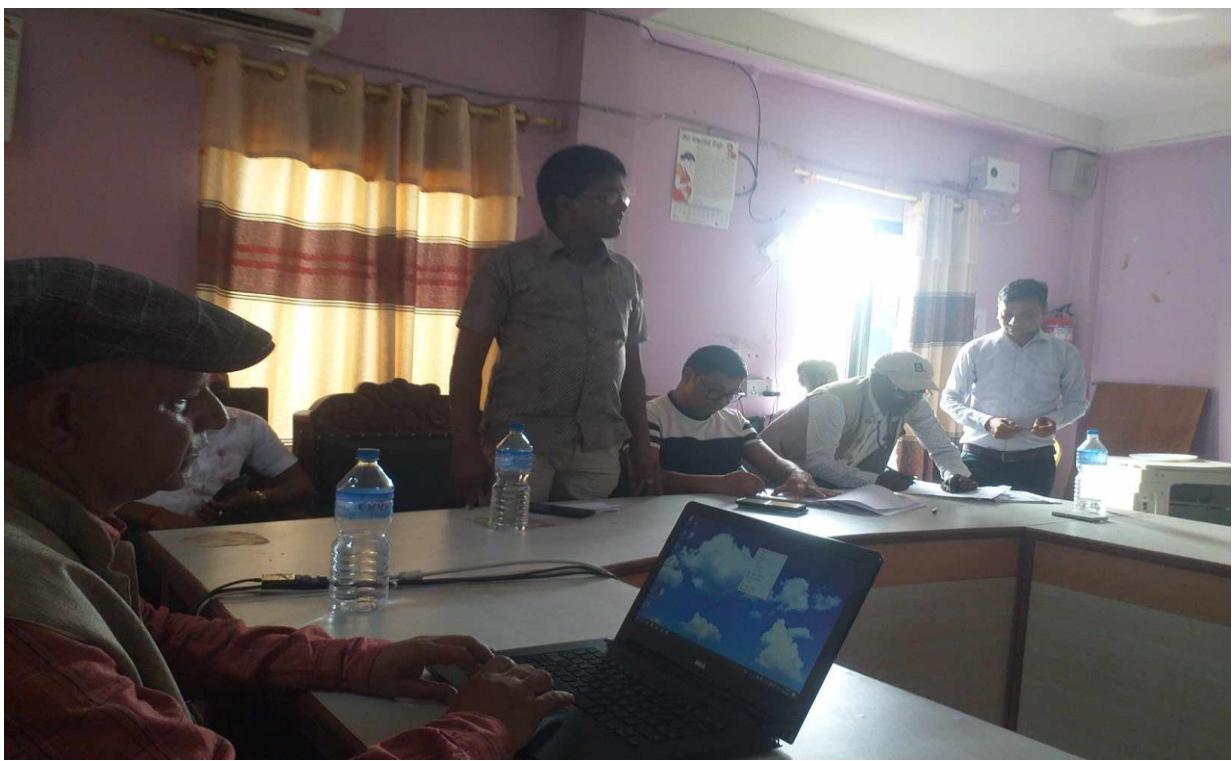

परामर्श संस्थाको तर्फबाट मस्यौदा आर्थिक सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुति

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

परामर्श संस्थाको तर्फबाट मस्यौदा आर्थिक सर्वेक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुति

कार्यवाहक नगर प्रमुखज्यू एवं वडा नं ६ का बडाध्यक्ष नईमुल हक मुसलमानज्यस्वाट सुभाव प्रदान

वडास्तरीय छलफल तथा सूचना संकलनका केही भलकहरु

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण आ.व.२०७९/८०

लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
रुपन्देही
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल
आषाढ २०८०